

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ

ΙΑΝ-ΑΠΡ 2016

Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών

Επιθεώρηση

Οι Εύζωνοι

Ιστορία, Εθνική Παράδοση, Αποστολή

Προεδρική Φρουρά

Θεματοφύλακας Ιστορικής Μνήμης
στο Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη

Άγνωστος Στρατιώτης

90 Χρόνια από την Απόφαση
Κατασκευής του Μνημείου

ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ/5

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ Επιθεώρηση

ΤΕΤΡΑΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ • ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1883 • ΤΕΥΧΟΣ 1/2016 (ΙΑΝ-ΑΠΡ)

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ
Αξιωματικοί Στρατού Ξηράς ε.α. 2,94 €
Ιδιώτες, Σύλλογοι κ.λπ. 5,87 €

→ Οι συνδρομητές εσωτερικού, αφού καταθέσουν τη συνδρομή τους σε οποιοδήποτε υποκατάστημα της Τράπεζας Πειραιώς:
Αριθμός Λογαριασμού: 6915-130036-953
IBAN: GR7901719150006915130036953
 Να στέλνουν την απόδειξη καταθέσεως **ταχυδρομικώς**, με **e-mail** ή με **FAX** στη διεύθυνση του περιοδικού.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ (ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ)
Απλό (Επιταγή Τράπεζας Πειραιώς) 14,20 €
Συστημένο (Επιταγή Τράπεζας Πειραιώς) 21,60 €

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ (ΕΚΤΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ)
Απλό (Επιταγή Τράπεζας Πειραιώς) 16,30 €
Συστημένο (Επιταγή Τράπεζας Πειραιώς) 23,80 €

→ Οι συνδρομητές εξωτερικού μπορούν να εκδίδουν τραπεζική επιταγή από κατάστημα Ελληνικής Τράπεζας στο εξωτερικό προς την Τράπεζα Πειραιώς στη διεύθυνση του περιοδικού.

ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
1020 ΣΤΓ

Διευθυντής Έκδοσης: τηλ. & fax 210 6553978 (Εσωτ. 3978)
Διαχείριση Συνδρομητών: τηλ. 210 6553978 (Εσωτ. 3978)
Διαχείριση Μελετών: τηλ. 210 6553978 (Εσωτ. 3978)
Καλλιτεχνική Επιμέλεια: τηλ. 210 6553166-67 (Εσωτ. 3166-7)

Επώνυμο:..... Όνομα:.....

Ιδιότητα:..... Νέα Συνδρομή Ανανέωση Συνδρομής

Οδός:..... Αριθμός:..... Τ.Κ.:.....

Πόλη:..... Τηλ.:.....

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ

Επιθεώρηση

Τα προηγούμενα
τεύχη
υπάρχουν και
σε PDF
στη σελίδα
www.army.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΣ/ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Διευθυντής

Διεύθυνσης Ενημέρωσης και Δημοσίων Σχέσεων

Ταχχος Δημήτριος Αγοράκης

Τμηματάρχης 5^{ου} Τμήματος

Στρατιωτικών Εκδόσεων

Υπλγός (ΠΒ) Δημήτριος Λαμπρόπουλος

Καταχώριση Συνδρομητών

Καταχώριση Μελετών

Multimedia

Υπλγός (ΠΒ) Δημήτριος Λαμπρόπουλος

Επεξεργασία Φωτογραφίας

Ηλεκτρονική Σελιδοποίηση

Μ.Υ. Βασιλική Κιρτζαλίδου

Μ.Υ. Ιωάννα Νικολαΐδη

Μ.Υ. Μαρία Ρέκκα

Υποστήριξη Δικτυακού Τόπου (INTERNET)

ΓΕΣ/ΚΕΠΥΕΣ

Εκτύπωση

ΤΥΕΣ

<http://www.army.gr>

e-mail: ekdosis@army.gr

Οι εργασίες που δημοσιεύονται στη Στρατιωτική Επιθεώρηση εκφράζουν τη γνώμη και τις σκέψεις των συγγραφέων και όχι αναγκαία τις αντιλήψεις ή το δόγμα του Γενικού Επιτελείου Στρατού και ο συντάκτης είναι υπεύθυνος για το περιεχόμενο της εργασίας του.

Η εργασία που θα υποβάλλεται στο περιοδικό για δημοσίευση θα πρέπει:

- εφόσον πρόκειται για εργασία η οποία προέρχεται από αναπαραγωγή ή μετάφραση βιβλίου, άρθρου ή κειμένου, να επισυνάπτεται η εξασφάλιση αδείας από τον συγγραφέα για τη χρησιμοποίησή του και να αναφέρεται ευκρινώς ο συγγραφέας, τίτλος, εκδοτικός οίκος, χρονολογία έκδοσης
- να υποβάλλεται σε ηλεκτρονική μορφή (Microsoft Word), να μην υπερβαίνει τις 7.000 λέξεις και να συνοδεύεται, εφόσον αυτό είναι δυνατό, από ανάλογο φωτογραφικό υλικό –πρωτότυπες φωτογραφίες ή σκαναρισμένες σε ανάλυση 300 dpi– σε οπτικό δίσκο (CD), κατάλληλο για αναπαραγωγή
- να κινείται μέσα σε ευπρεπές και τεκμηριωμένο επιστημονικά και τεχνικά πλαίσιο, χωρίς αιχμές ή οξύτητες και προκλήσεις
- να μην περιέχει διαβαθμισμένες πληροφορίες
- να μην είναι αντίθετη ή επικριτική προς την επίσημη εθνική πολιτική της χώρας
- να παραπέμπει υποχρεωτικά σε βιβλιογραφία
- να υποβάλλεται ένα σύντομο βιογραφικό του συντάκτη.

Για περισσότερες πληροφορίες, οι συντάκτες μπορούν να επικοινωνούν τηλεφωνικά με το 210 6553978 - 3167. Προκειμένου για εργασίες επετειακού χαρακτήρα (28η Οκτωβρίου-25η Μαρτίου κ.λπ.), θα πρέπει να υποβάλλονται τουλάχιστον προ εξαμήνου, έτσι ώστε να δημοσιεύονται ως επίκαιρες από το περιοδικό μας.

Η Στρατιωτική Επιθεώρηση δέχεται για δημοσίευση εργασίες πρωτότυπες ή από μετάφραση, τα αντικείμενα των οποίων περιλαμβάνονται στη θεματογραφία του Παραρτήματος «Α» της Πάγιας Διαταγής του ΓΕΣ με αριθμό 0-17/2001, δηλαδή:

Στρατιωτικά Θέματα: Εθνική Άμυνα, Τακτική και Στρατηγική, Οργάνωση ΕΔ, Πολεμικά Μέσα και Υλικά, Ηγεσία - Ηθικές Δυνάμεις, Στρατιωτική Γεωγραφία, Στρατιωτική Ιστορία, Διοικητική Μέριμνα, Τεχνολογικές Εξελίξεις.

Γενικότερα Θέματα: Στρατιωτικής - Πολιτικής Φύσης (Παγκόσμιο Περιβάλλον, Συνασπισμοί, Συμμαχίες, Διεθνείς Οργανισμοί, Διεθνείς Τάσεις - Εξελίξεις, Γεωπολιτική, Γεωφυσική, Διάστημα, Εθνικά Θέματα).

Εγκυκλοπαιδικά Θέματα: Οικονομικά και Πολιτικά, Κοινωνικά, Θρησκευτικά, Φιλοσοφικά, Τέχνες - Επιστήμες, Ιστορικά, Λειτουργία του Δημοκρατικού Πολιτεύματος και των Δημοκρατικών Θεσμών.

Η απόφαση για δημοσίευση ή μη μιας εργασίας λαμβάνεται από την Επιτροπή Σύνταξης, ανεξάρτητα δε από τη δημοσίευσή της, η επιστροφή της στον συγγραφέα δεν προβλέπεται.

Οι συγγραφικές αμοιβές υπόκεινται στην ΚΥΑ Υπ. Αριθμ. 2/76198/0022 (ΦΕΚ 208/τΒ' /11-02-2008). Εφόσον δημοσιευθεί η εργασία, οι συντάκτες δικαιούνται για κάθε τυπογραφική σελίδα (μεγέθους χαρτιού 17,5 Χ 25 εκ.) 2.300 χαρακτήρων αμοιβή 6,53 € για πρωτότυπη μελέτη και 3,97 € για εργασίες από μετάφραση.

Οι δικαιούχοι συγγραφικών αμοιβών, μετά την έκδοση και διανομή του αντίστοιχου τεύχους του περιοδικού, μπορούν να επικοινωνούν με τη Δνση Χρηματικού του ΤΥΕΣ στο τηλ. 210 6552659.

Η έκδοση του περιοδικού γίνεται ανά 4μηνο (3 τεύχη κατ' έτος).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:
ΓΕΣ/ΔΕΝΔΗΣ/5

6

ΠΡΟΕΔΡΙΚΗ ΦΡΟΥΡΑ: ΟΙ ΕΥΖΩΝΟΙ ΙΣΤΟΡΙΑ, ΕΘΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ, ΑΠΟΣΤΟΛΗ

Η ιστορία του επίλεκτου αυτού Σώματος ξεκινάει από τον Ξενοφώντα και τον Μ. Αλέξανδρο. Στο παρόν άρθρο, εκτός από την ιστορική αναδρομή, θα δούμε την αποστολή του σήμερα, καθώς και την ιστορία της ευζωνικής στολής, τα είδη της, τα στοιχεία που την αποτελούν, τους συμβολισμούς τους και τον τρόπο κατασκευής τους και τέλος μέσα από μια σύντομη αλλά περιεκτική περιγραφή αποκτούμε μια εικόνα της διαρκούς συμμετοχής των Ευζώνων σε όλους τους Εθνικούς Αγώνες της Πατρίδας μας.

28

ΠΡΟΕΔΡΙΚΗ ΦΡΟΥΡΑ: ΘΕΜΑΤΟΦΥΛΑΚΑΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΣΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟ ΤΟΥ ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗ

Μαρίνα Σ. Τσιρτσίκου, Ιστορικός ΓΕΣ/ΔΙΣ

Μέσα από την περιγραφή του Μνημείου του Αγνώστου Στρατιώτη, την αναδρομή στην ίδρυση της Προεδρικής Φρουράς και την αναφορά στους Ευζώνους που φυλάσσουν το Μνημείο, με όλους τους συμβολισμούς που τα συνοδεύουν, επιδιώκεται να επισημανθεί η σημασία του πολιτισμού στη συνείδηση ενός λαού αλλά και της πολυπολιτισμικής συνύπαρξης των λαών στις σύγχρονες πόλεις της παγκοσμιοποίησης.

58

ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ: 90 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΤΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Ανθστής (ΦΠΖ) Θεοφάνης Βλάχος,

Ιστορικός ΓΕΣ/ΔΙΣ

Αφιέρωμα στην ιστορία του Μνημείου του Αγνώστου Στρατιώτη, καθώς συμπληρώνονται 90 χρόνια από τη λήψη απόφασης για την κατασκευή του.

76

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΛΕΥΚΩΜΑ ΤΩΝ ΕΥΖΩΝΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΚΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ

88

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΠΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΙΜΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΜΕ ΤΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΟΥ ΤΕΣΤ ΑΙΤΙΟΤΗΤΑΣ GRANGER «ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥΡΚΙΑΣ 1987-2013»

Emrah TURK & A. Turan CETINKAYA

**Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης, Τουρκική Στρατιωτική Ακαδημία Επιστημών, Άγκυρα, Τουρκία
A. Yasin CIN**

Τμήμα Τουρκικής Στρατιωτικής Ακαδημίας Βασικών Επιστημών, Άγκυρα, Τουρκία

Φωτ.: Βασίλειος Κουτρουμάνος

Φωτ.: Δήμητρα Χατζηαδάμ

Η Προεδρική Φρουρά έχει μια μακρόχρονη παράδοση που ξεκινά το 1868. Ακολουθώντας τις αλλαγές του πολιτεύματος της χώρας, μετασηματίστηκε στο πέρασμα του χρόνου, παίρνοντας την τελική της μορφή το 1974. Εντούτοις, πρέπει να σημειωθεί ότι διατήρησε αμετάβλητη τόσο την κύρια αποστολή της όσο και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της.

Οι άνδρες της υπήρξαν και εξακολουθούν να είναι άξιοι συνεχιστές της παράδοσής της. Η επάνδρωση του Λόχου Ευζώνων γίνεται με γνώμονα την ανδρεία, την αριστεία, το ήθος και την προσήλωση στο καθήκον. Οι άνδρες λαμβάνουν άρτια στρατιωτική εκπαίδευση και ενσαρκώνουν στη συνείδηση των Ελλήνων το πρότυπο της λεβεντιάς, φορώντας την ένδοξη στολή που καθιερώθηκε στις περιόδους των εθνικών μας αγώνων.

Ποιον Έλληνα δεν έχουν διαπεράσει ρίγη συγκίνησης στον επιβλητικό ήχο του τσαρουχιού κατά τον βηματισμό των Ευζώνων;

Ποιος Έλληνας δεν έχει νιώσει εθνική υπερηφάνεια όταν περνώντας από το Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη αντικρίζει ένα σκηνικό βγαλμένο από την ιστορία του λαού μας, με τον Εύζωνα πρωτοστάτη, όλο το 24ωρο και κάτω από οποιοσδήποτε καιρικές συνθήκες, να στέκει άγρυπνος φρουρός των αξιών και της παράδοσής του;

Οι Εύζωνες αποτελούν κομμάτι της εθνικής μας ταυτότητας, αποδίδοντας ύψιστο φόρο τιμής σε όλους τους ήρωες που έδωσαν τη ζωή τους για τα ιδανικά και την ελευθερία του έθνους μας. Αποτελέσαν και θα αποτελούν σύμβολο ηρωισμού και νίκης ενισχύοντας τις πολιτισμικές ρίζες του έθνους μας.

Σχης (ΠΖ) Αριστείδης Ηλιόπουλος
Διοικητής Προεδρικής Φρουράς

ΠΡΟΕΔΡΙΚΗ ΦΡΟΥΡΑ ΟΙ ΕΥΖΩΝΟΙ

ΙΣΤΟΡΙΑ, ΕΘΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ,
ΑΠΟΣΤΟΛΗ

Η Προεδρική Φρουρά (ΠΦ) ιδρύθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 1868 με το ΒΔ υπ' αριθμ. 65 το οποίο δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της 19^{ης} Δεκεμβρίου 1868, ως «στράτευμα αυθύρπακτον υπό την ονομασία το "ΑΓΗΜΑ" αποτελούν μέρος του μονίμου στρατού και προορισμένον αποκλειστικώς για την υπηρεσία ημών». Το όνομα του νέου σώματος είναι δηλωτικό της ιστορικής παράδοσης που υποκρύπτει. Προήλθε είτε από το αντίστοιχο επίλεκτο σώμα του Ξενοφώντα είτε από την επωνυμία σωμάτων του στρατού του Μ. Αλεξάνδρου.

ΕΜΒΛΗΜΑ ΠΡΟΕΔΡΙΚΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ: Εύζωνας με επίσημη Ευζωνική στολή ο οποίος προβάλλεται μεταξύ του Μνημείου του Αγνώστου Στρατιώτη και της Ακρόπολης, καθώς και μπροστά από την Ελληνική Σημαία. Περιβάλλονται όλα από κυκλικό πλαίσιο με μαιάνδρους, από το εθνόσημο με δάφνες και από τις επιγραφές «ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ» – «ΠΡΟΕΔΡΙΚΗ ΦΡΟΥΡΑ».

Ο Εύζωνας μέσα στο πλαίσιο σεβασμού και διατήρησης της εθνικής μας παράδοσης συμβολίζει τη συνέχιση της ζωντανής παρουσίας των Ευζώνων, οι οποίοι πρωτοστάτησαν σ' όλους τους εθνικούς αγώνες από το 1821 μέχρι το 1940 και με τις ηρωικές τους πράξεις κατέστησαν σύμβολα ηρωισμού, θυσίας και νίκης. Μαζί με τη Σημαία, την Ακρόπολη και το Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη αποτελούν ενιαίο σύμβολο της πατρίδας μας.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΕΔΡΙΚΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ

Σκοπός

Σκοπός ίδρυσης της ΠΦ, σύμφωνα με το ΒΔ υπ' αριθμ. 65, ήταν η καθιέρωση πυρήνα οπλιτών του Στρατού Ξηράς, των διακρινομένων στις στρατιωτικές αρετές και εκπαιδευμένων με άρτια στρατιωτική εκπαίδευση.

Ονομασίες

Η ΠΦ από συγκροτήσεώς της έλαβε διαδοχικά τις ακόλουθες ονομασίες:

- Άγημα (1868-1914)
- Ανακτορική Φρουρά (1914-1926)
- Φρουρά Σημαίας και Φρουρά Μνημείου Αγνώστου Στρατιώτη (1941-1946)
- Βασιλική Φρουρά (1935-1974)
- Προεδρική Φρουρά, μετά την

Φωτ.: Αρχείο Προεδρικής Φρουράς

αποκατάσταση της Δημοκρατίας στην Ελλάδα το 1974.

Θέση - Όνομα Στρατοπέδου

Το Στρατόπεδο της Προεδρικής Φρουράς βρίσκεται, από συγκροτήσεις, πλησίον του Προεδρικού Μεγάρου και φέρει τιμητικά το όνομα του Σουλιώτη οπλαρχηγού και ήρωα της επανάστασης του 1821 «ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΖΑΒΕΛΛΑ».

Αποστολή

Αρχικά η Προεδρική Φρουρά χρησιμοποιήθηκε ως μάχιμο και ως τελετουργικό τμήμα. Σήμερα έχει καθαρά τελετουργικό χαρακτήρα αποτιόντας ελάχιστο φόρο τιμής προς όλους εκείνους τους χιλιάδες Ευζώνους που έχυσαν το αίμα τους για την υπεράσπιση της ακεραιότητας της ελληνικής γης. Η Προεδρική Φρουρά αποτελεί σήμερα τη μόνη επίλεκτη Ευζωνική Μονάδα της χώρας, η οποία υπάγεται οργανικά στην Προεδρία της Δημοκρατίας δια

του Στρατιωτικού Γραφείου και εκτελεί τις παρακάτω αποστολές:

► Τιμητική φρούρηση όλο το 24ωρο και με οποιοσδήποτε καιρικές συνθήκες:

↳ Στο Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη.

Το Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη βρίσκεται στην πλατεία Συντάγματος στην Αθήνα, έμπροσθεν της Εθνικής Αντιπροσωπείας (Βουλή των Ελλήνων), στον χώρο όπου πραγματοποιήθηκε η επανάσταση του ελληνικού λαού της 3^{ης} Σεπτεμβρίου 1843, η οποία υποχρέωσε τη Μοναρχία του Όθωνα να του παράσχει Σύνταγμα.

Η γενική αρχή της τιμητικής πράξης της ταφής των αγνώστων πεσόντων ανάγεται στους ηθικούς νόμους και τα πάτρια έθιμα των αρχαίων ελληνικών πόλεων. Τη μαρτυρία αυτή βρίσκουμε στα αρχαία κείμενα του Θουκυδίδη. Σε απόδοση λοιπόν ταυτόσημης τιμής υπέρ των αφανών πολεμιστών, έφεραν

μαζί με τις λάρνακες που περιείχαν τα οστά των πολεμιστών και μια στρωμένη, αλλά κενή κλίνη. Με την ίδια λοιπόν λογική και από την ίδια ηθική αφετηρία προήλθε η ιδέα της δημιουργίας του μνημείου του Αγνώστου Στρατιώτη.

Στις αρχές του 1926, εγκρίθηκε η κατασκευή Μνημείου υπέρ του Αγνώστου Στρατιώτη από τον Υπουργό Στρατιωτικών Θεόδωρο Πάγκαλο. Μετά από προκήρυξη διαγωνισμού, το Υπουργείο Στρατιωτικών με την υπ' αριθμ. 319168 διάταξη ενέκρινε τη μελέτη του αρχιτέκτονα Εμμανουήλ Λαζαρίδη, ο οποίος την υπέβαλε με το ψευδώνυμο «ΣΚΡΑ». Η θέση του μνημείου υποδείχθηκε με την προκήρυξη του 1926.

Το ανάγλυφο που κοσμεί το κέντρο του Μνημείου αποτελεί ένα παραλληλόγραμμο πλαίσιο –αναφορά σε σαρκοφάγο– στο οποίο παριστάνεται μια γυμνή ανδρική μορφή ξαπλωμένη σε κάποια έξαρση του εδάφους. Στο αριστερό χέρι ο νεκρός πολεμιστής κρατάει μια κυκλική ασπίδα, ενώ το δεξί χέρι είναι απλωμένο χαμηλότερα από το ύψος του εξάρματος στο οποίο στηρίζεται ο κορμός, και στο κεφάλι του φοράει αρχαίο κράνος. Το έργο θεωρείται ότι είναι εμπνευσμένο από τα αρχαϊκά αγάλματα των αετωμά-

των του ναού της Αθηνάς Αφαίας στην Αίγινα. Αριστερά και δεξιά της παράστασης έχουν χαραχθεί αντίστοιχα οι φράσεις του Θουκυδίδη «ΜΙΑ ΚΛΙΝΗ ΚΕΝΗ ΦΕΡΕΤΑΙ ΕΣΤΡΩΜΕΝΗ ΤΩΝ ΑΦΑΝΩΝ» και «ΑΝΔΡΩΝ ΕΠΙΦΑΝΩΝ ΠΑΣΑ ΓΗ ΤΑΦΟΣ» από τον Επιτάφιο του Περικλή.

Στους πελεκημένους πωρόλιθους του τοίχου είναι χαραγμένα, κατά ενότητες, τα ονόματα των τόπων, στους οποίους διεξήχθησαν οι ενδοξότερες και πιο πολύνεκρες μάχες των αμυντικών και απελευθερωτικών πολέμων του Ελληνισμού. Στις 25 Μαρτίου 1932, επέτειο της Εθνικής μας εορτής, έγιναν τα αποκαλυπτήρια μέσα σε πανηγυρική ατμόσφαιρα.

➔ Στο Προεδρικό Μέγαρο

Η απόφαση για την ανέγερση του Προεδρικού Μεγάρου ανάγεται στο 1868, επί βασιλείας του Γεωργίου Α΄ και πρωθυπουργίας Δημητρίου Βούλγαρη. Ο σχεδιασμός του «Ανακτόρου του Διαδόχου», όπως έγινε γνωστό το κτήριο, ανατέθηκε στον Ερνέστο Τσίλλερ. Το ανάκτορο άρχισε να κτίζεται το 1891 και τελείωσε έξι χρόνια αργότερα το 1897. Μετά τη δολοφονία του Γεωργίου του Α΄ (1913) και την άνοδο στον θρόνο του

Φωτ.: Βασίλειος Κουτρομάνος

Φωτ.: Βασίλειος Κουτρομάνος

διαδόχου Κωνσταντίνου μετατρέπεται οριστικά σε Βασιλικά Ανάκτορα.

Η χρήση του κτηρίου ως Ανακτόρων διακόπτεται το 1924 όταν καταλύεται η Βασιλεία και ανακηρύσσεται Δημοκρατία. Το κτήριο χρησιμοποιείται ως Προεδρικό Μέγαρο μέχρι το 1935, χρονιά κατά την οποία έγινε παλινόρθωση της Μοναρχίας. Μετά τη μεταπολίτευση του 1974 και την οριστική εγκαθίδρυση της δημοκρατίας στη χώρα, το κτήριο χρησιμοποιείται πλέον ως Προεδρικό Μέγαρο.

➔ Στην Κεντρική Πύλη του Στρατοπέδου της Προεδρικής Φρουράς ως σημείο αναγνώρισης του χώρου όπου διαβιτώνουν και εκπαιδεύονται οι Εύζωνοι.

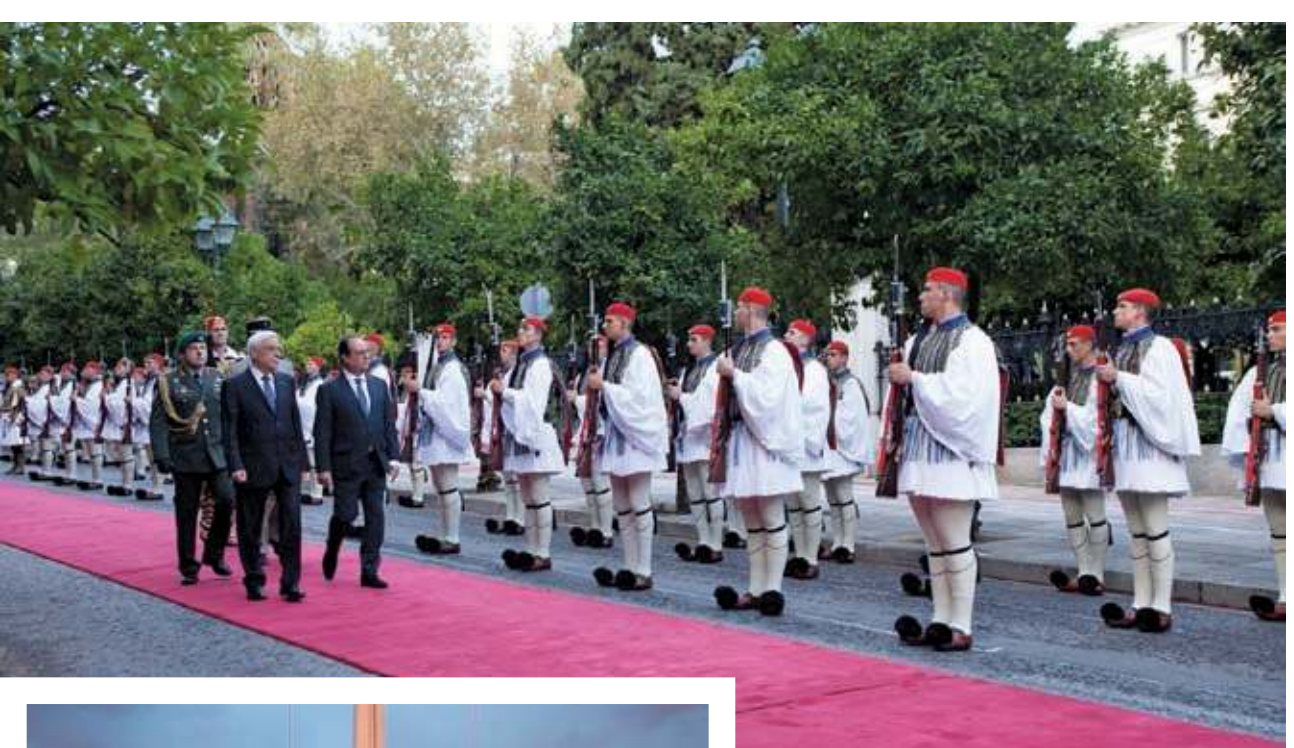
▷ Έπαρση και υποστολή της σημαίας στον Ιερό Βράχο της Ακρόπολης κατά τις Κυριακές και επίσημες αργίες

Φωτ.: Δήμητρα Χατζηαδάμ

▷ Απόδοση τιμών στην ΑΕ τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και σε αρχηγούς ξένων κρατών

Κατά την επίσημη επίσκεψη αρχηγών ξένων κρατών στην ΑΕ τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, η Προεδρική Φρουρά παρατάσσεται επί της Ηρώδου Αττικού, εμπροσθεν του Προεδρικού Μεγάρου, για την απόδοση τιμών κατά την υποδοχή και προπομπή του ξένου επίσημου.

Φωτ.: Δήμητρα Χατζηαδάμ

Φωτ.: Δήμητρα Χατζηαδάμ

Φωτ.: Δήμητρα Χατζηαδάμ

► **Συμμετοχή σε εορταστικές και εθνικές εκδηλώσεις εσωτερικού και εξωτερικού:**

↳ Κατά τον εορτασμό της Εθνικής Επετείου της 25^{ης} Μαρτίου στην Αθήνα, η Προεδρική Φρουρά ανοίγει την παρέλαση των πεζοπόρων τμημάτων των ΕΔ έμπροσθεν της ΑΕ του Προέδρου της Δημοκρατίας.

↳ Εορτασμός 25^{ης} Μαρτίου από ομογενειακές οργανώσεις πόλεων των ΗΠΑ.

↳ Συμμετοχή τμημάτων Προεδρικής Φρουράς σε επετειακές εκδηλώσεις διαφόρων χωρών

↳ Συμμετοχή στην επίσημη υποδοχή του Αγίου Φωτός από τα Ιεροσόλυμα.

Ευζωνική Στολή

Ιστορικό Ευζωνικής Στολής

↳ Όλοι οι λαοί της γης εκτός από τη γλώσσα, τη θρησκεία, τα ήθη και τα έθιμά τους διατηρούν και έναν χαρακτήρα παραδοσιακής εθνικής στολής.

↳ Στην Ελλάδα η σημερινή στολή των Ευζώνων ενσαρκώνει ολόκληρες περιόδους εθνικών αγώνων και ειρηνικής ζωής. Ο τύπος της στολής αρχίζει να διαμορφώνεται από την εποχή του Ομήρου, με κύριο χαρακτηριστικό της τη ζώνη, που ως στοιχείο υποδηλώνει την ανωτερότητα αυτού που τη φορά, δηλαδή του «καλά-ζωσμένου» μαχητή που ονομαζόταν Εύζωνας. Συνεχίζεται κατά τους κλασικούς και ελληνιστικούς χρόνους και ολοκληρώνεται με τη φουστανέλα και το τσαρούχι κατά τους χρόνους της Τουρκοκρατίας.

↳ Μια ματιά στις ενδυμασίες των αρχαίων Ελλήνων οπλιτών, που σώζονται

σε διάφορες παραστάσεις αγγείων, αποδεικνύουν τη χρήση ήδη από τους κλασικούς χρόνους ανάλογου πολύπτυχου κοντού ενδύματος που περιδενόταν γύρω από τη μέση, εξέλιξη του οποίου αποτελεί ο σημερινός τύπος στολής των Ευζώνων, η οποία άρχισε να καθιερώνεται κατά την Ελληνική Επανάσταση του 1821.

↳ Σταδιακά μέχρι τους ύστερους χρόνους της Τουρκοκρατίας η λιπή ενδυμασία του «κλέφτη», σε συνδυασμό με την ευτελή ποιότητά της, καθιέρωσε για τον Εύζωνα «κλέφτη» την προσωμμία «τσολιάς» (=αυτός που φορά τσόλια). Η στολή αυτή αποτελείτο από το φέσι, το γιλέκο, τη φουστανέλα (έφτανε ως τα γόνατα και δενόταν σφιχτά στη μέση με ζωστήρα), τις κάλτσες και τα τσαρούχια (υποδήματα από ακατέργαστο δέρμα βοδιού). Η φουστανέλα του οπλαρχηγού είχε πολλές πτυχές, ενώ του στρατιώτη λίγες. Η φουστανέλα ήδη από τα προεπαναστατικά χρόνια κατέληξε σε συνάρτηση με τη ζώνη, να αποτελεί βασικό εξωτερικό γνώρισμα του Εύζωνα μαχητή και για τον λόγο αυτό έχαιρε πολύ μεγάλης εκτίμησης, παρά την αντίδραση κυρίως των Ευρωπαίων φιλελλήνων για τη χρήση της από τα ένοπλα σώματα του Αγώνα (π.χ. ο Ηβίαβος υποστήριζε ότι η φουστανέλα εμπόδιζε με τον όγκο της τις κινήσεις του πολεμιστή και τον χειρισμό του όπλου του). Η επίσημη καθιέρωσή της έγινε για λόγους ομοιομορφίας τον Ιούλιο του 1824.

Φωτ.: Αρχείο Συλλόγου Ευζώνων

↳ Η Προεδρική Φρουρά φέρει τις ακόλουθες στολές:

- Επίσημη Ευζωνική στολή
- Χειμερινός ντουλαμάς
- Θερινός ντουλαμάς
- Κρητική στολή
- Ποντιακή στολή.

Η Ευζωνική στολή αντιπροσωπεύει τον μαχητή του ηπειρώτικου χώρου, ενώ η Κρητική το μαχητή του νησιώτικου Ελλαδικού χώρου.

Ωστόσο και οι υπόλοιπες ευζωνικές στολές των οπλιτών, πέραν της επίσημης, βγαίνουν κατευθείαν μέσα από την ελληνική ευζωνική πολεμική παράδοση. Η χειμερινή ευζωνική στολή διατηρεί τα βασικά χαρακτηριστικά της επίσημης με τη διαφορά ότι αντί για φέρμελη, υποδήτη και φουστανέλα οι Εύζωνοι φορούν το βαθυκύανο μακεδονικό ντουλαμά (παραδοσιακή πολεμική στολή του

Μακεδονικού αγώνα). Επίσης, η θερινή ευζωνική στολή διαφέρει μόνο στη χρήση του ανοιχτόχρωμου ντουλαμά (αποτελεί παραλλαγή του ντουλαμά των ευζωνικών συνταγμάτων του Ελληνικού Στρατού). Η Κρητική ευζωνική στολή, πέρα από το γιλέκο και το πλατύ ζωνάρι της μέσης, χαρακτηρίζεται από το φαρδύ γαλάζιο παντελόνι (βράκα) και τις λευκές μπότες (σιβάλια).

Κατασκευή-συντήρηση Ευζωνικών Στολών και τσαρουχιών

Η Προεδρική Φρουρά διαθέτει ίσως τα μοναδικά εργαστήρια (ραφείο-τσαρουχοποιείο) κατασκευής και συντήρησης αυθεντικών παραδοσιακών στολών και τσαρουχιών, στα οποία εργάζονται μόνιμοι υπάλληλοι, ενώ οι πρώτες ύλες προμηθεύονται από το ελεύθερο εμπόριο.

Κύρια χαρακτηριστικά Ευζωνικών Στολών:

➔ Είναι εξ ολοκλήρου χειροποίητες και μεγάλης παραδοσιακής αξίας.

➔ Η κατασκευή τους απαιτεί υψηλή τέχνη με εξειδίκευση, ταλέντο και πείρα των κατασκευαστών.

➔ Είναι αυθεντικές, γνήσιες με εθνικό τιμητικό χαρακτήρα.

➔ Έχουν μεγάλο κόστος και χρόνο κατασκευής, λόγω της ποιότητας και σπανιότητας των υλικών. (Μια πλήρης Ευζωνική στολή απαιτεί για την κατασκευή της περίπου 80 ημέρες εργασίας.)

Τύποι Ευζωνικής Στολής

- ➔ Ευζωνική στολή Αξιωματικού
- ➔ Επίσημη Ευζωνική στολή οπλίτου
- ➔ Στολή Μακεδονικού Αγώνα

ΠΡΟΕΔΡΙΚΗ ΦΡΟΥΡΑ: ΟΙ ΕΥΖΩΝΟΙ

Φωτ.: Βασίλειος Κουτρουμένος

(χειμερινός ντουλαμάς)

- ↳ Στολή Βαλκανικών Πολέμων (θερινός ντουλαμάς)
- ↳ Κρητική στολή.

Περιγραφή επίσημης Ευζωνικής Στολής – Ιστορική και Λαογραφική σημασία

Η Ευζωνική στολή αποτελείται από τα παρακάτω κύρια μέρη με την εξής ιστορική και λαογραφική σημασία:

- ↳ Φάριο (Καπέλο)

Κατασκευάζεται από κόκκινη τσόχα και έχει το χαρακτηριστικό φύσανο από μετάξι, που πέφτει στον ώμο. Το κόκκινο χρώμα του φάριου

και του μαύρου φύσανου συμβολίζουν αντίστοιχα τις θυσίες, το αίμα, το πένθος και τα δάκρυα των Ελλήνων στον βωμό της ελευθερίας κατά τα χρόνια της τουρκοκρατίας.

- ↳ Υποδήτης (Πουκάμισο)
Λευκός από χασέ, με μεγάλο άνοιγμα μανικιών.
- ↳ Φέρμελη (Γιλέκο)

Το κέντημα της φέρμελης είναι υψηλής και σπάνιας χειροποίητης τεχνικής, με διάφορα σχέδια και ποικίλματα μεγάλης παραδοσιακής και λαογραφικής σημασίας. Για το κέντημα της φέρμελης των Αξιωματικών, χρησιμοποιούνται επίχρυσα νήματα,

Φωτ.: Δήμητρα Χατζηαδάμ

ενώ για των Ευζώνων λευκά και μαύρα. Το άσπρο χρώμα του υφάσματος και το μαύρο κέντημα της φέρμελης συμβολίζουν, αντίστοιχα την αγνότητα των αγώνων για την ελευθερία και εθνική ανεξαρτησία και το πένθος της σκλαβιάς.

➤ Φουστανέλα

Κατασκευάζεται από λευκό χασέ 30 μέτρων και έχει 400 δίπλες (πιέτες). Ο συγκεκριμένος αυτός τύπος διαμορφώθηκε και καθιερώθηκε στα μαύρα χρόνια της τουρκοκρατίας, τότε που «όλα τα 'σκιαζε η φοβέρα και τα πλάκωνε η σκλαβιά». Τόσο βαρύς ήταν ο ζυγός και τόση η λαχτάρα για λευτεριά του δουλωμένου γένους, ώστε για κάθε χρόνο σκλαβιάς που περνούσε, προστίθετο κρυφά με πίκρα και απογοήτευση και μια πιέτα στη φουστανέλα, μέχρι που συμπλη-

ρώθηκαν 400 δίπλες, όσα δηλαδή και τα χρόνια της δουλείας, τα οποία και συμβολίζουν.

Το γεγονός αυτό έχει μεγάλη ιστορική και παραδοσιακή εθνική αξία, διότι υπενθυμίζει και τονίζει στους μεταγενέστερους τη συνέχεια της εθνικής συνείδησης των Ελλήνων και τους στίχους από τον Θούριο του Ρήγα: «Καλύτερα μιας ώρας ελεύθερη ζωή, παρά 40 χρόνια σκλαβιά και φυλακή». Το ολόλευκο χρώμα της φουστανέλας συμβολίζει την αγνότητα των αγώνων και θυσιών του δουλωμένου επί 400 χρόνια Ελληνικού έθνους.

➤ Περισκελίδα

Παντελόνη μακρύ κόκκινο για Αξιωματικούς και σορτσάκι λευκό για τους Ευζώνους.

➤ Ζώνη λουστρινίου με φυσιογιοθήκες

Αν και μικρή σε μέγεθος η ζώνη αποτελεί το βασικότερο εξάρτημα της ευζωνικής στολής, επιβεβαιώνοντας τη σημασία του όρου «εύζωνας». Η ζώνη των οπλιτών είναι κατασκευασμένη από μαύρο λουστρίνι και δένει σφιχτά με μεταλλική πόρπη στο ύψος της μέσης πάνω από τη φέρμελη, ενώ στο μπροστινό της τμήμα προσαρτώνται δεξιά και αριστερά δερμάτινες φυσιγγιοθήκες. Αντίστοιχα η στολή των αξιωματικών φέρει δερμάτινη ζώνη από το δεξί μέρος της οποίας κρέμεται μια μεταλλική παλάσκα.

➔ Καλτσοδέτες (επικνημίδες)

Είναι μπλε χρώματος για τους Αξιωματικούς και μαύρου χρώματος για τους Ευζώνους.

➔ Πλέον των ανωτέρω κοινών απαρτίων (μερών) της Ευζωνικής στολής Αξιωματικών και Ευζώνων έχουμε και τα ακόλουθα απαρτία:

Για τους Αξιωματικούς:

- Τουζλούκια (περικνημίδες)
- Στιβάλια (κόκκινα μποτάκια)
- Σπάθα του 1821
- Δερμάτινη ζώνη με χρυσή μεταλλική φυσιγγιοθήκη.

Για τους Ευζώνους:

- Μάλλινες κάλτσες
- Ανάσπαστος: Εσωτερική ζώνη που κρατά σταθερά τις κάλτσες.

• Κρόσια: Είναι κορδόνια μπλε και άσπρου χρώματος, που συμβολίζουν τα εθνικά χρώματα της σημαίας της πατρίδας μας.

➔ Τσαρούχια

Είναι εξ ολοκλήρου χειροποίητα από σκληρό κόκκινο δέρμα και σόλα οπλισμένα με 60 καρφιά περίπου. Η μύτη του τσαρουχιού στο επάνω μέρος καταλήγει σε μια αιχμηρή προεξοχή επί

Φωτ.: Βασίλειος Κουτρουμάνος

της οποίας έχει τοποθετηθεί μια μαύρη φούντα. Η λαϊκή τέχνη κατά τα μαύρα χρόνια της σκλαβιάς εκτός από τη χάρη, την ομορφιά και την απλότητα, έφτιαξε το τσαρούχι βαρύ, σκληρό, δυνατό και ανθεκτικό, για να πατά σταθερά, να γαντζώνει στο έδαφος και να «κλωτσά». Κατάλληλο δηλαδή για αγώνα σώμα με

σώμα και για πόλεμο στα βουνά, στα λαγκάδια και στους κάμπους της σκλαβωμένης πατρίδας μας. Η παραδοσιακή και συμβολική αξία του τσαρουχιού είναι μεγαλύτερη της πρακτικής. Με λίγα λόγια αποτελούσε το πρακτικό, το απλό, το σίγουρο και το νόμιμο όπλο των Ελλήνων κατά του δυνάστη.

Επιλογή Ευζώνων

➔ Οι άνδρες που επιλέγονται να υπηρετήσουν στην Προεδρική Φρουρά ονομάζονται «ΕΥΖΩΝΟΙ». Ο τίτλος «ΕΥ ΖΩΝΟΣ», που σημαίνει ετυμολογικά «ΚΑΛΑ - ΖΩΣΜΕΝΟΣ», έχει τις ρίζες του στην εποχή του Ομήρου, ο οποίος μνημόνευε σαν

«ΕΥΖΩΝΟΥΣ», τους πολύ ψηλούς και καλά ζωσμένους πολεμιστές που έφεραν ελαφρύ οπλισμό και είχαν άριστη σωματική διάπλαση και ευρωστία.

➔ Οι Εύζωνοι είναι κληρωτοί στρατεύσιμοι και επιλέγονται για να υπηρετήσουν στην Προεδρική Φρουρά με

βάση τα εξής κριτήρια:

- Ανάστημα 1,87 και άνω
- Άριστη σωματική διάπλαση
- Άριστη ψυχοπνευματική κατάσταση
- Χαρακτήρα και Ήθος
- Πίστη προς την αποστολή του Ευζώνου.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Συμμετοχή των Ευζώνων στους Εθνικούς Αγώνες

➔ Περίοδος Τουρκοκρατίας (1453-1821)

Κατά τη σκοτεινή αυτή περίοδο, τη σημερινή στολή του Ευζώνου φορούσαν με υπερηφάνεια και τιμή οι κλέφτες και οι αρματωλοί, οι οποίοι ουδέποτε υποδουλώθηκαν στον κατακτητή. Αυτοί αποτέλεσαν τον ένοπλο πυρήνα του γένους και τον πρώτο στρατό του αγώνα, καλλιεργώντας μαχητικό πνεύμα και πίστη για εθνική ανεξαρτησία.

➔ Επανάσταση του 1821

Η στολή του Ευζώνου καθιερώνεται επίσημα ως εθνική ενδυμασία όλων των οπλαρχηγών και αγωνιστών της επανάστασης. Ο «Τσολιάς» με τη φουστάνελα και το τσαρούχι κυριαρχεί στα πεδία των μαχών, τα βουνά και τους κάμπους και γίνεται ο κυριότερος πρωταγωνιστής και το σύμβολο της εθνεγερσίας.

➔ Βαλκανικοί Πόλεμοι (1912-1913)

Κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών Πολέμων, τα Συντάγματα των Ευζώνων, μνήμονες των εθνικών παραδόσεων και με πλήρη συναίσθηση του καθήκοντος προς το έθνος, διακρίθηκαν και συντέλεσαν στις παρακάτω νικηφόρες μάχες:

Κατά των Τούρκων:

- Περιοχή Μακεδονίας (Μάχες Ελάσσονος-Σαρανταπόρου-Στενών-Πόρτας-Γιαννιτσών-Σόροβιτς)

- Περιοχή Ηπείρου

Στις περιοχές Πέντε Πηγαδιών-Πέστων-Μανωλιάσσης-Αετοράχης και Μπιζανίου προς κατάληψη των Ιωαννίνων. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 8^{ον} και 9^{ον} Τάγμα Ευζώνων, υπό τον Ταγματάρχη Ιωάννη Βελισσαρίου, μετά την κατάληψη της στενωπού ΜΑΝΩΛΙΑΣΣΗΣ και ενώ ακόμη κατείχοντο τα οχυρά του ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ, προχώρησαν ακάθεκτα και κατέλαβαν το Ύψωμα ΑΓ. ΙΩΑΝΝΟΥ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων και απέκοψαν τις επικοινωνίες προς το μέτωπο. Η τολμηρή αυτή ενέργεια είχε ως αποτέλεσμα τον αιφνιδιασμό των Τούρκων και ακολούθως τη συνθηκολόγηση και παράδοση της πόλης.

Κατά των Βουλγάρων:

Μάχες Κιλκίς Λαχανά-Δοϊράνης-Κρέσνας-Σιμιτλή-Τρεσκόβου και Τζουμαγιάς

➔ Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος

Κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο τα Συντάγματα Ευζώνων έλαβαν μέρος σε όλες τις μάχες του Μακεδόνικου Μετώπου, στο πλευρό των συμμαχικών στρατευμάτων της τριπλής συνεννόησης (Αγγλίας-Γαλλίας-Ρωσίας), εναντίον των κεντρικών δυνάμεων Γερμανίας-Αυστροουγγαρίας-Ιταλίας-Βουλγαρίας και Τουρκίας. Στις μάχες αυτές, η συμμαχική ηγεσία εξετίμησε τη γενναιότητα του Ελληνικού Στρατού και ιδιαίτερα την απaráμιλλη ανδρεία, υπεροχή και ορμητικότητα των Ευζώνων.

➔ Μικρασιατική Εκστρατεία

Μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου η Ελλάδα στηριζόμενη στην αξιόλογη συμβολή της στη νίκη των συμμάχων και στην εφαρμογή της συνθήκης των Σεβρών, εν ονόματι των νικητών για την εξασφάλιση της ειρήνης, ανέλαβε πολεμικές επιχειρήσεις στη Μικρασιατική Χερσόνησο. Κατά τις επιχειρήσεις αυτές, τα Συντάγματα Ευζώνων διακρίθηκαν στις μάχες Κιουτάχειας-Εσκή Σεχλήρ και Αφιόν Καρά Χισάρ, για το απτόητο θάρρος, την άφραστη ορμητικότητα και την απaráμιλλη αντοχή τους.

➔ Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος μέχρι σήμερα

Κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η γενναιότητα και η αποφασιστικότητα του Ελληνικού Στρατού έδωσαν τη μεγαλύτερη ελπίδα στον ελεύθερο κόσμο, δηλαδή την πρώτη νίκη κατά του Άξονα. Τα Συντάγματα Ευζώνων με ακαταμάχητη πίστη στην ελευθερία, πολέμησαν ηρωικά σε όλες τις νικηφόρες μάχες της εποποιίας της Πίνδου.

Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, τα Συντάγματα των Ευζώνων αναδιοργανώθηκαν και συγκροτήθηκαν σε σύγχρονες μονάδες Πεζικού, μέσα στα πλαίσια του εκσυγχρονισμού των ενόπλων δυνάμεων της χώρας μας.

Σήμερα στον Ελληνικό Στρατό πολλές μονάδες Πεζικού, με σύγχρονα υλικά και μέσα, φέρουν τιμητικά τον τίτλο των ηρωικών Συνταγμάτων και Ταγμάτων Ευζώνων, ως ελάχιστο φόρο τιμής και ευγνωμοσύνης για την προσφορά τους στους ένδοξους αγώνες του Έθνους μας.

Η Προεδρική Φρουρά συνεχίζει και σήμερα με υπερηφάνεια την εθνική παράδοση των Ευζώνων μας, οι οποίοι κατά τους ιερούς αγώνες του έθνους μας, με τον ηρωισμό τους και τις πράξεις τους, έγιναν γνωστοί σ' ολόκληρο τον κόσμο και εξέπληξαν την ανθρωπότητα.

Ο σημερινός Εύζωνας με την ηρωική φουστανέλα και το θρυλικό τσαρούχι, αποδίδει με υπερηφάνεια και σεβασμό τις προβλεπόμενες τιμές στη Σημαίας μας κατά την έπαρση και υποστολή της στον Ιερό Βράχο της Ακρόπολης και παραμένει τιμητικά όλο το 24ωρο άγρυπνος φρουρός στο Μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη, ως απόδειξη της ευγνωμοσύνης του έθνους προς το νεκρό ήρωα, για να θυμίζει σε όλο τον κόσμο ότι «Η μεγαλοσύνη στα έθνη δεν μετριέται με το στρέμμα, με της καρδιάς το πύρωμα μετριέται και με αίμα».

Προεδρική Φρουρά

Θεματοφύλακας Ιστορικής Μνήμης στο Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη

ΚΕΙΜΕΝΟ-ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: Μαρίνα Σ. Τσιρτσίκου, Ιστορικός ΓΕΣ/ΔΙΣ

Η συγγραφή του παρόντος κειμένου αποσκοπεί στο να αναδειχτούν οι νοητές ιστορικές αναπαραστάσεις που προκαλούν καθημερινά οι Εύζωνοι της Προεδρικής Φρουράς στο Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη, στο Σύνταγμα. Αρχικά, περιγράφεται το Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη, ως αφύπνιση της ιστορίας και της δημοκρατίας, με τους συμβολισμούς που αναπαράγει. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η ίδρυση της Προεδρικής Φρουράς και οι Εύζωνοι που φυλάσσουν το Μνημείο. Η σύνδεση των στολών τους με συγκεκριμένες ιστορικές περιόδους στοχεύει στην ανάκληση της ιστορικής μνήμης.

Συγκεκριμένα, η κάθε ενδυμασία του Εύζωνα – η εθνική ενδυμασία με τη φέρμελη και τη φουστανέλα, ο χειμερινός ντουλαμάς του Μακεδονομάχου, ο θερινός ντουλαμάς των Βαλκανικών Πολέμων, η κρητική στολή και η ποντιακή στολή – ταξιδεύει νοερά τον επισκέπτη στα χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης, του Μακεδονικού Αγώνα, των Βαλκανικών Πολέμων, της Μικρασιατικής Εκστρατείας, των Α΄ και Β΄ Παγκοσμίων Πολέμων, αλλά και των αγώνων της νησιωτικής Ελλάδας, ιδιαίτερα των Κρητικών για να ενωθούν με την μητέρα Ελλάδα και των Ποντίων, ως ανάμνηση των αλησμόνητων χαμένων πατρίδων. Τέλος, επιδιώκεται να επισημανθεί η σημασία του πολιτισμού στη συνείδηση ενός λαού αλλά και της πολυπολιτισμικής συνύπαρξης των λαών στις σύγχρονες πόλεις της παγκοσμιοποίησης.

ΜΝΗΜΕΙΟ ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗ ΣΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Ήδη από την ελληνική αρχαιότητα αναγνωρίζεται ότι φύση και άνθρωπος συνυπάρχουν ως αυτόνομες οντότητες, με υλική και αφηρημένη διάσταση στο χώρο. Ειδικότερα, το Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη αποτελεί σημείο πραγμάτωσης μιας ανθρώπινης δραστηριότητας, η οποία αναπαράγει την αφηρημένη σχέση του τόπου και της ιστορίας με τα άτομα, τονίζοντας τη συμβολή του χώρου στη διαμόρφωση της πολιτισμικής ταυτότητας. Ως εκ τούτου, γίνεται αντιληπτό ότι στην καθημερινή ζωή, η γεωγραφία της πόλης, η ιστορική της μνήμη και η κοινωνική δυναμική της, βρίσκονται σε μια διαρκή σχέση αλληλεπίδρασης.¹

¹Λεοντίδου Λίλα, *Αγεωγράφητος Χώρα – Ελληνικά Είδωλα στις Επιστημολογικές Διαδρομές της Ευρωπαϊκής Γεωγραφίας*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2009, 69-71, 128.

Η ανέγερση του μνημείου του Αγνώστου Στρατιώτη λίγα χρόνια μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή αποσκοπούσε τόσο στην ενίσχυση της εθνικής σημασίας που σηματοδοτεί ο θάνατος για την υπεράσπιση της πατρίδας όσο και στην ανάδειξη της ιστορικής συνέχειας του νέου ελληνικού κράτους με το αρχαιοελληνικό κλασικό παρελθόν.² Η χωροθέτηση του στην πλατεία Συντάγματος (Πλατεία των Παλαιών Ανακτόρων) επιλέχθηκε στις αρχές του 1926.³ Ωστόσο, η κατασκευή του Μνημείου του Αγνώστου Στρατιώτη εγκρίθηκε το 1928 από το υπουργικό συμβούλιο με ανάθεση του έργου στον αρχιτέκτονα Εμμανουήλ Λαζαρίδη.⁴

Το σχέδιο του μνημείου συνιστά κορυφαίο πολιτισμικό υπόδειγμα του μοντέρνου κλασικισμού. Είναι κατασκευασμένο από λαξευμένους πωρόλιθους, έχει ανάλημμα σχήματος «Π», με δύο πλευρικές κλίμακες. Στο κέντρο του ημικυκλίου αναπαριστάται ένας κενός τάφος – σαρκοφάγος, όπου κείται ένας πολεμιστής, ο οποίος κρατάει κυκλική ασπίδα και φοράει στο κεφάλι αρχαίο κράνος. Το σώμα του αποδίδεται από τον καλλιτέχνη με τέτοιο τρόπο, ώστε να δημιουργεί την ψευδαίσθηση ότι είναι ζωντανό και έτοιμο να σηκωθεί για να συνεχίσει τη μάχη με τον εχθρό. Στους πελεκητούς πωρόλιθους του τοίχου είναι χαραγμένα ονόματα τόπων των ενδοξότερων και πολύνεκρων μαχών.⁵ Τα αποκαλυπτήρια του μνημείου έγιναν στις 25 Μαρτίου 1932.⁶

ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η εξέγερση της 3^{ης} Σεπτεμβρίου του 1843 στην πλατεία των Παλαιών Ανακτόρων, αποσκοπούσε στη διεκδίκηση παραχώρησης Συντάγματος από τον Βασιλιά Όθωνα, ώστε η Ελλάδα να προβάλλει την πολιτική και πολιτιστική ωριμότητά της και να ενταχθεί στο ευρωπαϊκό πολιτισμικό και πολιτικό γίγνεσθαι, μέσω της θεσμικής κατοχύρωσης, της οργάνωσης της κρατικής εξουσίας, της διάκρισης των εξουσιών και της προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων. Επομένως, η θέση αυτή ήταν η καταλληλότερη για το μνημείο, καθώς βρισκόταν μπροστά από την Πλατεία των Παλαιών Ανακτόρων,⁷ η οποία μετεξελίχθηκε σε Βουλή των Ελλήνων, εστία της δημοκρατίας. Αν και οι θεσμικές αλλαγές που επιτεύχθηκαν ήταν περιορισμένης πολιτικής σημασίας, καθώς στην άσκηση της νομοθετικής, εκτελεστικής και δικαστικής εξουσίας, η έγκριση του βασιλιά ήταν απαραίτητη, ωστόσο, το Σύνταγμα εμπεριείχε και δημοκρατικά στοιχεία: την ισότητα των πολιτών έναντι του νόμου, την εγγύηση της ατομικής ελευθερίας, της ελευθερίας του Τύπου και του συνεταιρίζεσθαι, καθώς και τη μη αναγνώριση της δουλείας στην Ελλάδα.⁸

²Βοζάνη Αριάδνη, «Το μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη: από την προκήρυξη του σχετικού διαγωνισμού στην υλοποίηση», *Στης Βουλής τα περί: Το μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη και ο Εθνικός Κήπος*, Σταθακόπουλος Γιώργος (επιμ.), Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, Αθήνα 2009, 23.

³Τσέλιος Θ. και Μακρυπούλιας Ι., *Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη*, Γενικό Επιτελείο Στρατού 7^ο ΕΓ/5, (ένθετο στη Στρατιωτική Επιθεώρηση, Νοέμβριος - Δεκέμβριος 2006), Αθήνα 2006, 9.

⁴Βοζάνη, ό.π. 25. Με την υπ' αριθμόν 319168 διαταγή εγκρίθηκε και βραβεύθηκε η μελέτη του αρχιτέκτονα Ε. Λαζαρίδη, η οποία είχε υποβληθεί με το ψευδώνυμο «ΣΚΡΑ». Τσέλιος - Μακρυπούλιας, ό.π., 9.

⁵Τσέλιος - Μακρυπούλιας, ό.π., 10-12.

⁶ΓΕΣ/ΔΙΣ *Ευρετήριο Πολεμικών Γεγονότων του Ελληνικού Έθνους*, Αθήνα, 1989, (στο εξής: ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Ευρετήριο Γεγονότων*), 180.

⁷ΦΕΚ 321, 20 Σεπτεμβρίου 1926.

⁸Σβορώνος Ν., *Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας*, 13η έκδοση, Θεμέλιο, Αθήνα 2007, 82-83.

Με αφορμή το Σύνταγμα του 1843, αξίζει να παρουσιαστεί μια συνοπτική αναδρομή στα Συντάγματα του Αγώνα⁹ για τα οποία, αν και υπάρχουν επιφυλάξεις για την αντιπροσωπευτικότητα και το αδιάβλητο των διαδικασιών κατάρτισής τους, εντούτοις ξεχώρισαν για τον ανοιχτό και δημοκρατικό τρόπο σύνταξής τους. Τα Συντάγματα αναγνώριζαν ως πηγή εξουσιών το «έθνος» – λαό, άμεσα σύμφωνα με το άρθρο 5 του Συντάγματος της Τροιζήνας και έμμεσα με τις προβλεπόμενες εκλογικές διαδικασίες. Οι συνταγματικές ρυθμίσεις, από τα γαλλικά συντάγματα του 1793 και 1795 και του αμερικανικού του 1787, σχετικά με την οργάνωση και τις ατομικές ελευθερίες, καθόρισαν τη διαμόρφωσή τους.

⁹ Α' Εθνική Συνέλευση στην Επίδαυρο (20 Δεκέμβριου 1821), Β' Εθνική Συνέλευση στο Άστρος Κυνουρίας (29 Μαρτίου 1823) και Γ' Εθνική Συνέλευση στην Τροιζήνα (19 Μαρτίου 1827), Αλιβιζάτος Ν., «Τα Συντάγματα του Αγώνα, 1821-1828», *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000, η Ελληνική Επανάσταση, 1821-1832*, Βασιλάκης Γιάννης (επιμ.), τ.3, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003, 174, 177-178.

Συγκεκριμένα, τα Συντάγματα του Αγώνα, ενώ είχαν προβλήματα στην εφαρμογή τους, ήταν μεγάλης παιδευτικής και ιδεολογικής αξίας και καθόρισαν την ανάπτυξη των πολιτικών ρευμάτων στην ανεξάρτητη Ελλάδα.¹⁰

Τέλος, η πλατεία – μνημείο προσδίδει στον χώρο ένα θεατρικό χαρακτήρα, καθώς το μνημείο και η αλλαγή φρουράς των Ευζώνων αποτελούν καθημερινό θέαμα για τους επισκέπτες, που παρατάσσονται περιμετρικά για τη θέασή του. Έτσι, εξασφαλίζεται με επιτυχία η σύνδεση του χώρου του μνημείου με τη συλλογική βιωματική εμπειρία, μέσω των ιστορικών αναπαράστάσεων.¹¹

Η ΠΡΟΕΔΡΙΚΗ ΦΡΟΥΡΑ

Το Στρατόπεδο της Προεδρικής Φρουράς βρίσκεται στην οδό Ηρώδου Αττικού 2, κοντά στο Προεδρικό Μέγαρο. Ονομάζεται Στρατόπεδο «Γεωργίου Τζαβέλα», προς τιμήν του Σουλιώτη οπλαρχηγού, ήρωα της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Η Προεδρική Φρουρά ιδρύθηκε στις 12 Δεκεμβρίου του 1868, με την αρχική ονομασία «Άγημα», ως στράτευμα αυθύπαρκτο, τμήμα του μόνιμου στρατού, προορισμένο αποκλειστικά να προσφέρει τις υπηρεσίες του στον βασιλιά. Επιθυμία του Βασιλιά Γεώργιου Α΄ ήταν η άριστη στρατιωτική εκπαίδευση των υπαξιωματικών που διακρίνονταν για τη στρατιωτική τους αρετή, ώστε να αποτελέσει υπόδειγμα εκπαίδευσης για τον υπόλοιπο στρατό.¹² Με Βασιλικό Διάταγμα του 1914, ορίζεται ως Ανακτορική Φρουρά,¹³ με στράτευμα αποτελούμενο από εθελοντές, οι οποίοι είχαν υπηρετήσει στον στρατό. Το 1929, έτος ολοκλήρωσης των έργων του Μνημείου του Αγνώστου Στρατιώτη, η Προεδρική Φρουρά μετασηματίζεται σε ανεξάρτητο τιμητικό λόχο Ευζώνων υπό την ονομασία «Λόχος Φρουράς Προέδρου της Δημοκρατίας»¹⁴, ώστε να αναλάβει τη φύλαξή του. Ωστόσο, οι μετονομασίες της Προεδρικής Φρουράς συνέχισαν να διαδέχονται η μία την άλλη, «Λόχος Βασιλικής Φρουράς» (1940),¹⁵ «Τιμητική Φρουρά του Αγνώστου Στρατιώτη» (1941),¹⁶ «Φρουρά Σημαίας», «Ανακτορική» και «Βασιλική Φρουρά», με υποχρέωση την τιμητική φύλαξη των ανακτόρων και του Μνημείου του Αγνώστου Στρατιώτη.¹⁷ Τέλος, το 1974, με την αποκατάσταση της Δημοκρατίας, ονομάζεται οριστικά πλέον «Προεδρική Φρουρά» και υπάγεται στο Στρατιωτικό Γραφείο της Προεδρίας της Δημοκρατίας, αποκτώντας καθαρά τελετουργικό χαρακτήρα.¹⁸

Οι Εύζωνοι της Προεδρικής Φρουράς φυλάσσουν, καθημερινά, όλο το εικοσιτετράωρο, το Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη, το Προεδρικό Μέγαρο και την πύλη του στρατοπέδου της Προεδρικής Φρουράς. Κάθε Κυριακή πρωί, άγημα Ευζώνων παρελαύνει από την Προεδρική Φρουρά στο Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη. Επίσης, τελούν στον Ιερό Βράχο της Ακρόπολης, την έπαρση και

¹⁰Αλιβιζάτος, ό.π., 180-182.

¹¹Βοζάνη, ό.π., 26.

¹²ΦΕΚ 63, 19 Δεκεμβρίου 1868.

¹³ΦΕΚ 77, 28 Μαρτίου 1914.

¹⁴ΦΕΚ 282, 16 Αυγούστου 1929.

¹⁵ΦΕΚ 149, 17 Μαΐου 1949.

¹⁶ΦΕΚ 213, 26 Ιουνίου 1941.

¹⁷Αρχείο ΓΕΣ/ΔΙΣ, Φ.11887/Α/ΙΜ1.

¹⁸ΦΕΚ 195, 12 Σεπτεμβρίου 1975.

υποστολή της σημαίας τις Κυριακές και τις επίσημες αργίες. Αποδίδουν τιμές στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, αλλά και κατά την υποδοχή Προέδρων και πρεσβευτών ξένων κρατών. Συμμετέχουν σε εορταστικές εθνικές εκδηλώσεις στο εσωτερικό και το εξωτερικό: Εθνική Επέτειος της 25^{ης} Μαρτίου, Απελευθέρωση Ιωαννίνων, Έξοδος του Μεσολογγίου, εορτασμός της 25^{ης} Μαρτίου στις ΗΠΑ –προσκεκλημένοι από τις οργανώσεις των ομογενών–, καθώς και επετειακές εκδηλώσεις σε άλλες χώρες (Ουγγαρία, Ρίμινι Ιταλίας, κ.ά.). Τέλος, υποδέχονται το Άγιο Φως από τα Ιεροσόλυμα.¹⁹

Οι αξιωματικοί της Προεδρικής Φρουράς είναι μόνιμα στελέχη του Στρατού Ξηράς, ωστόσο, υπηρετούν εκεί για περιορισμένο χρονικό διάστημα. Οι Εύζωνοι είναι κληρωτοί στρατιώτες, οι οποίοι πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις: ανάστημα 1.87, άριστη ψυχοπνευματική κατάσταση, χαρακτήρα και ήθος, άριστη σωματική διάπλαση, καθώς και πίστη προς την αποστολή του Εύζωνα. Για την εκπλήρωση των ειδικών καθηκόντων τους υφίστανται ειδική εκπαίδευση.²⁰

Ο ΕΥΖΩΝΑΣ ΚΑΙ Η ΕΘΝΙΚΗ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ

Ο Εύζωνας, ως σύμβολο του ελληνικού στρατού, φέρει την στολή των κλεφτών και αρματολών,²¹ οι οποίοι αποτέλεσαν τον πρώτο ένοπλο πυρήνα του γένους για εθνική ανεξαρτησία, καθώς κατά την κήρυξη της Ελληνικής Επανάστασης,

¹⁹Αρχείο ΓΕΣ/ΔΙΣ, Φ.11887/ Α/ΙΜ1.

²⁰Στο ίδιο.

²¹Η προηγούμενή τους συμμετοχή τόσο στις υπηρεσίες του Ναπολέοντα, όπου γνώρισαν τις κοινωνικές και πολιτικές ιδέες της Γαλλικής Επανάστασης (1789) όσο και στους πολέμους ενάντια των Τούρκων, καθόρισε τη βαθμιαία ανάπτυξη της εθνικής συνείδησης τους, ώστε να δημιουργηθεί η ένοπλη αντίσταση του έθνους. Σβορώνος, ό.π., 48.

δεν υπήρχε οργανωμένος τακτικός στρατός.²² Η εθνική ενδυμασία – «λευκή στολή»– του Εύζωνα συνδέει ιστορικά και ενδυματολογικά την ελληνική αρχαιότητα με τα χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης και της σύστασης του ελληνικού κράτους, με κύρια χαρακτηριστικά: τη ζώνη η οποία δηλώνει τον «καλά – ζωσμένο» μαχητή και το πολύπτυχο κοντό ένδυμα, εξέλιξη του οποίου είναι η φουστανέλα.²³ Ο ελαφρύς οπλισμός, και κατ' επέκταση η ευκινησία των Ευζώνων, ανακαλεί στη μνήμη τους «ψιλούς» μαχητές της Αρχαίας Ελλάδας, οι οποίοι έφεραν ελαφρά ασπίδα, ακόντιο, σφενδόνη ή τόξο.

²²Γενικό Επιτελείο Στρατού/ Διεύθυνση Πεζικού, «Η Διαχρονική παρουσία του Όπλου του Πεζικού», *Στρατιωτική Επιθεώρηση*, Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 2012, (στο εξής: ΓΕΣ/ΔΠΖ), 9-47, 17.

²³Παρατηρώντας, τους αρχαίους Έλληνες οπλίτες των κλασικών χρόνων, στις παραστάσεις αγγείων, διακρίνεται το πολύπτυχο κοντό ένδυμα, που περιδενόταν γύρω από τη μέση, εξέλιξη του οποίου αποτελεί η φουστανέλα.

Ως εκ τούτου, στη νεότερη εποχή Εύζωνοι ονομάστηκαν οι φέροντες ελαφρύ οπλισμό, οι απαλλαγμένοι από βαρύ φορτίο (αποσκευές).²⁴ Με βάση το Βασιλικό Διάταγμα του 1940 «Περί ιματισμού των οπλιτών Λόχου Βασιλικής Φρουράς», η ευζωνική στολή αποτελούνταν αλλά και αποτελείται, μέχρι τις ημέρες μας, από την κεντημένη φέρμελη, την φουστανέλα, τον υποδήτη (πουκάμισο), τα κυανόλευκα μεταξωτά κρόσσια –σύμβολο της ελληνικής σημαίας–, τις λευκές περικνημίδες, τους μεταξωτούς κνημιδοδέτες ή επικνημίδες (καλτσοδέτες, μαύρες για τους Εύζωνες και γαλάζιες για τους αξιωματικούς), τις περισκελίδες²⁵ (κοντό παντελό-νι), τις λευκές ολόμαλλες κάλτσες –φοριούνται δύο σε κάθε πόδι, για τελειότερη εφαρμογή–, οι οποίες συγκρατούνται από μια εσωτερική δερμάτινη ζώνη²⁶ και τα τσαρούχια.

Ειδικότερα, το κόκκινο φάριο με το μαύρο μεταξωτό θύσανο, συμβολίζει τις θυσίες, το αίμα των αγωνιστών καθώς και το πένθος και τα δάκρυα τους, στον αγώνα ενάντια των Τούρκων κατακτητών.²⁷ Η μεν χειροποίητη, κεντημένη φέρμελη των Ευζώνων φέρει στα κεντήματά της τα σύμβολα – «Ω», «Χ Ο» (Χριστιανός Ορθόδοξος) και το κυπαρισσάκι του Μυστρά – τα οποία συνδέουν, υπό τη βυζαντινή επίδραση, την εθνική με την χριστιανική ιδέα. Το ίδιο ισχύει για τη φέρμελη και τις περικνημίδες (τουζλούκια) των αξιωματικών, όπου κυριαρχεί το πορφύρο χρώμα και το χρυσό κέντημα, στοιχεία που παραπέμπουν στα βυζαντινά ενδύματα.²⁸ Το άσπρο χρώμα του υποδήτη και της φουστανέλας συμβολίζουν την αγνότητα του ελληνικού αγώνα για εθνική ανεξαρτησία, ενώ οι τετρακόσιες πτυχές της φουστανέλας, υποδηλώνουν σημειολογικά τα χρόνια της ελληνικής σκλαβιάς υπό τους Τούρκους.²⁹ Επισημαίνεται ότι η φουστανέλα των αξιωματικών είναι μακρύτερη, ενώ ο γιακάς στον υποδήτη, η περισκελίδα (κόκκινο, μακρύ παντελό-νι) καθώς και τα στιβάγια (κόκκινα μποτάκια) προφανώς αποτελούσαν δυτικές επιρροές, καθώς οι έμπειροι οπλαρχηγοί των «Κλέφτικων Σωμάτων» είχαν υπηρετήσει στον Βρετανικό Στρατό των Ιονίων Νήσων.³⁰ Τα τσαρούχια είναι χειροποίητα από σκληρό κόκκινο δέρμα, Ζυγίζει περίπου τρία κιλά το ζευγάρι, καθώς το κάθε τσαρούχι είναι οπλισμένο με εξήντα καρφιά και έταλο. Η παράδοση λέει ότι στη μαύρη φούντα των τσαρουχιών κρύβονταν λεπίδες, χρήσιμες στη μάχη κατά του εχθρού.³¹ Την κατασκευή της ευζωνικής στολής, πραγματοποιούν ειδικοί τεχνίτες ελληνοράπτες³² (ράπτες ελληνικών ενδυμάτων) και τσαρουχοποιοί, στα παραδοσιακά εργαστήρια,

²⁴Αρχείο ΓΕΣ/ΔΙΣ, Φ.11887/Α/ΙΜ2.

²⁵Τα πόδια καλύπτονταν με τις περισκελίδες ήδη από τα βυζαντινά χρόνια. Πάντος Θ., *Το Κοστούμι*, εκδόσεις Σχολής Βελουδάκη, Αθήνα 1978, 49.

²⁶Λυμπερόπουλος Β., *Εύζωνοι Πολεμιστές του Θρύλου και της Ιστορίας*, Αθήνα 1996, 150- 151.

²⁷Στο ίδιο, 150.

²⁸Το βυζαντινό κοστούμι (476 μ.Χ.) διακρινόταν για την επιβλητικότητά του και διαμορφώθηκε, σύμφωνα με τα κλασικά πρότυπα, τον ανατολίτικο μυστικισμό και την χριστιανική ιδέα. Επιπλέον, ξεχώριζε για τον πλούτο των υφασμάτων, των χρωμάτων και των κεντημάτων με χρυσοκλωστή. Βουγιούκα Αναστασία, *Ιστορία Μόδας ΑΒ, Το κοστούμι από την Αίγυπτο μέχρι σήμερα*, Εκδόσεις ΑΒ (Α. Βουγιούκα), Θεσσαλονίκη 1982, 39, 198.

²⁹Λυμπερόπουλος, ό.π., 150.

³⁰ΓΕΣ/ΔΠΖ, ό.π., 17.

³¹Λυμπερόπουλος, ό.π., 151.

³²Όπως πιστοποιείται ο όρος «ελληνοράπτης» στο ΦΕΚ 149, 17 Μαΐου 1940.

που διατηρούνται στο στρατόπεδο της Προεδρικής Φρουράς.

Οι Εύζωνοι φέρουν οπλισμό M1 Garrand, όπλο δύσκολου χειρισμού (βάρους 4.300 Kgr), καθώς πρέπει να προκαλείται θόρυβος κατά την «επ' ώμου» κίνηση. Η ξιφολόγχη είναι αναρτημένη στο όπλο, κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας και στις παρελάσεις. Οι αξιωματικοί φέρουν ως όπλο πιστό αντίγραφο του σπαθιού των οπλαρχηγών του 1821.³³

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Η Συνθήκη Κιουτσούκ – Καϊναρτζή (Ιούλιος, 1774) υπογράφηκε μεταξύ Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και Ρωσίας και επέτρεπε στα ελληνικά πλοία να ταξιδεύουν με ρωσική σημαία. Έτσι, συνέβαλε στην ανάπτυξη του Ελληνικού Εμπορικού Ναυτικού

³³Κάπος Θ., *Ηρώδου Αττικού 21, Η Προεδρία της Δημοκρατίας και οι Πρόεδροι*, ΝΕΑ (ειδική έκδοση της εφημερίδας), Αθήνα 2014, 127-8.

και έθεσε υπό τη ρωσική προστασία τους Ορθοδόξους λαούς της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, προσδίδοντας στην Ορθόδοξη Εκκλησία καθοριστικό ρόλο για την προετοιμασία της ελληνικής εθνεγερσίας.³⁴ Παράλληλα, η αστική τάξη και οι διανοούμενοι της ίδρυσαν στην Ελλάδα λογοτεχνικές εταιρείες, με πρόσχημα την πολιτιστική ανάπτυξή της αλλά με απώτερο σκοπό την προετοιμασία της Ελληνικής Επανάστασης. Η σπουδαιότερη από αυτές τις εταιρείες ήταν η Φιλική Εταιρεία (1814). Τον Μάρτιο του 1821 ο Δικαίος Παπαφλέσσας και μέλη της Φιλικής Εταιρείας κήρυξαν την Επανάσταση στην Πελοπόννησο, τα κοντινά νησιά και την Στερεά Ελλάδα. Τον Ιανουάριο του 1822 στην Α΄ Εθνοσυνέλευση στην Αρχαία Επίδαυρο κηρύχθηκε η Ανεξαρτησία της Ελλάδας, δικαιώνοντας την Επανάσταση.³⁵

Ο ΕΥΖΩΝΑΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Στις 23 Απριλίου του 1822, συγκροτήθηκε με θέσπισμα ένα σύνταγμα πεζικού, με δύο τάγματα των πέντε λόχων έκαστος. Ωστόσο, η οικονομική αδυναμία (Ιούλιος, 1824) οδήγησε στη συγκρότηση ενός τάγματος πεζικού με έξι λόχους, ένας εκ των οποίων ήταν των Ευζώνων, ντυμένων ομοιόμορφα με την εθνική ενδυμασία.³⁶ Στη Β΄ Εθνοσυνέλευση στο Άστρος της Κυνουρίας (Μάρτιος, 1823) αναζωπυρώθηκε ο εμφύλιος πόλεμος μεταξύ των Ελλήνων, κλονίζοντας τη συμμαχία των προκρίτων. Η επιτυχία όμως της Ελληνικής Επανάστασης (1821-1824) και η αντίσταση των Ελλήνων είχαν ήδη εμπνεύσει ένα ισχυρό ευρωπαϊκό κίνημα φιλελληνισμού, που υποχρέωσε τις τρεις δυνάμεις (Γαλλία, Αγγλία, Ρωσία) –αντίπαλες στο Ανατολικό Ζήτημα– να συμβιβαστούν, ώστε να επιλύσουν με διακανονισμό το ελληνικό πρόβλημα.³⁷

Η κυβέρνηση Καποδίστρια, που ορίστηκε με την Εθνοσυνέλευση στην Τροιζήνα (1827), αποτέλεσε την πρώτη σοβαρή προσπάθεια διοργάνωσης του ελληνικού κράτους.³⁸ Προτεραιότητα του Καποδίστρια (1828-1831) ήταν η ανασύνταξη και αναδιοργάνωση του τακτικού στρατού, μετασχηματίζοντας τα άτακτα Σώματα σε «αικίνητα». Συγκρότησε οκτώ χιλιαρχίες, ώστε να αποκαταστήσει την τάξη σε όλο το κράτος. Το 1829, αντικατέστησε την στρατιωτική δομή των χιλιαρχιών με δεκατρία ελαφρά ή εύζωνα τάγματα –πιστά προς αυτόν– τα οποία έφεραν την ελληνική εθνική ενδυμασία, σε αντίθεση με τον Βαυαρό Συνταγματάρχη Έυδεκ, ο οποίος είχε καθιερώσει για το υπόλοιπο στράτευμα μια ευρωπαϊκή στολή, παρόμοια με του γαλλικού στρατού.³⁹ Κατά τη διακυβέρνηση του Καποδίστρια, αναγνωρίστηκε η αυτονομία της Ελλάδας (Συνθήκη της Αδριανούπολης, 1829), ενώ κηρύχθηκε ανεξάρτητο κράτος υπό κληρονομική μοναρχία τον Φεβρουάριο του 1830 (Νέο Πρωτόκολλο του Λονδίνου). Ωστόσο, η Πύλη αναγνώρισε την ανεξαρτησία του ελληνικού κράτους με τη Συνθήκη του Λονδίνου μόλις το Μάιο του 1832.⁴⁰

³⁴ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Ευρετήριο Γεγονότων*, ό.π., 21.

³⁵Σβορώνος ό.π., 63, 67-8.

³⁶ΓΕΣ/ΔΠΖ, ό.π., 18.

³⁷Σβορώνος, ό.π., 68, 70-71.

³⁸Στο ίδιο, 72.

³⁹ΓΕΣ/ΔΠΖ, ό.π., 20-21. Είναι εμφανές ότι η ένδυση με ευρωπαϊκή στολή του ελληνικού στρατεύματος προσέδωσε νέα ενδυματολογικά στοιχεία στην εθνική ενδυμασία των αξιωματικών, των ταγμάτων των ευζώνων. Παρόμοιες δυτικές επιρροές έχουν ήδη αναφερθεί.

⁴⁰Σβορώνος, ό.π., 72-3.

Ο ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΝΤΟΥΛΑΜΑΣ ΚΑΙ Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ (1904-1908)

Ο χειμερινός, βαθυκύανος ντουλαμάς –στολή του Μακεδονικού Αγώνα– πιστοποιείται ως ένδυμα του Εύζωνα με την αναφορά του σε Βασιλικό Διάταγμα του 1940⁴¹ για την κατασκευή του ιματισμού των Ευζώνων. Σήμερα, φοριέται από τους Εύζωνες τις καθημερινές, κατά τη χειμερινή περίοδο. Ιστορικά, το Συνέδριο του Βερολίνου (Ιούλιος, 1878),⁴² αποτέλεσε σταθμό για το Ανατολικό Ζήτημα, καθώς η Γερμανία εμφανίστηκε ως νέος ανταγωνιστής στο συσχετισμό των δυτικών δυνάμεων. Αιτία αποτέλεσε η εκβιομηχάνισή της και σκοπός της ήταν να διεισδύσει οικονομικά στην Ανατολή, εκτοπίζοντας την Αγγλία και τη Γαλλία. Έτσι, υποχώρησε ο αγγλορωσικός ανταγωνισμός και ενισχύθηκε ο αγγλογερμανικός, ενώ ο σλαβικός και ο ελληνικός παράγοντας απέκτησαν μεγαλύτερη σπουδαιότητα στην αγγλική εξωτερική πολιτική. Παράλληλα, η Μακεδονία αναδείχθηκε σε γεωγραφικό κέντρο του Ανατολικού Ζητήματος για την ώθηση προς την Ανατολή της Πρωσίας. Ως εκ τούτου, η Μακεδονία εξελίχθηκε στον κύριο αντικειμενικό σκοπό της εθνικής πολιτικής των γειτονικών βαλκανικών λαών (Ελλάδα, Σερβία, Βουλγαρία, Ρουμανία). Το 1885, η πραξικοπηματική προσάρτηση της Ανατολικής Ρωμυλίας –νότιες επαρχίες της Αδριανούπολης και Σέρρες– στο Βουλγαρικό κράτος αποτέλεσε αιτία για την κήρυξη επιστράτευσης. Ο Ελληνικός Στρατός κατευθύνθηκε προς τα ελληνοτουρκικά σύνορα Θεσσαλίας – Μακεδονίας, με σκοπό την κήρυξη πολέμου εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και τη διεκδίκηση εδαφικών αποζημιώσεων.⁴³

Στη Βουλγαρία ιδρύθηκε το «Ανώτατο Κομιτάτο» (1895), το οποίο με την έντονη δράση του επιδίωξε την προσάρτηση όλης της Μακεδονίας.⁴⁴ Σημαντικό γεγονός αποτέλεσε η επανάσταση του Ήλι Ντεν (Ημέρα του Προφήτη Ηλία) στη Δυτική Μακεδονία (Ιούλιος, 1903), η οποία αποσκοπούσε στη δημιουργία μιας αυτόνομης βουλγαρικής Μακεδονίας, προστάτη του χρι-

⁴¹ΦΕΚ 149, 17 Μαΐου 1940.

⁴²Η Συνθήκη του Βερολίνου υπογράφηκε από Αγγλία, Γερμανία, Αυστρία, Ρωσία, Γαλλία και την Οθωμανική Αυτοκρατορία και ακύρωσε το σχέδιο της Συνθήκης του Αγ. Στεφάνου, για δημιουργία της «Μεγάλης Βουλγαρίας», που θα περιλάμβανε τις ελληνικές περιοχές της Μακεδονίας και της Θράκης, ως ηγεμονία, φόρου υποτελής στην Υψηλή Πύλη. ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Ευρετήριο Γεγονότων*, ό.π., 77.

⁴³Στο ίδιο, 78.

⁴⁴Σβορώνος, ό.π., 109.

στιανικού πληθυσμού της περιοχής.⁴⁵ Στην Ελλάδα, η αποτυχημένη έκβαση του Ελληνοτουρκικού Πολέμου του 1897⁴⁶ και η βουλγαρική δράση εξόντωσης του ελληνικού πληθυσμού στη Μακεδονία, κατέδειξαν την αναγκαιότητα αναδιοργάνωσης του ελληνικού στρατού. Ο Οργανισμός του Στρατού, που ιδρύθηκε το 1904, καθόρισε την εξέλιξη του Μακεδονικού Αγώνα, καθώς αναχαίτισε τη βουλγαρική επέκταση και εξασφάλισε την επιβίωση του ελληνισμού στην Μακεδονία.⁴⁷

Το Μακεδονικό Ανθυπολοχαγό Ζέζα), ως αρχηγό Μακεδονία. Τον ελληνοτουρκική να καταδιώξει τη τητα. Ωστόσο, τον θηκε από τουρκικό του Βουλγαρικού θανάσιμα στο χωριό του σηματοδοτή-

Κομιτάτο στην Αθήνα όρισε τον Πυροβολικού Παύλο Μελά (Μίκη των αντάρτικων σωμάτων στη Δυτική Αύγουστο του 1904, διήλθε την μεθόριο (Οξυνεία Καλαμπάκας) για βουλγαρική ένοπλη δραστηριότητα-Οκτώβριο του ίδιου χρόνου, κυκλώ-απόσπασμα –πιθανόν από προδοσία Κομιτάτου– όπου και τραυματίστηκε Στάτιστα (Μελάς) Κορεστίων. Η θυσία θηκε ως σύμβολο του αγώνα για την απελευθέρωση της Μακεδονίας.⁴⁸

Τον Ιούλιο του 1908, η Φιλελεύθερη Επανάσταση των Νεοτούρκων, στην Τουρκία αποκατέστησε το συνταγματικό καθεστώς και εκθρόνισε τον Αβδούλ Χαμίτ.⁴⁹ Η προκήρυξη εκλογών στην Τουρκία για τον σχηματισμό Βουλής και η παροχή αμνη-

⁴⁵ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Ευρητήριο Γεγονότων*, ό.π., 86.

⁴⁶Η Υψηλή Πύλη, επικαλούμενη παραβίαση των συνόρων της από ελληνικές αντάρτικες ομάδες, κήρυξε έναρξη πολέμου με την Ελλάδα (Απρίλιος, 1897). Οι Τουρκικές επιχειρήσεις έφθασαν μέχρι την Λαμία, όπου με την παρέμβαση του Τσάρου Νικολάου Β΄, αποφεύχθηκε το χειρότερο. Στις 22 Νοεμβρίου υπογράφηκε συνθήκη στην Κωνσταντινούπολη, η οποία ουσιαστικά εξασφάλισε την ελληνική συνοριακή γραμμή, υποχρέωσε όμως τη χρεοκοπημένη Ελλάδα να καταβάλει αποζημίωση 4.000.000 τουρκικών λιρών στην Τουρκία. Έτσι, η Ελλάδα εμμέσως εξαναγκάστηκε σε δανεισμό από τις ευρωπαϊκές δυνάμεις οι οποίες θα έλεγχαν τα δημόσια χρέη με την Επιτροπή του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου. Σβορώνος, ό.π., 21-3.

⁴⁷ΓΕΣ/ΔΠΖ, ό.π., 29-30.

⁴⁸ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Ευρητήριο Γεγονότων*, ό.π., 87-8.

⁴⁹Σβορώνος, ό.π., 110.

στίας στους αντάρτες, δημιούργησε την εντύπωση σε Έλληνες και Βουλγάρους ότι το θέμα τους θα επιλυόταν.⁵⁰ Ωστόσο, η νίκη των Νεοτούρκων σφραγίστηκε και με διώξεις, κλείσιμο σχολείων και μέτρα καταπίεσης εναντίον των χριστιανών της Μακεδονίας και της Θράκης. Η επικίνδυνη δράση τους εξανάγκασε τις διάφορες εθνότητες να αναζητήσουν κοινή βάση συμβιβασμού, με άμεση συνέπεια τη διακοπή του Μακεδονικού Αγώνα.⁵¹

Ο ΘΕΡΙΝΟΣ ΝΤΟΥΛΑΜΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ (1912-1913)

Το 1929, ο χακί ντουλαμάς –με μεταλλικά κουμπιά, κωδωνοειδές σχήμα και πτυχές στο κάτω μέρος–, αναφέρεται ως στολή των Ευζώνων σε Προεδρικό Διάταγμα.⁵² Σήμερα, ο χακί ντουλαμάς, στολή των Βαλκανικών Πολέμων, φοριέται κατά τη θερινή περίοδο. Τη χρονική περίοδο, από το κίνημα του Γουδή (1909)⁵³ έως τους Βαλκανικούς Πολέμους, ο Ελληνικός Στρατός αναγεννήθηκε και οργανώθηκε σε δώδεκα Συντάγματα Πεζικού και έξι Τάγματα Ευζώνων. Κάθε Τάγμα Ευζώνων είχε τέσσερις λόχους και δύο ουλαμούς πολυβόλων.⁵⁴

Μετά την αποτυχία του Ελληνοτουρκικού Πολέμου το 1897, τη δράση των Βουλγάρων Κομιτατζήδων στη Μακεδονία και του κινήματος των Νεοτούρκων (1908), η λύση του πολέμου εξακολουθούσε να αντιμετωπίζεται ως η βασικότερη μέθοδος επίλυσης των εθνικών ζητημάτων. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος κλήθηκε στην Ελλάδα από τα μέλη του Στρατιωτικού Συνδέσμου και με εκλογές στις 28 Νοεμβρίου 1910 ανέλαβε την πρωθυπουργία. Με την αναθεώρηση του Συντάγματος επιδίωξε την κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων και την προαγωγή ενός κράτους δικαίου, προβαίνοντας σε αλλαγές στην οργανωτική δομή της πολιτείας.

⁵⁰ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Ευρετήριο Γεγονότων*, ό.π., 96.

⁵¹Σβορώνος, ό.π., 16.

⁵²ΦΕΚ 289, 16 Αυγούστου 1929.

⁵³Στις 15 Αυγούστου 1909 ομάδα δυσαρεστημένων Ελλήνων αξιωματικών και υπαξιωματικών, με αρχηγό τον Συνταγματάρχη Πυροβολικού Νικόλαο Ζορμπά, ιδρύουν τον Στρατιωτικό Σύνδεσμο. Εκατοντάδες κατώτεροι αξιωματικοί και 2.500 οπλίτες συγκεντρώνονται στο Γουδή και απαιτούν πολιτικές και στρατιωτικές οργανωτικές αλλαγές. Οι πολιτικές αναταραχές που ακολούθησαν, εξισορροπήθηκαν με την έλευση του Ελευθερίου Βενιζέλου από την Κρήτη στις 28 Δεκεμβρίου. Μαυροκορδάτος Γ., «Οι πολιτικές εξελίξεις από το Γουδή ως τη Μικρασιατική καταστροφή», στο *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000, Η Εθνική Ολοκλήρωση (1909-1922)*, Παναγιωτόπουλος Β. (επιμ.), τ. 6, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003, 9-10.

⁵⁴ΓΕΣ/ΔΠΖ, ό.π., 29 - 31.

Επίσης, με νόμο δημιούργησε τη θέση του Γενικού Επιθεωρητή Στρατού, ο οποίος σε περίπτωση πολέμου θα αναλάμβανε και την Αρχιστρατηγία.⁵⁵

Οι δύο Βαλκανικοί Πόλεμοι πραγματοποιήθηκαν μεταξύ των ετών 1912-1913. Ο πρώτος, με συμμάχους Ελλάδα, Σερβία, Βουλγαρία και Μαυροβούνιο εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας αποτελούσε συνέχεια των αγώνων των βαλκανικών λαών για την απελευθέρωσή τους από τον τουρκικό ζυγό. Ο δεύτερος, διενεργήθηκε από τη Βουλγαρία ενάντια στη συμμαχία Ελλάδας-Σερβίας.

Α΄ Βαλκανικός Πόλεμος (Οκτώβριος 1912- Μάιος 1913)

Τον Φεβρουάριο του 1912 υπογράφηκε μυστική σερβοβουλγαρική συνθήκη φιλίας και συμμαχίας με σκοπό να αντιμετωπίσει την Οθωμανική Αυτοκρατορία, ενώ τον Απρίλιο υπογράφηκε και στρατιωτική συνεργασία. Αν και υπήρχαν δυσκολίες στις διαπραγματεύσεις Βουλγαρίας-Ελλάδας, τελικά η Ελλάδα σύναψε συνθήκη αμυντικής συμμαχίας και στρατιωτικής συνεργασίας και με τη Βουλγαρία. Το φθινόπωρο του ίδιου έτους, τα βαλκανικά κράτη (Ελλάδα, Βουλγαρία, Σερβία, Μαυροβούνιο) ενώ δεν είχαν υπογράψει κοινό αμυντικό σύμφωνο, ωστόσο συνενώθηκαν ενάντια στην απειλή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Στις 4 Οκτωβρίου, η Πύλη κήρυξε τον πόλεμο ενάντια στη Σερβία και τη Βουλγαρία. Η ελληνική κυβέρνηση με τη συναίνεση του Αρχιστρατήγου, Διαδόχου Κωνσταντίνου αποφάσισε τη συμμετοχή της Ελλάδας στον πόλεμο ενάντια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και κήρυξε επιστράτευση.⁵⁶ Ο Κωνσταντίνος με το ελληνικό στράτευμα διέσπασαν το θεσσαλικό μέτωπο του Σαρανταπόρου, ενώ με τη νικηφόρα μάχη των Γιαννιτσών εξασφάλισε την έγκυρη προώθηση του ελληνικού στρατεύματος προς τη Θεσσαλονίκη, με αποτέλεσμα στις 26 Οκτωβρίου 1912, το ανατολικό απόσπασμα Ευζώνων να εισέλθει στη Θεσσαλονίκη. Ο Τούρκος στρατιωτικός διοικητής προέβη σε άμεση συνθηκολόγηση παραδίδοντας την πόλη. Η απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης, μήλο της έριδος των βαλκανικών κρατών, κατέστησε την ελληνική πλευρά ως τον μεγάλο κερδισμένο.⁵⁷

Το τμήμα Στρατιάς της Ηπείρου, στο οποίο συμπεριλαμβάνονταν τέσσερα τάγματα Ευζώνων υπό τον Υποστράτηγο Κωνσταντίνο Σαπουντζάκη, είχε στόχο την απελευθέρωση των Ιωαννίνων. Μετά τις μάχες στην πεδιάδα της Άρτας (αρχές Οκτωβρίου 1912), την κατάληψη της Πρέβεζας (21 Οκτωβρίου) και τις σκληρές μάχες των Πέντε Πηγαδιών (24 Οκτωβρίου) και των Πεστών (29 Νοεμβρίου), ο Ελληνικός Στρατός έφθασε στην οχυρωμένη περίμετρο των Ιωαννίνων, στο Μπιζάνι (Εικόνα 18).⁵⁸ Ωστόσο, οι ανεπιτυχείς προσπάθειες για την κατάληψη του οχυρού (αρχές Δεκεμβρίου 1912 – αρχές Ιανουαρίου 1913) οδήγησαν στην αντικατάσταση του Σαπουντζάκη από τον Κωνσταντίνο.⁵⁹ Η επίθεση στις 20 Φεβρουαρίου του 1913 και η τολμηρή διείσδυση του 1^{ου} Συντάγματος Ευζώνων, αποτέλεσε την τελευταία

⁵⁵Γενικό Επιτελείο Στρατού/Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, *Επίτομη Ιστορία των Βαλκανικών Πολέμων 1912-1913*, Αθήνα, 1987 (στο εξής: ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Επίτομη Βαλκανικών*), 3 - 4, 13.

⁵⁶ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Επίτομη Βαλκανικών*, ό.π., 6-8, 10.

⁵⁷Στο ίδιο, 33, 54, 59-60, 65-67.

⁵⁸Στο ίδιο, 137-139, 146, 150, 162, 177.

⁵⁹ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Οι Κυριότερες Μάχες του Ελληνικού Στρατού (1897-1955)*, Αθήνα 2012, 23.

Επίθεση Ευζώνων στην Αετορράχη Φεβρουάριος 1913

Ανάπαυση Ευζώνων στην Αετορράχη μετά τη μάχη 1913

καθοριστική μάχη για την κατάληψη της πόλης των Ιωαννίνων, την οποία παρέδωσε ο Τούρκος διοικητής της.⁶⁰ Πρόδηλα, η καταστροφή των τηλεφωνικών γραμμών από τους Εύζωνες καθόρισε το αποτέλεσμα, καθώς συνέβαλε στην παραπλάνηση και τον αιφνιδιασμό της τουρκικής Διοίκησης.⁶¹ Με την επικύρωση της Συνθήκης

⁶⁰ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Επίτομη Βαλκανικών*, ό.π., 177, 179.

⁶¹ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Οι Κυριότερες Μάχες*, ό. π., 25.

του Λονδίνου στις 17 Μαΐου 1913, κατοχυρώθηκε η θέση των Ελλήνων ανάμεσα στους νικητές –Σέρβους, Βουλγάρους και Μαυροβούνιους– και η οθωμανική παρουσία στα Βαλκάνια καταλύθηκε.⁶² Ο ελληνισμός ζούσε ιστορικές στιγμές, αν και το τίμημα που είχε πληρώσει σε θύματα και τραυματίες ήταν μεγάλο, συμπεριλαμβανομένης και της δολοφονίας του Βασιλιά Γεωργίου Α΄ στις 5 Μαρτίου 1913 στη Θεσσαλονίκη.⁶³

Β΄ Βαλκανικός Πόλεμος (Ιούνιος 1913 - Ιούλιος 1913)

Η αγεφύρωτη ελληνοβουλγαρική αντιγνωμία ώθησε τους Έλληνες προς αναζήτηση ενός άλλου βαλκανικού συμμαχικού ισοδύναμου σε διπλωματικό και στρατιωτικό επίπεδο. Τον Μάιο του 1913 συνήψαν αμυντική συμφωνία για κοινή στρατιωτική δράση με τη Σερβία. Η Βουλγαρία –με τη χρήση της ανενεργής συνθήκης του Αγ. Στεφάνου (Μάρτιος, 1878)– επιτέθηκε ταυτόχρονα ενάντια στα ελληνικά και σερβικά στρατεύματα στις 16 Ιουνίου 1913, με στόχο να καταλάβει όσο το δυνατόν περισσότερα από τα διεκδικούμενα εδάφη πριν από τη μεσολάβηση των Μεγάλων Δυνάμεων. Ο Β΄ Βαλκανικός Πόλεμος άρχισε χωρίς να έχει κηρυχθεί.⁶⁴

Οι Έλληνες αντέδρασαν άμεσα, εκκαθαρίζοντας τις βουλγαρικές δυνάμεις στη Θεσσαλονίκη. Ο Ελληνικός Στρατός αν και άγγιξε τα έσχατα όρια των δυνατοτήτων του με τη μάχη του Κιλκίς-Λαχανά (19-21 Ιουνίου) έφερε τους Βουλγάρους αντιμέτωπους με την ελληνική στρατιωτική στρατηγική.⁶⁵ Η νικηφόρα προέλασή του συνεχίστηκε με τις καταλήψεις: της Δοϊράνης, της κοιλάδας του Στρυμόνα ποταμού και της Στρώμνιτσας και επισφραγίστηκε με τις απελευθερώσεις: της Καβάλας, του Σιδηροκάστρου, των Σερρών, της Δράμας, της Αλεξανδρούπολης, της Ξάνθης και της Κομοτηνής.⁶⁶

Οι ευζωνικές στρατιωτικές μονάδες κατά τις επιθέσεις τους διακρίθηκαν για το επιθετικό πνεύμα, την περιφρόνηση του κινδύνου και τη διαρκή προσήλωσή τους στην καταδίωξη του εχθρού, ώστε να μην καθίσταται εφικτή η ανασύνταξή του. Οι Βούλγαροι στρατιώτες στη θέα των Ευζώνων καταλαμβάνονταν από πανικό, καθώς με την «ειδική τακτική» της επιθετικής ορμής, έτρεχαν ως ζαρκάδια και επιτίθεντο με τη λόγχη σώμα με σώμα. Στην πραγματικότητα οι Εύζωνοι διεκδικούσαν τη νίκη με αρωγό τις ηθικές δυνάμεις τους.⁶⁷

Ο Β΄ Βαλκανικός Πόλεμος διήρκεσε μόλις ένα μήνα. Στις 28 Ιουλίου 1913, στο Βουκουρέστι υπογράφηκε συνθήκη ανάμεσα στους ηττημένους Βουλγάρους και τους νικητές –Ελλάδα, Σερβία, Ρουμανία και Μαυροβούνιο– θέτοντας και τυπικά το τέλος του. Ωστόσο, οι ελληνικές περιοχές της Δυτικής Θράκης και της Μακεδονίας

⁶²Μαργαρίτης Γ., «Η Εμπόλεμη Ελλάδα, Βαλκανικοί Πόλεμοι, Μακεδονικό Μέτωπο, Ουκρανία», στο *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000, Η Εθνική Ολοκλήρωση (1909-1922)*, Παναγιωτόπουλος Β. (επιμ.), τ. 6, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2003, 68, 70.

⁶³ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Επίτομη Βαλκανικών*, ό.π., 183.

⁶⁴Στο ίδιο, 191, 207, 212.

⁶⁵Στο ίδιο, 215, 217-223.

⁶⁶Στο ίδιο, 225, 228, 231, 238.

⁶⁷Κόκκινος Δ., *Η Δράσις των Ευζώνων κατά τον Ελληνοβουλγαρικό Πόλεμον*, Αθήνα 1914, 10, 45.

περιήλθαν στη Βουλγαρία. Την 1^η Νοεμβρίου 1913, υπογράφηκε η Συνθήκη των Αθηνών ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία, η οποία καθόρισε τις σχέσεις των δύο χωρών, όμως και εκείνη δε διευθέτησε το ζήτημα των νησιών του Αιγαίου, τα οποία τελικά παραχωρήθηκαν στην Ελλάδα με τη Συνθήκη της Λωζάνης (24 Ιουλίου 1923), εκτός από την Ίμβρο και την Τένεδο που περιήλθαν στην Τουρκία με ειδικό καθεστώς διοίκησης.⁶⁸

Έτσι, είχε πραγματοποιηθεί ένα μεγάλο βήμα για την Ελλάδα τόσο για την απαλλαγή της από την εδαφική καχεξία όσο και την ανάδειξή της σε υπολογίσιμη στρατιωτική και πολιτική δύναμη των Βαλκανίων. Μολαταύτα, ελληνικές πληθυσμιακές ομάδες έμειναν εκτός του ελληνικού κράτους. Συνεπώς, η ανάγκη προστασίας των αποκτηθέντων εδαφών, αλλά και η προσπάθεια προσάρτησης νέων κατέστησαν απαραίτητη την αναδιοργάνωση του στρατού.⁶⁹

Η ΚΡΗΤΙΚΗ ΣΤΟΛΗ ΚΑΙ Ο ΑΓΩΝΑΣ ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Η κρητική στολή αποτελεί σημείο αναφοράς γενικότερα στη νησιωτική Ελλάδα και ειδικότερα στην ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα. Η Κρήτη δεν παραχωρήθηκε στο νέο Ελληνικό Βασίλειο με τις διεθνείς συνθήκες (1829, 1830, 1832) που συνάφθηκαν μεταξύ της Ελλάδας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Το 1841, αν και η Κρήτη παραχωρήθηκε άμεσα στην οθωμανική κυριαρχία, εντούτοις η διοίκησή της παρέμεινε στον Αιγύπτιο Μουσταφά πασά ο οποίος προσπαθούσε να εδραιώσει την ειρήνη στο νησί. Ακολούθως, δημιούργησε μεικτά διοικητικά συμβούλια σε κάθε σαντζάκι, καθιέρωσε τη χρήση της ελληνικής γλώσσας στα δημόσια έγγραφα, αφαίρεσε την κατ' αποκοπή είσπραξη των φόρων από τους αγάδες και ενέταξε υποχρεωτικά τους τιμαριώτες στον τακτικό στρατό. Έτσι, αποδυνάμωσε οικονομικά και κοινωνικά τη μουσουλμανική κοινότητα, με αποτέλεσμα άλλοι Τουρκοκρητικοί επέστρεψαν στον χριστιανισμό και άλλοι, πουλώντας τη γη τους στους χριστιανούς, συγκεντρώθηκαν στις πόλεις.⁷⁰

Στην Κρήτη του 19^{ου} αι. η μαζική αγορά γης από τους χριστιανούς ενίσχυσε τόσο την οικονομική τους θέση όσο και την επιθυμία τους να ριζώσουν στη γη τους. Ως εκ τούτου, ευνοήθηκε η ανάπτυξη ενός ομογενούς πληθυσμού που μιλούσε την ελληνι-

⁶⁸ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Επίτομη Βαλκανικών*, 247-249, 250-251.

⁶⁹Μαργαρίτης, ό.π., 73.

⁷⁰Καλιβρετάκης Λ., «Η Κρήτη 1829-1869, Μεταξύ δύο Επанаστάσεων», στο *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000, το Ελληνικό Κράτος 1833-1871 Η εθνική εστία και ο Ελληνισμός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας*, Βασαλάκης Γιάννης (επιμ.), τ. 4, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003, 373-375.

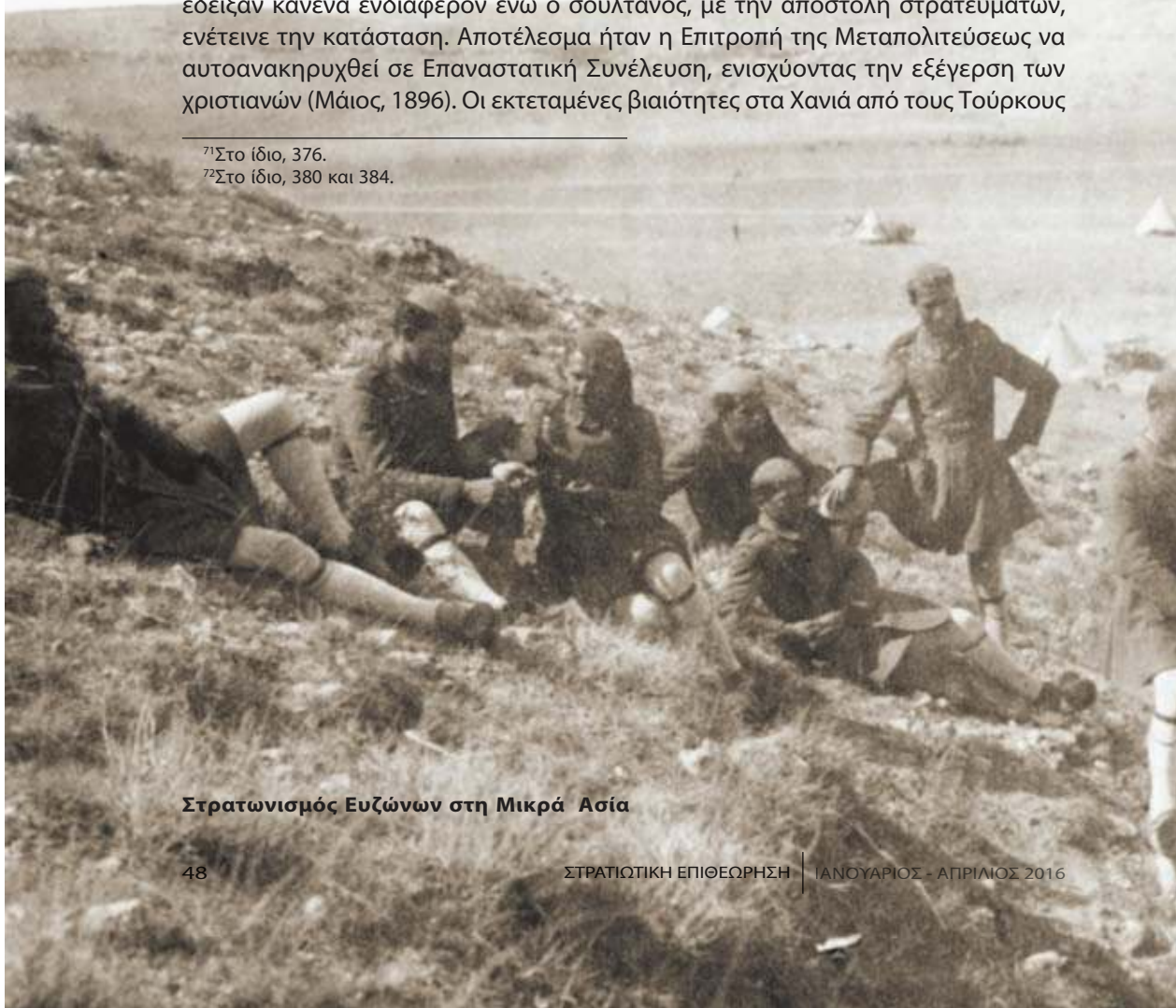
κή γλώσσα, ασπαζόταν την Ορθόδοξη θρησκεία και είχε σαφή εθνική συνείδηση ότι ανήκει στην Ελλάδα. Οι παράγοντες αυτοί αλλά και το επίσημο δικαίωμα της οπλοκατοχής συνέβαλαν στην εκδήλωση αλληπάλληλων εξεγέρσεων, άλλες φορές με τη συνδρομή του επίσημου ελληνικού κράτους και άλλες παρά τη θέλησή του.⁷¹ Η σημαντικότερη εξέγερση εκδηλώθηκε το 1866 στη Μονή Αρκαδίου, με αφορμή την αύξηση των φόρων από τον Αιγύπτιο Ισμαήλ πασά, με πραγματική αιτία όμως τον πόθο τους για ελευθερία και ένωση με τη μητέρα Ελλάδα. Στις 9 Νοεμβρίου, Κρήτες μαχητές, γυναικόπαιδα και ηλικιωμένοι απέκρουσαν την τουρκική έφοδο στη Μονή Αρκαδίου, προσφεύγοντας στο τελευταίο τους καταφύγιο την πυριτιδαποθήκη, προκάλεσαν τρομερή έκρηξη με εκατόμβες θυμάτων εκατέρωθεν. Το ολοκαύτωμα της Μονής Αρκαδίου προκαλεί θαυμασμό για τη μαχητικότητα του κρητικού λαού.⁷²

Οι εντάσεις στο νησί της Κρήτης συνεχίστηκαν με τις ελληνικές κυβερνήσεις να προσπαθούν κάθε φορά να τις εκτονώσουν. Τον Σεπτέμβριο του 1895, η Επιτροπή Μεταπολιτεύσεως με υπομνήματα προς τους εκπροσώπους των ευρωπαϊκών δυνάμεων στην Κρήτη, αιτήθηκε τη δημιουργία ενός καθεστώτος ευρείας αυτονομίας, με τη συναίνεση και της ελληνικής κυβέρνησης. Οι ευρωπαϊκές δυνάμεις όμως, δεν έδειξαν κανένα ενδιαφέρον ενώ ο σουλτάνος, με την αποστολή στρατευμάτων, ενέτεινε την κατάσταση. Αποτέλεσμα ήταν η Επιτροπή της Μεταπολιτεύσεως να αυτοανακηρυχθεί σε Επαναστατική Συνέλευση, ενισχύοντας την εξέγερση των χριστιανών (Μάιος, 1896). Οι εκτεταμένες βιαιότητες στα Χανιά από τους Τούρκους

⁷¹Στο ίδιο, 376.

⁷²Στο ίδιο, 380 και 384.

Στρατωνισμός Ευζώνων στη Μικρά Ασία

(Ιανουάριος, 1897), αφύπνισαν την ελληνική κυβέρνηση, η οποία έστειλε στρατό στην Κρήτη για να διεκδικήσει την ένωσή της με την Ελλάδα. Έτσι όμως, συνέβαλε στην κλιμάκωση της κρίσης.⁷³

Τελικά, η άμεση αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων από την Κρήτη πραγματοποιήθηκε το 1898, ύστερα από παρέμβαση της Αγγλίας και εξαιτίας της τουρκικής βιαιότητας ενάντια σε Κρήτες και Άγγλους αξιωματικούς. Τότε, κατοχυρώθηκε η αυτονομία του νησιού με συμβολική επικυριαρχία του σουλτάνου και επιλεγμένο ηγεμόνα τον Πρίγκιπα Γεώργιο. Το 1908, κηρύχθηκε η ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα, γεγονός που ενεργοποίησε την επέμβαση των δυνάμεων, για αποφυγή ελληνοτουρκικού πολέμου.⁷⁴ Ενδεικτικά γεγονότα συνεργασίας των Κρητών με την Ελλάδα αποτέλεσαν: η συμμετοχή τους με αντάρτικο σώμα στο Μακεδονικό Αγώνα⁷⁵ και με το 3^ο ανεξάρτητο Τάγμα Κρητών στον Ελληνοβουλγαρικό Πόλεμο, συμπολεμώντας με το 1^ο ευζωνικό Σύνταγμα.⁷⁶ Η επίσημη ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα επισφραγίστηκε την 1^η Δεκεμβρίου του 1913.⁷⁷

Όσον αφορά τη ένωση των Επτανήσων και των Δωδεκανήσων με την Ελλάδα, τα μεν Επτάνησα είχαν ήδη ενωθεί από το 1864, ενώ τα Δωδεκάνησα, τόσο με τη Συνθήκη του Λονδίνου (Ιούλιος, 1915) όσο και με τη Συνθήκη της Λωζάννης (Ιούλιος, 1923) παρέμειναν υπό ιταλική κατοχή, για να αποδοθούν στην Ελλάδα στις 10 Φεβρουαρίου 1947 με τη Συνθήκη Ειρήνης που υπογράφηκε στο Παρίσι, υποχρεώνοντας την Ιταλία σε αποζημίωση ύψους 105 εκατομμυρίων δολαρίων προς τη χώρα μας.⁷⁸

Ο Εύζωνας στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο – Μικρασιατική Εκστρατεία

Κατά την αναδιοργάνωση της σύνθεσης του στρατού το 1913, ο προσωρινός Οργανισμός Στρατού συμπεριέλαβε στα σαράντα δύο Συντάγματα,

⁷³Σβορώνος, ό.π., 17-9.

⁷⁴Στο ίδιο, 23-4 και 110-1.

⁷⁵ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Ευρετήριο Γεγονότων*, ό.π., 266.

⁷⁶Κόκκινος, ό.π., 5.

⁷⁷ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Ευρετήριο Γεγονότων*, ό.π., 302.

⁷⁸Σβορώνος, ό.π., 97, 122, 124.

πέντε Ευζώνων και τρία Κρητών. Με αυτή τη σύνθεση ο Ελληνικός Στρατός επιστρατεύτηκε τον Νοέμβριο του 1915. Αφορμή έδωσε η επιστράτευση της Βουλγαρίας στο πλευρό των Κεντρικών Αυτοκρατοριών (Γερμανία, Αυστροουγγαρία, Πρωσία), εξαιτίας του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου που είχε ήδη ξεσπάσει. Τα ελληνικά στρατεύματα με τη συνδρομή και των ευζωνικών Συνταγμάτων συνέβαλαν στη διάσπαση του Μακεδονικού Μετώπου, καθώς εξανάγκασαν τους Βουλγάρους σε φυγή και διευκόλυναν την προέλαση των γαλλικών στρατευμάτων στα ανατολικά. Το 1919, η Ελλάδα είχε ενεργό ρόλο στη συμμαχική επέμβαση στην Ουκρανία. Στο τέλος της συμμετοχής της, διατάχθηκε η απόβαση στη Σμύρνη, την οποία και κατέλαβε στις 2 Μαΐου 1919, ημερομηνία έναρξης της Μικρασιατικής Εκστρατείας. Στόχος, η απελευθέρωση του ελληνισμού της Δυτικής Μικράς Ασίας.⁷⁹

Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος αφύπνισε τις ελληνοτουρκικές διαφορές και αποτέλεσε αφορμή για την ελληνική κυβέρνηση, ώστε να συνεχίσει προηγούμενες προσπάθειές της για την απελευθέρωση των υπόλοιπων υπόδουλων Ελλήνων. Ως εκ τούτου, η Μικρασιατική Εκστρατεία αντιμετωπίστηκε ως συνέχεια της εθνεγερσίας του 1821.⁸⁰ Τον Μάιο του 1919, το ΙΙ/38 και το Ι/38 Τάγμα Ευζώνων κατέλαβαν τα Θείρα – Αϊδινίου και το Οδεμήσιο της Μ. Ασίας, αντίστοιχα και τον Ιούλιο του 1920, τμήματα του 3/40 Συντάγματος Ευζώνων κατέλαβαν την Αδριανούπολη. Ακολούθησε, η Συνθήκη Ειρήνης των Σεβρών (Αύγουστος, 1920), μεταξύ των Δυνάμεων της Αντάντ και της Τουρκίας, που παραχώρησε στην Ελλάδα την Ανατολική Θράκη και τα νησιά Ίμβρο και Τένεδο. Ωστόσο, η Σμύρνη και η γύρω περιοχή παρέμειναν υπό οθωμανική κατοχή.⁸¹

Στη μεγάλη επίθεση του Κεμαλικού Στρατού και συγκεκριμένα στις μάχες Κιουτάχειας, Εσκή Σεχίρ και Αφιόν Καρά Χισάρ, τα ελληνικά στρατεύματα, συμπεριλαμβανομένων και των Ευζώνων, πρόβαλαν ισχυρή αντίσταση. Μεγάλα τμήματα όμως της Ελληνικής Στρατιάς αιχμαλωτίστηκαν ενώ μικρά τμήματά της εγκατέλειψαν το μικρασιατικό έδαφος από τις 3 ως τις 5 Σεπτεμβρίου του 1922.⁸² Με την υπογραφή της Συνθήκης Ανακωχής στα Μουδανιά (Οκτώβριος, 1922) μεταξύ Αγγλίας, Γαλλίας, Ιταλίας και Τουρκίας, τερματίστηκε ο πόλεμος. Η Συνθήκη καθόρισε την εκκένωση της Ανατολικής Θράκης από τον Ελληνικό Στρατό μέχρι τον Έβρο ποταμό. Τέλος, με τη Συνθήκη της Λωζάνης (Ιούλιος, 1923) αναθεωρήθηκε η Συνθήκη των Σεβρών. Τα όρια Ελλάδας-Τουρκίας όπως καθορίστηκαν ισχύουν ως σήμερα: παραχωρήθηκαν στην Ελλάδα τα νησιά Λήμνος, Λέσβος, Χίος, Σάμος και Ικαρία και στην Τουρκία η Ίμβρος και η Τένεδος.⁸³ Το καλοκαίρι του 1923 κηρύχθηκε έναρξη αποστράτευσης και σημειώθηκε μια περίοδος αδράνειας των Ενόπλων Δυνάμεων. Ο πρώτος μεταπολεμικός Οργανισμός Στρατού ιδρύθηκε στις 14 Ιουλίου 1926 αποτελούμενος από τριάντα οκτώ Συντάγματα Πεζικού, εκ των οποίων τα τέσσερα Ευζώνων. Το 1930, καθορίστηκαν εικοσιτέσσερα

⁷⁹ΓΕΣ/ΔΠΖ, ό.π., 32-34.

⁸⁰Στο ίδιο, 34.

⁸¹ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Ευρετήριο Γεγονότων*, ό.π., 123 – 124, 126.

⁸²ΓΕΣ/ΔΠΖ, ό.π., 35.

⁸³ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Ευρετήριο Γεγονότων*, ό.π., 130-131.

Μικρά Ασία 1921, I/38 Σύνταγμα Ευζώνων I Μερραρχίας

Συντάγματα από τα οποία ένα ήταν Ευζώνων και δέκα Τάγματα Πεζικού.⁸⁴

Η Ποντιακή στολή και η γενοκτονία των Ποντίων

Οι συστηματικές τουρκικές διώξεις του ποντιακού ελλησισμού από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, άρχισαν το 1915 με σθεναρή και πολύμηνη αντίσταση των Ποντίων. Με την ανακωχή του Μούδρου (Οκτώβριος, 1918), η κατάσταση βελτιώθηκε προσωρινά, ωστόσο με την κατάληψη της Σμύρνης (Μάιος, 1919) οι συνθήκες διαβίωσής τους επιδεινώθηκαν με συνέπεια τη μετανάστευση 100.000 Ελλήνων του Πόντου στη Ρωσία, για να συναντήσουν άλλους ομογενείς τους εκεί. Μολαταύτα, μετά την Οκτωβριανή Επανάσταση (1917) η κατάσταση των Ελλήνων Ποντίων της Νότιας Ρωσίας (Βατούμ) χειροτέρευε διαρκώς, με συνέπεια να ζητήσουν βοήθεια από το ελληνικό κράτος. Η ελληνική αποστολή συγκέντρωσε στατιστικές πληροφορίες για τον ελληνικό πληθυσμό της Ρωσίας και αφού περιέθαλψε τους απόρους μετέφερε –από τον Μάιο του 1920 έως τον Φεβρουάριο του 1921– περίπου 53.000 Έλληνες στη Θεσσαλονίκη.⁸⁵ Στη μνήμη των θυμάτων της Κεμαλικής Εθνοκάθαρσης, στις 19 Μαΐου, τελείται κάθε χρόνο στο Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη επιμνημόσυνη δέηση, με συμμετοχή ποντιακών ενώσεων.

⁸⁴ΓΕΣ/ΔΠΖ, ό.π., 36.

⁸⁵Οι Πόντιοι είχαν ήδη καταφύγει στα ρωσικά εδάφη κατά τη διάρκεια των ρωσο-τουρκικών πολέμων του 19ου αι.. Ανδριώτης Ν., «Η πρώτη προσφυγιά, ελληνικές προσφυγικές μετακινήσεις, 1906-1922», *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000, η Εθνική Ολοκλήρωση (1909-1922), από το κίνημα στο Γουδί ως τη Μικρασιατική Καταστροφή*, Βασιλάκης Γιάννης (επιμ.), τ. 6, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003, 98.

Ο Εύζωνας και ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (1940-1945) Ελληνοϊταλικός Πόλεμος

Την άνοιξη του 1940 η ιταλική εξωτερική πολιτική απέκτησε αρνητικό πρόσημο όσον αφορά την Ελλάδα. Συγκεκριμένα, προέβαινε σε αόριστες κατηγορίες, χρεώνοντας της ότι διευκόλυνε τον Βρετανικό Στόλο και την Αεροπορία παρέχοντάς τους βάσεις. Έτσι, στις 11 Αυγούστου η ιταλική προπαγάνδα απέδωσε τη δολοφονία ενός Αλβανού ληστή από δύο συμπατριώτες του, σε πολιτική δολοφονία από Έλληνες πράκτορες. Επιπλέον, στις 15 Αυγούστου τορπιλίστηκε το καταδρομικό «Ελλη» στο λιμάνι της Τήνου από υποβρύχιο. Αν και μετά από έρευνα ο τορπιλισμός διαπιστώθηκε ότι έγινε από ιταλικό υποβρύχιο, ωστόσο η Ελληνική Κυβέρνηση δεν προέβη σε επίσημη ανακοίνωση του πορίσματος, για να μην ενισχύσει το κακό κλίμα με την Ιταλία. Ο Μουσολίνι όμως, κατέστησε σαφές το σχέδιό του για επίθεση στην Ελλάδα με τηλεσίγγραφο που έστειλε στον Έλληνα Πρωθυπουργό Ιωάννη Μεταξά. Ξημερώματα στις 28^{ης} Οκτωβρίου 1940, πραγματοποιήθηκε η ιταλική επίθεση.⁸⁶ Τα Συντάγματα Ευζώνων πολέμησαν με αυτοθυσία στις νικηφόρες μάχες της Πίνδου, όπου με την περίφημη ιαχή «αέρα» κατάφεραν να εκφοβίσουν τον ιταλικό στρατό.⁸⁷ Η ιταλική εκστρατεία ενάντια στην Ελλάδα εξελίχθηκε σε πανωλεθρία. Οι Γερμανοί έπρεπε να επέμβουν.

Ελληνογερμανικός Πόλεμος

Η δυσμενής εξέλιξη του Ελληνοϊταλικού Πολέμου δημιούργησε εμπόδια στα σχέδια του Χίτλερ για επίθεση ενάντια στην ΕΣΣΔ. Συγκεκριμένα, επιβαλλόταν η εξουδετέρωση της Ελλάδας και της Γιουγκοσλαβίας, ώστε να μην χρησιμεύσουν ως ορμητήριο των Βρετανών και των Συμμάχων ενάντια στα επιθετικά γερμανικά σχέδια. Οι Γερμανοί, αφού πέρασαν τα δάση της Νότιας Σερβίας, κατάφεραν μέσω της κοιλάδας του Αξιού να φθάσουν στη Θεσσαλονίκη, όπου στις 9 Απριλίου 1941 υπογράφηκε Πρωτόκολλο Συνθηκολογήσεως και διακόπηκαν οι εχθροπραξίες.⁸⁸ Στην Αθήνα, το δίλημμα συνθηκολόγηση ή πόλεμος οδήγησε τον πρωθυπουργό Αλέξανδρο Κορυζή στην αυτοκτονία, ενώ ο Στρατηγός Γεώργιος Τσολάκογλου υπέγραψε ανακωχή με τους Γερμανούς, αγνοώντας το Γενικό Στρατηγείο (20 Απριλίου 1941). Τέλος, η ελληνική κυβέρνηση του Εμμανουήλ Τσουδερού με το Βασιλιά αναχώρησε για την Κρήτη. Ωστόσο, μετά την ατυχή εξέλιξη της Μάχης της Κρήτης (Μάιος 1941) –όπου ελληνοβρετανικές δυνάμεις με τη συνδρομή του κρητικού λαού αντιμετώπισαν σθεναρά τους Γερμανούς αλεξιπτωτιστές– η ελληνική κυβέρνηση αναγκάστηκε να κατευθυνθεί στο Κάιρο.⁸⁹

Το παρόν κείμενο δεν προβαίνει σε αναλυτική παρουσίαση των γεγονότων του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, καθώς οι ενδυμασίες των Ευζώνων δεν προκαλούν τέτοιου είδους αναφορές. Γι' αυτό τον λόγο το κείμενο περιορίζεται σε ενδεικτικές αναφορές της συγκεκριμένης στρατιωτικής περιόδου.

⁸⁶ΓΕΣ/ΔΠΖ, ό.π., 37-38.

⁸⁷Λυμπερόπουλος, ό.π., 140.

⁸⁸Στο ίδιο, 39 και ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Ευρητήριο Γεγονότων*, ό.π., 140.

⁸⁹ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Οι Κυριότερες Μάχες*, ό.π., 93.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

Ο πολιτισμός συνιστά «συστήματα αξιών και πεποιθήσεων που νοηματοδοτούν τους τρόπους ζωής και παράγουν (και αναπαράγονται) από υλικές και συμβολικές μορφές».⁹⁰ Ως εκ τούτου, ο πολιτισμός, κατευθυνόμενος από το ανθρώπινο πνεύμα, είναι μια δυναμική διαδικασία που καθορίζει το μετασχηματισμό των κοινωνικών σχέσεων από ένα πρωτογενές στάδιο σε πιο σύνθετους τρόπους ύπαρξης. Στο πέρασμα των χρόνων, η γλώσσα, η θρησκεία, η τέχνη, η ηθική, η φιλοσοφία αποτελούν συνιστώσες οι οποίες εμπεριέχουν κοινωνικές αξίες και συνθέτουν την παράδοση ενός λαού.⁹¹

Συγκεκριμένα, το ελληνικό στοιχείο άρχισε να αποκτά πολιτική και πολιτισμική οντότητα στο Βυζάντιο κατά τον 11^ο αι., όταν η λέξη «Ελλην» παύει να ταυτίζεται με τους ειδωλολάτρες και αποκτά το πολιτισμικό και εθνολογικό περιεχόμενο της ελληνικής κλασικής παιδείας, της ελληνικής γλώσσας και της ελληνικής καταγωγής. Ακολούθως, το «εθνικό ελληνικό κράτος» όπως εμφανίζεται στην εποχή των Παλαιολόγων, χαρακτηρίζεται από τη βαθμιαία απομάκρυνση της ελληνικής διανόησης από τη ρωμαϊκή ιδέα και την προσέγγιση της ελληνικής παράδοσης. Έτσι, με την Άλωση της Κωνσταντινούπολης τόσο του 1204 όσο και του 1453, Έλληνες λόγιοι της Δύσης (Καρδινάλιος Βησσαρίων, Ιωάννης Λάσκαρις κ. ά.), αξιωματούχοι της εκκλησίας και αρχηγοί ελληνικών στρατιωτικών σωμάτων ποδηγέτησαν τη δημιουργία αντιστασιακών κινήσεων με ερείσματά τους την χριστιανική ιδέα και την εκκολαπτόμενη εθνική ιδέα. Τον 17^ο αι., με την ενοποίηση λόγιας και λαϊκής παράδοσης και την προσπάθεια να χρησιμοποιηθεί η ζωντανή γλώσσα ως γραπτή, επιδιώχθηκε η ιδεολογική επίρρωση της προσπάθειας για εθνική χειραφέτηση.⁹² Επομένως, η διαμόρφωση εθνικής συνείδησης συνιστά ιδεολογικό οδηγό, για την κοινωνική, πολιτική, οικονομική και πολιτιστική εξέλιξη κάθε λαού.

Με πυξίδα την εθνική συνείδηση οι Έλληνες πορεύθηκαν στο πέρασμα των αιώνων. Εξεγέρθηκαν με την Ελληνική Επανάσταση του 1821 και κέρδισαν την ανεξαρτησία και αυτονομία του κράτους τους. Διεύρυναν τα σύνορά τους με τους Βαλκανικούς Πολέμους, δημιουργώντας ουσιαστικά την Ελλάδα του σήμερα. Προσπάθησαν να απελευθερώσουν τον αλύτρωτο ελληνισμό της Μικράς Ασίας με τη Μικρασιατική Εκστρατεία, έστω και με δυσμενείς συνέπειες. Ύψωσαν το αντιστασιακό τους ανάστημα στον Ιταλό και τον Γερμανό κατακτητή. Επομένως, όταν η πυξίδα της εθνικής συνείδησης προστατεύει τη σταθερή πορεία κάθε λαού, ο λαός αυτός δεν μπορεί να χάσει τον δρόμο του.

Με την παγκοσμιοποίηση –δεκαετία του 1960– η θέση για πολιτισμική και πολιτική ενοποίηση εθνών σε μια κοινή πολιτική και πολιτισμική πίστη, αμφισβητήθηκε από την ανάδυση της πολυπολιτισμικότητας. Η πολυπολιτισμικότητα διακρίνεται από την αδυναμία αποδοχής των εθνοπολιτισμικά «άλλων» οι οποίοι αντιμετωπίζονται ως απειλή για τους «εαυτούς» μας.⁹³ Ως εκ τούτου,

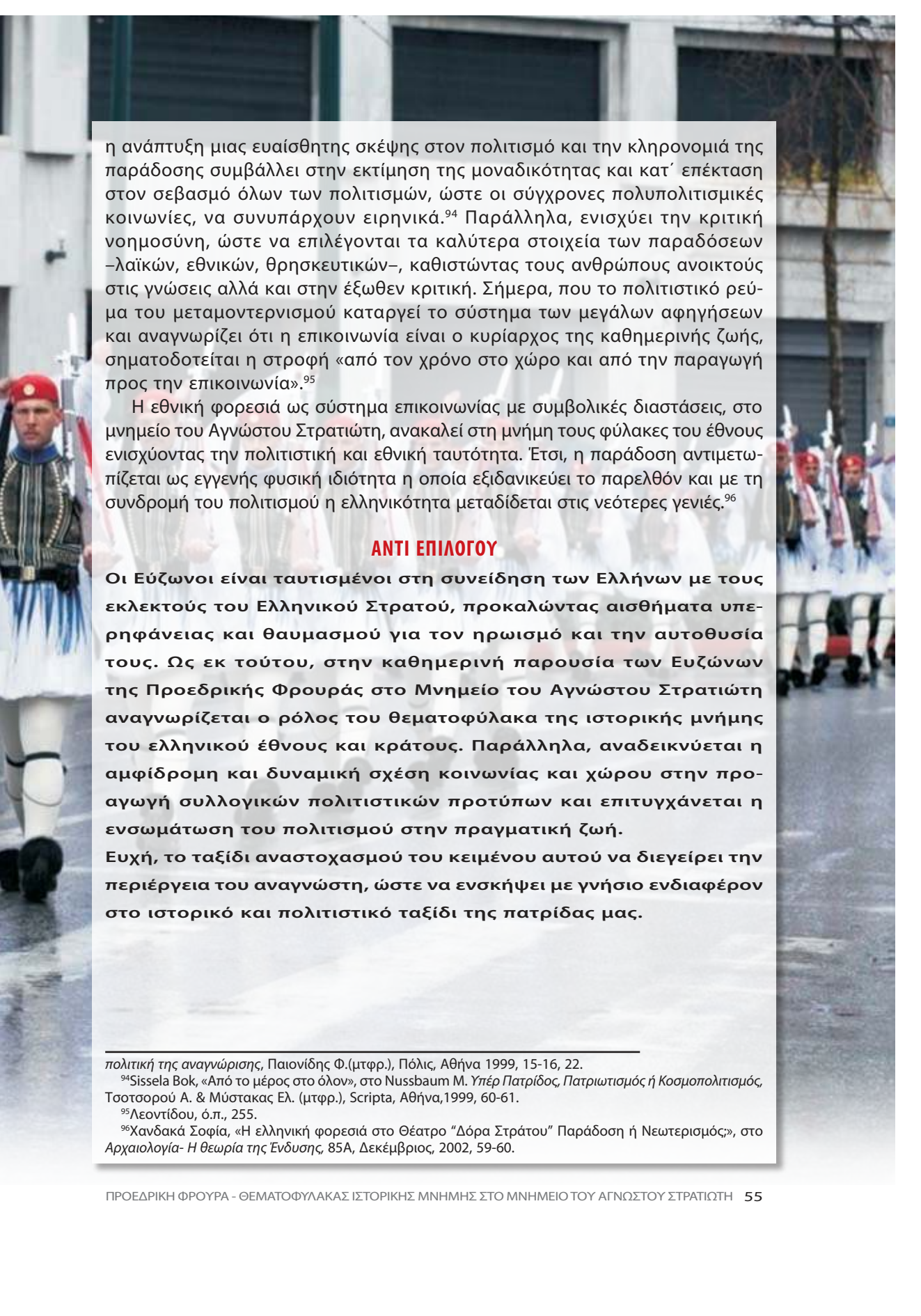
⁹⁰Λεοντίδου ό.π., 282.

⁹¹Αντωνοπούλου Μ., *Οι Κλασικοί της Κοινωνιολογίας, Κοινωνική Θεωρία και Νεότερη Κοινωνία*, Σαββάλας, Αθήνα 2008, 489, 491.

⁹²Σβορώνος, ό. π., 21, 37-39, 56.

⁹³Παπαγεωργίου Κωνσταντίνος, «Εισαγωγή» στον Taylor Charles, *Πολυπολιτισμικότητα: Εξετάζοντας την*

η ανάπτυξη μιας ευαίσθητης σκέψης στον πολιτισμό και την κληρονομιά της παράδοσης συμβάλλει στην εκτίμηση της μοναδικότητας και κατ' επέκταση στον σεβασμό όλων των πολιτισμών, ώστε οι σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες, να συνυπάρχουν ειρηνικά.⁹⁴ Παράλληλα, ενισχύει την κριτική νοημοσύνη, ώστε να επιλέγονται τα καλύτερα στοιχεία των παραδόσεων –λαϊκών, εθνικών, θρησκευτικών–, καθιστώντας τους ανθρώπους ανοικτούς στις γνώσεις αλλά και στην έξωθεν κριτική. Σήμερα, που το πολιτιστικό ρεύμα του μεταμοντερνισμού καταργεί το σύστημα των μεγάλων αφηγήσεων και αναγνωρίζει ότι η επικοινωνία είναι ο κυρίαρχος της καθημερινής ζωής, σηματοδοτείται η στροφή «από τον χρόνο στο χώρο και από την παραγωγή προς την επικοινωνία».⁹⁵

Η εθνική φορεσιά ως σύστημα επικοινωνίας με συμβολικές διαστάσεις, στο μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη, ανακαλεί στη μνήμη τους φύλακες του έθνους ενισχύοντας την πολιτιστική και εθνική ταυτότητα. Έτσι, η παράδοση αντιμετωπίζεται ως εγγενής φυσική ιδιότητα η οποία εξιδανικεύει το παρελθόν και με τη συνδρομή του πολιτισμού η ελληνικότητα μεταδίδεται στις νεότερες γενιές.⁹⁶

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Οι Εύζωνοι είναι ταυτισμένοι στη συνείδηση των Ελλήνων με τους εκλεκτούς του Ελληνικού Στρατού, προκαλώντας αισθήματα υπερφάνειας και θαυμασμού για τον ηρωισμό και την αυτοθυσία τους. Ως εκ τούτου, στην καθημερινή παρουσία των Ευζώνων της Προεδρικής Φρουράς στο Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη αναγνωρίζεται ο ρόλος του θεματοφύλακα της ιστορικής μνήμης του ελληνικού έθνους και κράτους. Παράλληλα, αναδεικνύεται η αμφίδρομη και δυναμική σχέση κοινωνίας και χώρου στην προαγωγή συλλογικών πολιτιστικών προτύπων και επιτυγχάνεται η ενσωμάτωση του πολιτισμού στην πραγματική ζωή.

Ευχή, το ταξίδι αναστοχασμού του κειμένου αυτού να διεγείρει την περιέργεια του αναγνώστη, ώστε να ενσκήψει με γνήσιο ενδιαφέρον στο ιστορικό και πολιτιστικό ταξίδι της πατρίδας μας.

πολιτική της αναγνώρισης, Παιονίδης Φ.(μτφρ.), Πόλις, Αθήνα 1999, 15-16, 22.

⁹⁴Sissela Bok, «Από το μέρος στο όλον», στο Nussbaum M. *Υπέρ Πατρίδος, Πατριωτισμός ή Κοσμοπολιτισμός*, Τσοτσουρού Α. & Μύστακας Ελ. (μτφρ.), Scripta, Αθήνα, 1999, 60-61.

⁹⁵Λεοντίδου, ό.π., 255.

⁹⁶Χανδακά Σοφία, «Η ελληνική φορεσιά στο Θέατρο “Δόρα Στράτου” Παράδοση ή Νεωτερικισμός;», στο *Αρχαιολογία- Η θεωρία της Ένδυσης*, 85Α, Δεκέμβριος, 2002, 59-60.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ✎ Αλιβιζάτος Νίκος, «Τα Συντάγματα του Αγώνα, 1821-1828», *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000, η Ελληνική Επανάσταση, 1821-1832*, Βασιλάκης Γιάννης (επιμ.), τ.3, 171-182, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003.
- ✎ Ανδριώτης Νίκος, «Η πρώτη προσφυγιά, ελληνικές προσφυγικές μετακινήσεις, 1906-1922», *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000, η Εθνική Ολοκλήρωση (1909-1922), από το κίνημα στο Γουδί ως τη Μικρασιατική Καταστροφή*, Βασιλάκης Γιάννης (επιμ.), τ.6, 95-104, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003.
- ✎ Αντωνοπούλου Μαρία, *Οι Κλασικοί της Κοινωνιολογίας, Κοινωνική Θεωρία και Νεότερη Κοινωνία*, Σαββάλας, Αθήνα 2008.
- ✎ Βοζάνη Αριάδνη, «Το μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη: από την προκήρυξη του σχετικού διαγωνισμού στην υλοποίηση», στο συλλογικό τόμο *Στης Βουλής τα πέριξ: Το μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη και ο Εθνικός Κήπος*, Σταθακόπουλος Γιώργος (επιμ.), 21-35, Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, Αθήνα 2009.
- ✎ Βουγιούκα Αναστασία, *Ιστορία Μόδας ΑΒ, Το κοστούμι από την Αίγυπτο μέχρι σήμερα*, Εκδόσεις ΑΒ (Α. Βουγιούκα), Θεσσαλονίκη 1982.
- ✎ Γενικό Επιτελείο Στρατού/Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, *Επίτομη Ιστορία των Βαλκανικών Πολέμων 1912-1913*, Αθήνα 1987.
- ✎ Γενικό Επιτελείο Στρατού/Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, *Ευρετήριο Πολεμικών Γεγονότων του Ελληνικού Έθνους*, Αθήνα 1989.
- ✎ Γενικό Επιτελείο Στρατού/Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, *Οι Κυριότερες Μάχες του Ελληνικού Στρατού (1897-1955)*, Αθήνα 2012.
- ✎ Γενικό Επιτελείο Στρατού/ Διεύθυνση Πεζικού (ΓΕΣ/ΔΠΖ), «Η Διαχρονική παρουσία του Όπλου του Πεζικού», *Στρατιωτική Επιθεώρηση*, 9-47, Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 2012, Αθήνα.
- ✎ Κόκκινος Διονύσιος, *Η δράσις των Ευζώνων κατά τον Ελληνοβουλγαρικών Πόλεμον*, Αθήνα 1914.
- ✎ Καλιβρετάκης Λεωνίδα, «Η Κρήτη 1829-1869, Μεταξύ δύο Επαναστάσεων», στο *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000, το Ελληνικό Κράτος 1833-1871 Η εθνική εστία και ο Ελληνισμός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας*, Βασιλάκης Γιάννης (επιμ.), τ.4, 373-388, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003.
- ✎ Κάππος Θανάσης, *Ηρώδου Αττικού 21, Η Προεδρία της Δημοκρατίας και οι Πρόεδροι*, ΝΕΑ (ειδική έκδοση της εφημερίδας), Αθήνα 2014.
- ✎ Λεοντίδου Λίλα, *Αγεωγράφητος Χώρα – Ελληνικά Είδωλα στις Επιστημολογικές Διαδρομές της Ευρωπαϊκής Γεωγραφίας*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2009.
- ✎ Λυμπερόπουλος Βασίλειος, *Εύζωνοι Οι Πολεμιστές του Θρύλου και της Ιστορίας*, Αθήνα 1996.
- ✎ Μαργαρίτης Γιώργος, «Η Εμπόλεμη Ελλάδα, Βαλκανικοί Πόλεμοι, Μακεδονικό Μέτωπο, Ουκρανία», στο *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000, Η Εθνική Ολοκλήρωση (1909-1922)*, Παναγιωτόπουλος Β. (επιμ.), τ. 6, 63-82, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003.
- ✎ Μαυρογορδάτος Γιώργος, «Οι πολιτικές εξελίξεις από το Γουδί ως τη Μικρασιατική καταστροφή», στο

Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000, Η Εθνική Ολοκλήρωση (1909-1922), Παναγιωτόπουλος Β. (επιμ.), τ. 6, 9-30, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003.

📖 Πάντος Θεόδωρος, *Το Κοστούμι*, εκδόσεις Σχολής Βελουδάκη, Αθήνα 1978.

📖 Παπαγεωργίου Κωνσταντίνος, «Εισαγωγή» στον Taylor Charles, *Πολυπολιτισμικότητα: Εξετάζοντας την πολιτική της αναγνώρισης*, Παιονίδης Φ.(μτφρ.), Πόλις, Αθήνα 1999.

📖 Σβορώνος Νίκος, *Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας*, 13η έκδ., (1^η έκδ. 1975), Θεμέλιο, Αθήνα 2007.

Sissela Bok, «Από το μέρος στο όλον», στο Nussbaum M. *Υπέρ Πατρίδος, Πατριωτισμός ή Κοσμοπολιτισμός*,

📖 Τσοτσορού Α. & Μύστακας Ελ. (μτφρ.), *Scripta*, Αθήνα 1999.

📖 Τσέλιος Θωμάς – Μακρουπούλιας Ιωάννης (συγγραφική ομάδα), *Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη*, Γενικό Επιτελείο Στρατού 7^ο ΕΓ/5, (ένθετο στη Στρατιωτική Επιθεώρηση, Νοέμβριος- Δεκέμβριος 2006) , Αθήνα 2006.

📖 Χανδακά Σοφία, «Η ελληνική φορεσιά στο Θέατρο “Δόρα Στράτου” Παράδοση ή Νεωτερισμός;», στο *Αρχαιολογία- Η θεωρία της Ένδυσης*, 85Α, Δεκέμβριος 2002.

Πηγές

📖 Αρχείο Γενικού Επιτελείου Στρατού/Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, Φ.1887/Α/ΙΜ1.

📖 Αρχείο ΓΕΣ/ΔΙΣ, Φ.1887/Α/ΙΜ2.

📖 Αρχείο ΓΕΣ/ΔΙΣ, Φ.1887/Α/ΙΜ3.

📖 Βασιλικό Διάταγμα/19 Δεκεμβρίου 1868, «Περί σχηματισμού αυθύπαρκτου στρατεύματος υπό την ονομασία “Αγημα”» ΦΕΚ 63.

📖 Βασιλικό Διάταγμα/28 Μαρτίου 1914, «Περί συστάσεως Ανακτορικής Φρουράς», ΦΕΚ 77/ Τεύχος Α΄.

📖 Νομοθετικό Διάταγμα/20 Σεπτεμβρίου 1926, «Περί μετατροπής των Παλαιών Ανακτόρων εις Μέγαρον Βουλής και Γερουσίας», ΦΕΚ 321/Τεύχος Α΄.

📖 Νόμος 4321/16 Αυγούστου 1929, άρθρο 16, «Συγκρότηση ανεξάρτητου τιμητικού λόχου υπό τον τίτλο “Λόχος Φρουράς Προέδρου Δημοκρατίας”» ΦΕΚ 282/Τεύχος Α΄.

📖 Προεδρικό Διάταγμα/16 Αυγούστου 1929, «Περί κανονισμού στολής οπλιτών ευζώνων», ΦΕΚ 289/Τεύχος Α΄.

📖 Βασιλικό Διάταγμα/17 Μαΐου 1940, «Περί ιματισμού οπλιτών Λόχου Βασιλικής Φρουράς», ΦΕΚ149/Τεύχος Α΄.

📖 Νομοθετικό Διάταγμα 221/26 Ιουνίου 1941, «Περί συγκροτήσεως τιμητικής φρουράς Αγνώστου Στρατιώτη», ΦΕΚ 213/Τεύχος Α΄.

📖 Νόμος 161/12 Σεπτεμβρίου 1975, άρθρο 3 «Περί συστάσεως, οργανώσεως και λειτουργίας των υπηρεσιών της προεδρίας της Δημοκρατίας», ΦΕΚ 195/Τεύχος Α΄.

Πηγές Φωτογραφιών

📖 Αρχείο ΓΕΣ/ΔΙΣ

📖 Χατζηαδάμ Δήμητρα, *Εύζων*, Λυχνία, Αθήνα (υπό έκδοση)..

ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

90 χρόνια από την απόφαση κατασκευής του μνημείου

ΚΕΙΜΕΝΟ-ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: Ανθστής (ΦΠΖ) Θεοφάνης Βλάχος, Ιστορικός ΓΕΣ/ΔΙΣ

Η κατασκευή ενός επιτύμβιου μνημείου αφιερωμένου στους αφανείς πεσόντες και η αφηρημένη έννοια του *Αγνώστου Στρατιώτη* που συμπυκνώνει συμβολικά όλους τους νεκρούς στρατιώτες της πατρίδας είναι στοιχεία της σύγχρονης εποχής χωρίς κάποιο ακριβές αντίστοιχο στην αρχαία ελληνική κοινωνία. Οι δύο κατηγορίες ταφικών μνημείων που προσομοιάζουν στα σημερινά μνημεία των αγνώστων στρατιωτών ήταν τα πολυάνδρια και τα κενοτάφια.¹

¹Αριάδνη Βοζάνη, «Το μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη», *Στης Βουλής τα πέριξ. Το μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη και ο Εθνικός Κήπος*, Αθήνα 2009, 36.

Η ταφή των «αφανών» στην Αρχαία Ελλάδα

Ο σεβασμός απέναντι στους νεκρούς και ιδίως η φροντίδα για την περισυλλογή, την πρόβλεψη ταφής και την απόδοση τιμών σε όσους έπεσαν στη μάχη είναι στοιχεία που συναντώνται σ' όλες τις πολιτισμένες κοινωνίες διαχρονικά. Ιδιαίτερα στην αρχαία Ελλάδα η φροντίδα αυτή είχε κεντρική θέση στην κοινωνική ζωή της κάθε πόλης-κράτους. Βέβαια, η ταφή των νεκρών πολεμιστών δεν ήταν κατά βάση ανθρωπιστικό καθήκον αλλά κυρίως θρησκευτικό, γι' αυτό ακόμα και οι νεκροί του αντιπάλου έπρεπε να τύχουν ανάλογου σεβασμού.

Ο Θουκυδίδης, στο εισαγωγικό κεφάλαιο του Επιταφίου λόγου, περιγράφει την τελετή για την επίσημη ταφή των Αθηναίων στρατιωτών, η οποία γινόταν μια φορά το χρόνο την περίοδο του Φθινοπώρου. Κατά τη διάρκεια της τελετουργίας η τέφρα και τα οστά των νεκρών οπλιτών μεταφέρονταν μέσα σε δέκα λάρνακες -μία για κάθε φυλή, σύμφωνα με το σύστημα που είχε θεσπίσει ο Κλεισθένης- στο *Δημόσιο Σήμα* που βρισκόταν έξω από το Δίπυλο, στην περιοχή του Κεραμικού. Επιπλέον, σύμφωνα με τον Θουκυδίδη, κόμιζαν και μια κενή «κλίνη» για τους «αφανείς», εκείνους, δηλαδή, τα σώματα των οποίων δεν βρέθηκαν μετά τη μάχη.¹

Σε εκείνο το σημείο υπήρχε μια ειδικά διαμορφωμένη πλατεία όπου λάμβανε χώρα η συγκεκριμένη τελετή. Εκεί εκφωνήθηκε και ο περίφημος *Επιτάφιος* του Περικλή. Στην ευρύτερη περιοχή κατασκευάζονταν κοινοί ομαδικοί τάφοι (πολυάνδρια), οι οποίοι ήταν συνήθως υπόγειοι και συχνά είχαν ενεπίγραφες μαρμάρινες στήλες με τα ονόματα των νεκρών.² Εξάιρεση σε αυτό τον κανόνα αποτέλεσαν οι πεσόντες στη Μάχη του Μαραθώνα, για τους οποίους κατασκευάστηκε τύμβος στο πεδίο της μάχης, στον οποίο, μετά την καύση, ενταφιάστηκαν τα υπολείμματα των οστών τους, πράξη ιδιαίτερης τιμής, ώστε να εξυμνηθεί η ανδρεία τους και να παραμείνει αιώνιος η μνήμη τους.

Παρόμοιες αντιλήψεις για τους ηρωικώς πεσόντες υπηρετούσαν και τα κενοτάφια, τα οποία ήταν συνήθως ομαδικά. Δεν έλλειπαν όμως και περιπτώσεις κενοταφίων που αφορούσαν ένα μόνο πρόσωπο, ειδικά στη Σπάρτη. Η συνηθισμένη πρακτική ήταν να κατασκευαστεί ένας ομαδικός τάφος στο πεδίο της μάχης και να ανεγερθεί ένα κενοτάφιο για όλους τους πεσόντες στην πόλη, όπου αναγράφονταν τα ονόματα των νεκρών και η μάχη που έπεσαν, ενώ κάθε χρόνο τους αποδίδονταν οι πρόβλεπτες τιμές. Τα κενοτάφια αντιμετωπίζονταν ακριβώς όπως και οι υπόλοιποι τάφοι και ακολουθούνταν όλη η τελετουργική διαδικασία.

Η επάνοδος της σορού του στρατιώτη στην πατρίδα, η έννοια του κενοταφίου, η δημόσια κηδεία και ταφή και η τακτική απόδοση τιμών ήταν μερικές από τις εκδηλώσεις τιμής και λατρείας προς τους πεσόντες πολεμιστές στην Αρχαία Ελλάδα και τις βλέπουμε να επανεμφανίζονται και στα σύγχρονα μνημεία των αγνώστων στρατιωτών.³ Η βασική διαφορά είναι ότι στις αρχαιοελληνικές τελετές η «κενή κλίνη» δεν περιείχε οστά πολεμιστών που δεν ανευρέθηκαν, σε αντίθεση με τα σύγχρονα μνημεία που, τις περισσότερες φορές, περιέχουν πραγματικά τον τάφο ενός στρατιώτη αγνώστων στοιχείων.⁴

¹«...μία κλίνη κενή φέρεται εστρωμένη των αφανών, οι αν μη ευρεθώσιν ες αναίρεσιν...».

²Χαρακτηριστικό παράδειγμα η μαρμάρινη στήλη που βρέθηκε και περιέχει 169 ονόματα νεκρών της Σικελικής εκστρατείας. www.archaiologia.gr. (26 Ιανουαρίου 2016).

³Βοζάνη, ό.π., 37.

⁴Ν. Τρουπάκης, «Άγνωστος Στρατιώτης», *Μεγάλη Στρατιωτική και Ναυτική Εγκυκλοπαίδεια*, Αθήνα 1928, 130.

Τα έθιμα στα ελληνικά νησιά

Η ταφή των αφανών ως έθιμο εφαρμοζόταν και κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα. Την περίοδο εκείνη, όταν αναγγελλόταν ότι κάποιος πνίγηκε ή πέθανε σε ξένη χώρα αποστέλλονταν τα ρούχα του στους συγγενείς του, οι οποίοι τελούσαν την ταφή του με αυτά, τοποθετώντας τα στον τάφο του σα να τα φορούσε το νεκρό σώμα. Στα Ψαρά και στη Σύρο υπήρχε το έθιμο την παραλαβή των ρούχων και την ταφή τους να την τελούν οι γονείς του νεκρού, εφόσον ευρίσκοντο εν ζωή, ενώ σε αντίθετη περίπτωση τα έπαιρνε η σύζυγος του νεκρού και τα διατηρούσε μέχρι το δεύτερο γάμο της, οπότε και τα έθαβε. Μια παρόμοια παράδοση διασώζεται και στο βιβλίου του Νικόλαου Γάσπαρη *η νήσος Αμοργός*, όπου γινόταν αναφορά για τα «ξόδια» τα οποία σήμαιναν «*επικήδεια τελετή εις τον θανόντα ή πνιγέντα μακράν της πατρίδος του*», ενώ σε άλλο σημείο έγραφε «*κλαίγιο, θρήνος γινόμενος περί ανδρείκελο κατά γης τιθέμενον αποθανόντος εν τη ξένη συγγενούς, οιονεί κενοκηδεία, κατά το κενοτάφιο*». Επίσης στην πινακοθήκη Αθηνών υπάρχει πίνακας του Νικηφόρου Λύτρα που παριστά πως γίνεται το «ξόδι» στα Ψαρά στους σύγχρονους χρόνους.⁵

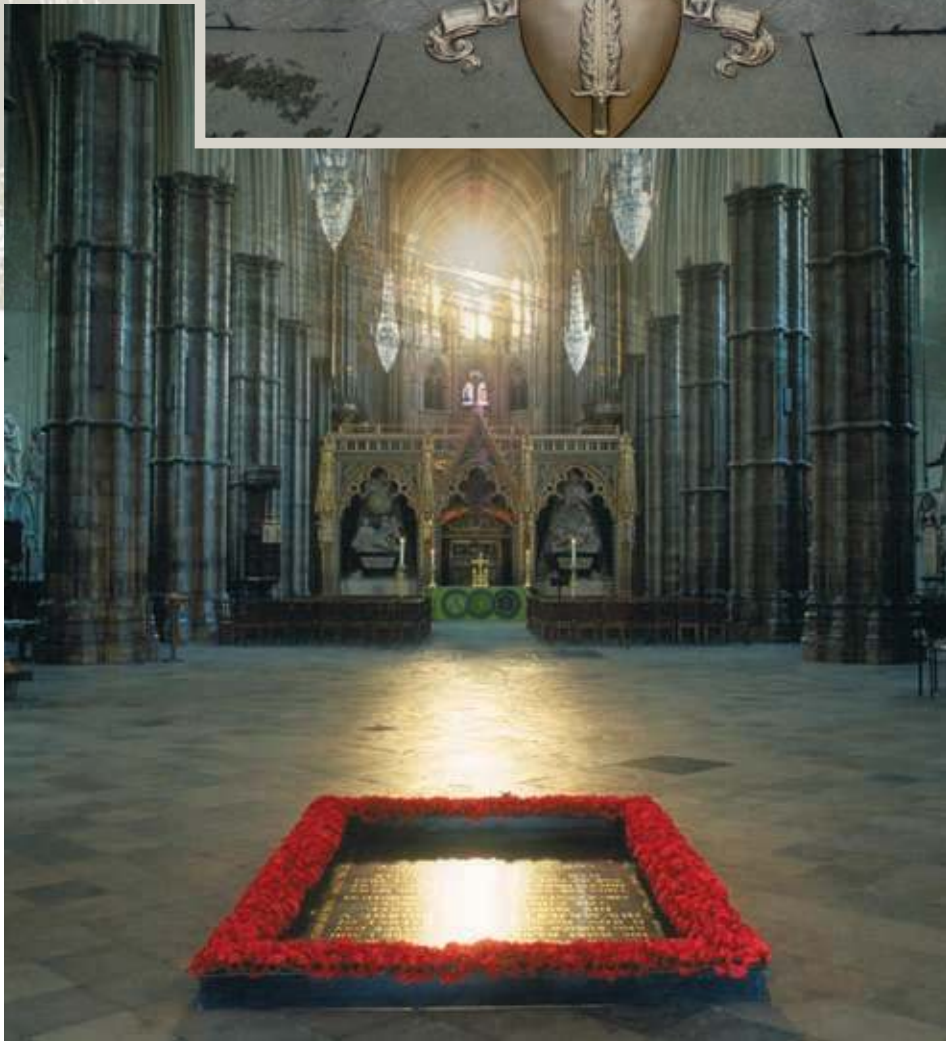
Τα πρώτα μνημεία «Αγνώστων Στρατιωτών»

Το κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα όλων των μεγάλης κλίμακας πολεμικών συγκρούσεων, είναι ο μεγάλος αριθμός νεκρών στρατιωτών, των οποίων οι σοροί δεν μπορούν να αναγνωριστούν. Μετά το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες άρχισαν να κατασκευάζονται μνημεία για τους *αφανείς* στρατιώτες που έπεσαν στις μάχες. Οι περισσότερες οικογένειες είχαν απώλειες λόγω του πολέμου, ενώ αρκετές δεν είχαν καταφέρει να βρουν τα σώματα των νεκρών συγγενών τους ώστε να προχωρήσουν στον πρέποντα ενταφιασμό. Οι διαμαρτυρίες των συγγενών στράφηκαν εναντίον των επίσημων αρχών για την αμέλεια που έδειξαν για την ταφή των νεκρών στρατιωτών και ζητούσαν έναν τρόπο ώστε να αποδοθεί η οφειλόμενη τιμή προς σε όσους έπεσαν εκτελώντας το υπέρτατο καθήκον τους. Οι κυβερνήσεις των εμπολέμων χωρών στοχεύοντας να εκτονώσουν τα αισθήματα απελπισίας και αγανάκτησης των πολιτών, και να αποκαταστήσουν το αίσθημα της συλλογικής απώλειας των εκατομμυρίων νεκρών, αποφάσισαν τη δημιουργία μνημείων που θα τιμούσαν τους πεσόντες στα πεδία των μαχών. Στη βάση αυτών των μνημείων τοποθέτησαν τη σορό ενός άντρα που σκοτώθηκε κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων και που δεν κατέστη δυνατή η πιστοποίηση της ταυτότητάς του.⁶ Οι περισσότερες χώρες επέλεξαν ως θέση κατασκευής του μνημείου του «Αγνώστου Στρατιώτη» ένα ήδη προϋπάρχον εξέχον μνημείο ή μία τοποθεσία με μεγάλη ιστορική σημασία για το έθνος τους.

Η Γαλλία ήταν η πρώτη χώρα, στην οποία κατασκευάστηκε μνημείο για τον Άγνωστο Στρατιώτη κατόπιν υπόδειξη της παρισινής εφημερίδας *Intransigent* (Αδιάλλακτος), που αποδέχτηκε η γαλλική εθνοσυνέλευση. Αρχικώς, αποφασίστηκε το μνημείο να ανεγέρθη στο Πάνθεον, το μαυσωλείο της γαλλικής πρωτεύουσας, όπου ενταφιάζονται οι εθνικοί ήρωες της Γαλλίας, αλλά, τελικώς, επιλέχτηκε η Αψίδα

⁵Α. Στεφανής, *Το Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη*, Προεδρία Δημοκρατίας/Στρατιωτικό Γραφείο, Αθήνα 2002, 2.

⁶Τρουπάκης, ό.π., 129.

του Θριάμβου (Arc de Triomphe), ένα από τα γνωστότερα παγκοσμίως νεότερα μνημεία, κάτω από την οποία ετάφησαν τα οστά εντός αγνώστου Γάλλου στρατιώτη. Η τελετή έλαβε χώρα στις 11 Νοεμβρίου 1919, δηλαδή κατά την πρώτη επέτειο της υπογραφής της συμφωνίας ανακωχής για τη λήξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Μετά από τέσσερα χρόνια τοποθετήθηκαν στον τάφο δύο βωμοί στους οποίους καίει άσβεστη φωτιά κατά μίμηση των εστιών των αρχαίων Ελλήνων και Ρωμαίων.⁷ Έκτοτε το μνημείο αποτελεί το κατεξοχήν εθνικό προσκύνημα των Γάλλων.

Το παράδειγμα της Γαλλίας ακολούθησαν τα επόμενα χρόνια όλα σχεδόν τα κράτη, κατασκευάζοντας παρόμοια μνημεία. Τα μνημεία αυτά, όπου και αν βρίσκονται, θεωρούνται σύμβολα ανδρείας και θυσίας και χώρος για την απόδοση τιμή στους νεκρούς των πολέμων, τόσο των επωνύμων όσο και των αφανών.

Στην Αγγλία π.χ. η αρχική ιδέα θεωρείται ότι προήλθε το 1916 από τον Άγγλο στρατιωτικό ιερέα David Railton, ο οποίος όταν υπηρετούσε στο Δυτικό Μέτωπο, παρατήρησε την επιγραφή στον σταυρό ενός τάφου που έγραφε «άγνωστος βρετανός στρατιώτης».⁸ Ο Railton, τον Αύγουστο του 1920, πρότεινε την κατασκευή ενός εθνικού μνημείου στη Βρετανία, στο οποίο θα γινόταν η ταφή ενός «Αγνώστου Πολεμιστή», ώστε να τιμηθούν συμβολικά στο πρόσωπό του όλοι οι βρετανοί στρατιώτες που είχαν σκοτωθεί και οι σοροί τους δεν είχαν ανευρεθεί. Η ιδέα είχε μεγάλη απήχηση στο Ηνωμένο Βασίλειο, απέκτησε μάλιστα την υποστήριξη τόσο του Βασιλιά Γεωργίου Ε΄ όσο και του πρωθυπουργού David Lloyd George. Ο χώρος που αποφασίστηκε να ταφεί ο «άγνωστος πολεμιστής» ήταν το Αββαείο του Westminster, στο δυτικό Λονδίνο, το οποίο, παρόλο που δεν αποτελεί κεντρικό σημείο στην αγγλική πρωτεύουσα, είναι απόλυτα συνδεδεμένο με την ιστορική συνέχεια του βρετανικού έθνους, αφού εκεί τελείται παραδοσιακά, η στέψη των βρετανών Βασιλέων, και εκεί ενταφιάζονται Βασιλείς και μεγάλοι άνδρες της Αγγλίας. Η επιλογή των οστών, που μεταφέρθηκαν και ενταφιάστηκαν στο μνημείο, έγινε τυχαία, μεταξύ των σορών τεσσάρων αγνώστων στρατιωτών που είχαν πέσει στις μεγάλες μάχες του Aisne, του Somme, της Arras και της Ypres. Η τελετή της ταφής έλαβε χώρα στις 11 Νοεμβρίου 1920, τη δεύτερη επέτειο της υπογραφής ανακωχής για τη λήξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου.⁹

Το Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη στην Αθήνα

Στην Ελλάδα, ανάλογο μνημείο για τους αγνώστους πεσόντες κατά την Επανάσταση του 1821, το Ηρώο του «Άταφου Αγωνιστή», ανήγειρε ο Δήμος Ερμούπολεως Σύρου το 1889, με σχέδια του γλύπτη Γεωργίου Βιτάλη.

Η ελληνική Πολιτεία αποφάσισε την ανέγερση στην Αθήνα μνημείου για να τιμήσει τους υπέρ της Πατρίδος πεσόντες αφανείς στρατιώτες, μετά το τέλος της Μικρασιατικής Εκστρατείας. Το μνημείο κατασκευάστηκε στην επικλινή πρόσβαση του κτηρίου των Παλαιών Ανακτόρων, αφού προηγήθηκε κατάλληλη διαμόρφωση

⁷Λήμμα «Αγνώστου Στρατιώτου μνημείον», *Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν Ηλίου*, τ. Α΄, Αθήναι 1976, 391. Λήμμα «Αγνώστου Στρατιώτης», *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια*, τ. Α΄, Αθήναι 1927, 435-436.

⁸www.firstworldwar.com/features/unknown_warrior.htm (25 Ιανουαρίου 2016).

⁹www.westminster-abbey.org/our-history/people/unknown-warrior. (25 Ιανουαρίου 2016).

του χώρου, ώστε να εξασφαλίζεται η λειτουργικότητα της πρόσοψης του επιβλητικού κτηρίου, αλλά και η κίνηση της φρουράς, των επισήμων και του πλήθους.¹⁰

Το έργο είναι ένα ανάλημμα¹¹ σχήματος Π από λαξευμένους πωρόλιθους μεγάλων διαστάσεων. Κεντρικά του όλου έργου βρίσκεται ένας κενός τάφος («κλίνη κενή») και ακριβώς από πίσω υπάρχει χαραγμένη ανάγλυφη παράσταση. Εκεί απεικονίζεται με απλότητα μια γυμνή ανδρική μορφή που παραπέμπει σε αρχαίο οπλίτη ξαπλωμένη σε κάποια έξαρση του εδάφους, με τα πόδια και το κεφάλι λίγο χαμηλότερα. Ο κορμός του σώματος φαίνεται ότι στηρίζεται στο δεξί χέρι, ενώ στο αριστερό χέρι κρατάει μια κυκλική ασπίδα. Στο κεφάλι φοράει αρχαίο κράνος και το πρόσωπο έχει δοθεί από τα πλάγια με έναν τρόπο που θυμίζει αρχαία ελληνικά νομίσματα. Ο γλύπτης του μνημείου απέφυγε εντελώς τα οριζόντια στατικά θέματα, συνδύασε όμως ρεαλιστικές λεπτομέρειες στο χέρι και στο πόδι με ιδεαλιστικές διατυπώσεις στο σώμα, δίνοντας με αυτό τον τρόπο την εντύπωση στο θεατή ότι ο άγνωστος στρατιώτης δεν είναι νεκρός αλλά ζωντανός που αναπαύεται και είναι έτοιμος να σηκωθεί ανά πάσα στιγμή για να αντιμετωπίσει τον εχθρό. Το έργο θεωρείται ότι είναι εμπνευσμένο από τα αρχαικά αγάλματα των αετωμάτων του ναού της Αθηνάς Αφαίας.¹²

Εκατέρωθεν του γλυπτού έχουν χαραχθεί δύο φράσεις από τον Επιτάφιο του αρχαίου Αθηναίου ιστορικού Θουκυδίδη, *Περικλέους Επιτάφιος*. Αριστερά: «ΜΙΑ ΚΛΙΝΗ ΚΕΝΗ ΦΕΡΕΤΑΙ ΕΣΤΡΩΜΕΝΗ ΤΩΝ ΑΦΑΝΩΝ»¹³ και δεξιά «ΑΝΔΡΩΝ ΕΠΙΦΑΝΩΝ ΠΑΣΑ ΓΗ ΤΑΦΟΣ».¹⁴ Ο τάφος βρίσκεται ανάμεσα στις δύο πλευρικές κλίμακες που συνδέουν τον χώρο του μνημείου με την πρόσοψη των Παλαιών Ανακτόρων, στους τοίχους των οποίων είναι τοποθετημένες ορειχάλκινες ασπίδες. Στους πελεκημένους πωρόλιθους που περιβάλλουν το μνημείο είναι χαραγμένα κατά ενότητες τα ονόματα των τόπων, στους οποίους η πολιτεία θεωρεί ότι διεξήχθησαν οι σημαντικότερες μάχες του Ελληνικού Στρατού.

Τα αποκαλυπτήρια του Μνημείου

Τα αποκαλυπτήρια του Μνημείου του Αγνώστου Στρατιώτη πραγματοποιήθηκαν με μεγαλοπρέπεια και επισημότητα στις 25 Μαρτίου 1932 κατά τον εορτασμό της εθνικής επετείου. Στην εκδήλωση παρέστησαν το Υπουργικό Συμβούλιο,¹⁵ τα Προεδρεία της Βουλής και της Γερουσίας, η Ιερά Σύνοδος, το Διπλωματικό Σώμα, οι πολιτικές και στρατιωτικές αρχές και πλήθος κόσμου.

Μετά την υπαίθρια δοξολογία για την εθνική εορτή και την επιμνημόσυνο δέηση για τους πεσόντες υπέρ Πατρίδος, ο αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης, Ανδρέας Μιχαλακόπουλος, απέσυρε την κυανόλευκη και αποκάλυψε την ανάγλυφη παράστα-

¹⁰Στεφανής, ό.π., 3.

¹¹Ανάλημμα στην αρχιτεκτονική ονομάζεται ένας τοίχος υποστήριξης που προφυλάσσει από κατολισθήσεις χωμάτων σε επικλινές έδαφος. Γ. Μπαμπινιώτης, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Αθήνα 2008, 156.

¹²Γενικό Επιτελείο Στρατού/7ο Επιτελικό Γραφείο, *Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη*, ένθετο στη Στρατιωτική Επιθεώρηση Νοε.-Δεκ. 2006, Αθήνα 2006, 11.

¹³Θουκυδίδης, Β.34.3.

¹⁴Θουκυδίδης, Β.43.3.

¹⁵Η απουσία από την τελετή τόσο του προέδρου της Δημοκρατίας Αλέξανδρου Ζαΐμη, όσο και του πρωθυπουργού Ελευθερίου Βενιζέλου, οι οποίοι επικαλέσθηκαν λόγους υγείας, επικρίθηκαν από τον τύπο της εποχής.

ση του νεκρού αρχαίου οπλίτη. Στη συνέχεια, ο πρόεδρος της Βουλής, Θεμιστοκλής Σοφούλης, ανέπτυξε τη σημασία του μνημείου, τονίζοντας μεταξύ άλλων:

*«Η ευλάβεια προς την μνήμη των νεκρών των υπέρ Πατρίδος πεσόντων είναι πατροπαράδοτος εις ημάς αρετή, κληροδότημα και τούτο των προγόνων, οίτινες τους υπέρ Πατρίδος τελευτήσαντας ανεβίβαζον εις τους ουρανούς, θεωρούντες αυτούς ως θεούς. Παρόμοιον αίσθημα καθαγιάζει και τώρα το μνημείον του Αγνώστου Στρατιώτου, τεκμήριον και τούτο της αειδίου ευγνωμοσύνης του ελληνικού λαού προς τους ενδόξους νεκρούς των ελευθερωτικών πολέμων του Έθνους... Αλλ' εις χρόνους έτι μάλλον αφισταμένους ημών μεταφέρει την ψυχήν και την διάνοιαν αυτή η εικονική παράστασις του μνημείου. Δεν είναι βέβαιώς τυχαία σύμπτωσις, ότι η ιδέα του Έλληνος στρατιώτου, του υπέρ Πατρίδος θησκόντος, ενεσαρκώθη εις την αρχαϊκήν μορφήν Περσομάχου οπλίτου, αλλ' είναι ωραία ευτυχής έμπνευσις συμβολίζουσα την συνοχήν, την στενήν αλληλουχία, την δι' όλων των αιώνων αδιάσπαστον ενότητα σκοπού και αισθήματος της φυλής».*¹⁶

Ακολούθως μίλησε ο πρόεδρος της Γερουσίας Λεωνίδας Παρασκευόπουλος τονίζοντας τον ηρωισμό των Ελλήνων στρατιωτών, «εν μέσω των οποίων διήλθεν όλην την ζωήν του». Εξύμνησε τον χαρακτήρα, την αφοσίωση και την μεγαλοφυΐα του Έλληνα στρατιώτη και κατέληξε: *«Εξυμνούντες τώρα και πάντοτε την απaráμιλλον ανδρείαν σας και την προς την Πατρίδα λατρείαν σας, Έλληνες αφανείς και ένδοξοι στρατιωται, κλίνομεν το γόνυ ευλαβώς ενώπιον του ιερού τάφου του αγνώστου στρατιώτου επί του οποίου μετ' ευγνωμοσύνης η πατρίς καταθέτει τον αμάραντον εκ δάφνης στέφανον».*

Η τελετή των εγκαινίων έκλεισε με την κατάθεση στο νεοαναγερθέν μνημείο στεφάνων από τις αρχές, τους στρατιωτικούς ακολούθους ξένων κρατών, συλλόγους και τις οργανώσεις των αλύτρωτων Ελλήνων (Βορείου Ηπείρου, Δωδεκανήσου, Κύπρου).¹⁷

¹⁶Εφημ. *Ελεύθερον Βήμα*, φ. 3573/26-3-1932, 3.

¹⁷Στο ίδιο.

Η απόφαση για την κατασκευή του Μνημείου

Η ιστορία της ανέγερσης του μνημείου, ξεκινάει το 1923 και μέχρι το 1932 που ολοκληρώθηκε χαρακτηριζόταν από την ένταση των συγκρούσεων που λάμβαναν χώρα στην κοινωνία της εποχής για μια σειρά ζητημάτων που το αφορούσαν. Οι συγκρούσεις αυτές είχαν κυρίως ιδεολογικό υπόβαθρο και αναπτύσσονταν σε τρεις κυρίως άξονες: τη διαμάχη σχετικά με τη χωροθέτηση του μνημείου, την αμφισβήτηση της βραβευμένης στο σχετικό διαγωνισμό πρότασης, αλλά και την καλλιτεχνική αξία της ίδιας της ανάγλυφης παράστασης που θα φιλοτεχνούταν.¹⁸

Το πρώτο νομοθετικό κείμενο που θέσπισε τον όρο «Άγνωστος Στρατιώτης» και προέβλεπε τον ενταφιασμό των οστών στην Αθήνα και την κατασκευή μνημείου, είναι το νομοθετικό διάταγμα της 4ης Δεκεμβρίου 1923. Ειδικότερα, ο πρόεδρος του Υπουργικού Συμβουλίου, Στυλιανός Γονατάς, ενέκρινε δαπάνη ύψους 300.000 δραχμών «*δί' έξοδα μεταφοράς προς ενταφιασμόν εν Αθήναις των οστών του Αγνώστου Στρατιώτου των τελευταίων της Ελληνικής Φυλής πολέμων και την ενέργεια πάσης φύσεως σχετικής δαπάνης προς επισημοτέραν διεξαγωγήν των επί τούτω τελετών και την κατασκευήν παντός έργου προς διαρκή διατήρησιν ευλαβούς μνήμης του προσενεχθέντος διά τους αγώνας του Έθνους υπό του Έλληνος στρατιώτου αφθόνου αίματος*» και εξουσιοδοτούσε τον Υπουργό Εσωτερικών να συγκροτήσει τριμελή επιτροπή με αρμοδιότητα τον έλεγχο των δαπανών του έργου. Η εν λόγω επιτροπή θα αποτελούταν από αξιωματικούς, δημοσίους υπαλλήλους, ιδιώτες φιλότεχνους ή ιδιώτες που έδρασαν εθνικώς στους τελευταίους πολέμους της Ελλάδας.¹⁹ Στη συνέχεια όμως, εξαιτίας των συνεχιζόμενων πολιτικών εξελίξεων, το θέμα της δημιουργίας του μνημείου δεν προχώρησε.

Στις αρχές του 1925 ψηφίστηκε από την Δ' Συντακτική Εθνοσυνέλευση και δημοσιεύθηκε ο νόμος 3281 «Περί ανεγέρσεως και συντηρήσεως τάφων, κενотаφίων κλπ των πεσόντων υπέρ Πατρίδος κατά τους πολέμους 1912-1922»,²⁰ οποίος μεταξύ άλλων, ανέθετε στο Υπουργείο Στρατιωτικών τη μέριμνα «*δια την ίδρυσιν τάφων, κοινών κενотаφίων, μνημείων, ναΐσκων, τύμβων και σημάτων ενδεικτικών θέσεων εν αις έπεσαν μαχόμενοι υπέρ Πατρίδος στρατιωτικοί ή επετελέσθησαν αξιοσημείωτα στρατιωτικά γεγονότα [...]*», προικοδοτώντας για το σκοπό αυτό το ανωτέρω Υπουργείο με πίστωση 6.000.000 δραχμών. Επίσης, υποχρέωνε τους Δήμους και τις κοινότητες να ανεγείρουν «*αναθηματικές στήλας των πεσόντων εις τους πολέμους 1912-1922 στρατιωτικών των καταγομένων εκ της περιφέρειας αυτών*». Αυτό αποτέλεσε και το βασικό νομοθέτημα για την ανέγερση του Μνημείου του Αγνώστου Στρατιώτη στην Αθήνα.

Κατόπιν τούτου, τον Φεβρουάριο του 1926, ο Υπουργός Στρατιωτικών προκήρυξε διαγωνισμό μεταξύ των Ελλήνων αρχιτεκτόνων, γλυπτών και ζωγράφων «*δια την σύνταξιν μελέτης προς ανέγερσιν του τάφου του Αγνώστου Στρατιώτου*».²¹ Τον επόμενο μήνα, δημοσιεύτηκε στον αθηναϊκό Τύπο η περίληψη της προκήρυξης για την ανάθεση του έργου:

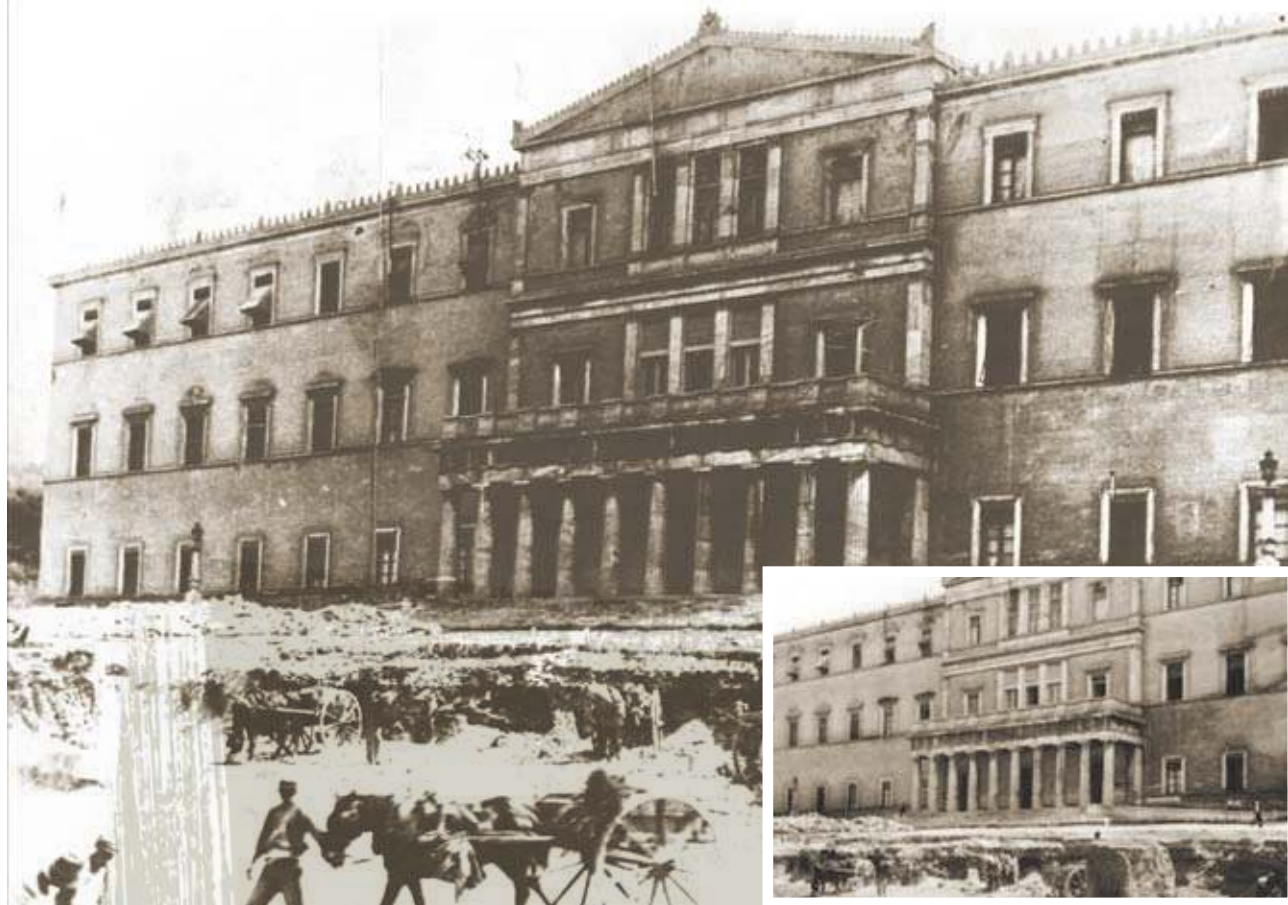
«Ο Υπουργός των Στρατιωτικών προκηρύσσει διαγωνισμόν, μεταξύ Ελλήνων Αρχιτεκτόνων,

¹⁸Βοζάνη, ό.π., 23.

¹⁹Εφημερίς της Κυβερνήσεως, τχ Α', φ.7/15 Ιανουαρίου 1924.

²⁰Εφημερίς της Κυβερνήσεως, τχ Α', φ.68/19 Μαρτίου 1925.

²¹Εφημερίς της Κυβερνήσεως, Παράρτημα, φ.51/18 Φεβρουάριος 1926.

Γλυπών και Ζωγράφων διά την υποβολήν μελέτης ανεγέρσεως τάφου Αγνώστου στρατιώτου εις την έμπροσθεν των Παλαιών Ανακτόρων Πλατείαν, καταλλήλως προς τούτο διαρρυθμιζομένην. Η ανωτέρω μελέτη θα συνεπάγεται εκτός της αυτό καθ' αυτό μελέτης του τάφου, τη διαρύθμισιν κατά βούλησιν των καλλιτεχνών του τα χώρου της Πλατείας και των πέριξ αυτής οδών, ούτως ώστε το σύνολον να αποτελέση αρμονικήν διάταξιν πληρούσαν τον σκοπόν του έργου. Αι βραβευθησομένην μελέται θα ώσιν δύο. Ως έπαθλον των βραβευθησομένων μελετών ορίζομεν δραχμάς 50 χιλιάδας διά την πρώτην και δραχμάς 25 χιλιάδας διά την δεύτεραν. Αι μελέται δέον να έχουσιν υποβληθή μέχρι της 1ης Μαΐου 1926 εις τα Γραφεία της καθ' ημάς Διευθύνσεως Μηχανικού. Αύται θα κριθώσιν υπό Επιτροπής εν καιρώ ορισθησομένης υφ' ημών. Ο εκτελέσας την βραβευθείσαν μελέτην καλούμενος να διευθύνη και επιβλέπη την εργασίαν του έργου αμειφθήσεται διά 6% της αξίας του έργου της διαρρυθμίσεως των πέριξ. Οι βουλόμενοι να διαγωνισθώσι δύνανται να αιτήσωσι σχετικές πληροφορίας και να λάβωσι γνώσιν των σχετικών όρων παρά τη καθ' ημάς Δ/σει Μηχανικού καθ' εκάστην εργάσιμον».

Με την υπ' αριθμόν 319168/09-10-26 απόφαση του Υπουργού Στρατιωτικών, ενεκρίθη η μελέτη του αρχιτέκτονα Εμμανουήλ Λαζαρίδη, οποίος την είχε υποβάλλει με το ψευδώνυμο «ΣΚΡΑ». Η πρότασή του ήταν το αποτέλεσμα της συνεργασίας που είχε ο αρχιτέκτονας με τον Καθηγητή Γλυπτικής στη Σχολή Καλών Τεχνών Θωμά Θωμόπουλο, οποίος και θα αναλάμβανε να φιλοτεχνήσει το ανάγλυφο που θα τοποθετούταν στο κέντρο του μνημείου.²²

²²Στεφανής, ό.π., 5.

Οι αντιδράσεις

Ήδη από την προκήρυξη του διαγωνισμού εκδηλώθηκαν οι πρώτες αντιδράσεις και κορυφώθηκαν μετά τη δημοσίευση του νικητή, μέσω επιστολών και δημοσιευμάτων στον Τύπο που υπογράφονταν από προσωπικότητες της εποχής. Η θέση του χώρου ανέγερσης του μνημείου συνδέθηκε με τις διάφορες ιδεολογικές και πολιτικές αντιλήψεις της περιόδου. Εκείνο το διάστημα δεν είχε αποφασιστεί ακόμα το ποια χρήση θα είχε το κτήριο των Παλαιών Ανακτόρων, στο οποίο, ο Πάγκαλος σχεδίαζε να μεταφέρει και να στεγάσει το υπουργείο Στρατιωτικών.

Πρώτος ο γλύπτης και καθηγητής της Αρχιτεκτονικής Σχολής Αντώνιος Σώζος αντέδρασε δημόσια για την επιλογή της τοποθεσίας, αναφέροντας ότι η θέση που επιλέχθηκε δεν θα εξυπηρετούσε το σκοπό του έργου και αντιπρότεινε την ανέγερση του μνημείου κάτω από την Ακρόπολη. Την ίδια άποψη είχε και ο διακεκριμένος αρχιτέκτονας και ακαδημαϊκός Βασίλειος Κουρεμένος, ο οποίος αποτελούσε τον βασικό εισηγητή για εγκατάσταση του Κοινοβουλίου στα Παλαιά Ανάκτορα. Οι αντιδράσεις των φιλελευθέρων συνεχίστηκαν με τοποθετήσεις του Αλ. Παπαναστασίου, αλλά και του διευθυντή της Εθνικής Πινακοθήκης Ζαχαρία Παπαντωνίου, ο οποίος αντιπρότεινε ως λύση για το μνημείο το βυζαντινό ναΐδριο της Θεοτόκου Γοργοεπηκόου δίπλα από τη Μητρόπολη Αθηνών.²³ Ένας άλλος αρχιτέκτονας, ο Πάτροκλος Καμπανάκης, κατέκρινε την επιτροπή που αποφάσισε για τη θέση του μνημείου ως «αναρμόδια» και πρότεινε ως νέα τοποθεσία το χώρο μπροστά από το Εθνικό Πανεπιστήμιο.²⁴

Αποτέλεσμα των αντιδράσεων ήταν η σύσταση επιτροπής τον Ιούλιο του 1927 που θα επανεξέταζε το θέμα της χωροθέτησης του μνημείου του Αγνώστου Στρατιώτη και θα αποφαινόταν οριστικά για τον καταλληλότερο χώρο κατασκευής του έργου. Την επιτροπή αποτελούσαν ο Μητροπολίτης Αθηνών, ο Δήμαρχος Αθηνών, ο Νομάρχης, αξιωματικοί του Στρατού, καθηγητές της Σχολής Καλών Τεχνών και αρχιτέκτονες.²⁵

Παρά την απόφαση της επιτροπής για την ανέγερση του μνημείου στον ήδη επιλεχθέντα χώρο στην πλατεία μπροστά από τα ανάκτορα, οι αντιδράσεις συνεχίστηκαν και το επόμενο διάστημα, ενώ με παρέμβασή του ο υπουργός των Συγκοινωνιών, Αλ. Παπαναστασίου, υποστήριξε την μεταφορά του έργου στο Πεδίο του Άρεως, ώστε να βρίσκεται μακριά από το θόρυβο, την πολυκοσμία και την κίνηση του κέντρου.²⁶

Τελικά, την ευθύνη της κατασκευής του μνημείου ανέλαβε το καλοκαίρι του 1929 ο Πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος, ο οποίος υπερασπίστηκε δημόσια την άποψη ότι ο Άγνωστος Στρατιώτης σχετιζόταν με την έννοια της Δημοκρατίας και, επομένως, η άμεση γειννιάσή του με το κτήριο της Βουλής των Ελλήνων αποτελούσε την ιδανικότερη λύση. Εξάλλου, όπως τόνισε, οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες τοποθετούσαν τα ανάλογα μνημεία τους στο κέντρο των πρωτευουσών τους.²⁷ Ο Βενιζέλος υποστήριξε αυτή τη λύση γιατί σκεφτόταν να μεταφερθεί το Ελληνικό Κοινοβούλιο στο κτήριο των Παλαιών Ανακτόρων, κάτι που αποφασίστηκε λίγους μήνες αργότερα, το Νοέμβριο του 1929.²⁸

²³Ε. Ματθαίουπουλος, «Το μνημείο του Αγνώστου...γλύπτη», εφημ. *Η Καθημερινή*, 25-10-1998, 21.

²⁴Στεφανής, ό.π., 8.

²⁵Στο ίδιο, 7.

²⁶Στο ίδιο, 13.

²⁷Βοζάνη, ό.π., 24.

²⁸www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtirio/Istoria-Ktiriou (26 Ιανουαρίου 2016).

Αμέσως μετά την απόφαση για την έναρξη των εργασιών ανέκυψε ζήτημα σχετικά με τον γλύπτη που θα φιλοτεχνούσε το κεντρικό γλυπτό του μνημείου. Ο Λαζαρίδης, ως «επιβλέπων πασών των εργασιών», αποφάσισε να παραμερίσει τον Θωμόπουλο που είχε συνεργαστεί μαζί του για τη σύνταξη της μελέτης, πιθανώς λόγω οικονομικής ασυμφωνίας. Ο Θωμόπουλος αντέδρασε έντονα και έχοντας τη στήριξη της πλειονότητας του καλλιτεχνικού κόσμου, διαμαρτυρήθηκε προς το Υπουργείο Στρατιωτικών χωρίς όμως κάποιο αποτέλεσμα. Τελικά, η Επιτροπή επίβλεψης του έργου, ενέκρινε τη νέα πρόταση του Λαζαρίδη, αυτή του «οπλίτη εκτάδην κειμένου», την οποία χαρακτήρισε περισσότερο αρμόζουσα στο το μνημείο, επειδή προσέδιδε ηρεμία και απλότητα. Νέος γλυπτής ορίστηκε τον Δεκέμβριο του 1930 ο Φωκίων Ρωκ.²⁹

Η χάραξη των τοπωνυμίων

Την ίδια περίοδο, η Επιτροπή επίβλεψης αποφάσισε τη χάραξη, αριστερά και δεξιά του ανάγλυφου, των ονομάτων των τοποθεσιών, στις οποίες διεξήχθησαν οι σημαντικότερες μάχες της νεότερης ελληνικής ιστορίας. Για την επιλογή των ονομάτων απευθύνθηκε στο Υπουργείο Στρατιωτικών.³⁰ Το καλοκαίρι του 1931 έγινε η τελική επιλογή των ονομάτων των μαχών που θα χαρασσόνταν στο μνημείο και προέρχονταν όλα από τους αγώνες που είχε δώσει ο Ελληνικός Στρατός τη δεκαετία 1912-1922, όπως άλλωστε, όριζε και ο νόμος 3281:

➔ Από τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο (1912-1913)

ΕΛΑΣΣΩΝ=ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΝ=ΛΑΖΑΡΑΔΕΣ=ΣΤΕΝΑ:ΠΟΡΤΑΣ=ΚΑΤΕΡΙΝΗ=ΣΟΡΟ
ΒΙΤΣ=ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ=ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ=ΟΣΤΡΟΒΟΝ=ΚΟΡΙΤΣΑ=ΠΕΣΤΑ=ΓΡΥΜΠΟΒΟ
=ΠΕΝΤΕΠΗΓΑΔΙΑ=ΠΡΕΒΕΖΑ=ΑΕΤΟΡΑΧΗ=ΜΑΝΩΛΙΑΣΣΑ=ΜΠΙΖΑΝΙ=ΔΡΙΣΚΟΣ

➔ Από τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο (1913)

ΚΙΛΚΙΣ=ΛΑΧΑΝΑ=ΜΠΕΛΕΣ=ΚΡΕΣΝΑ=ΤΖΟΥΜΑΓΙΑ=ΠΕΤΣΟΒΟ=ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ=
ΜΠΑΝΙΤΣΑ=ΜΑΧΩΜΕΑ

➔ Από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (1914-1918)³¹

ΡΑΒΙΝΕ=ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ=ΣΚΡΑ=ΣΤΡΥΜΩΝ=ΔΟΪΡΑΝΗ=ΜΠΕΛΕΣ=ΓΚΡΑΝΚΟΡΟΝΕ
=ΤΖΕΝΑ ΓΚΟΛΟΜΠΙΛΟ=ΣΜΠΟΡΣΚΟ=ΠΡΕΣΛΑΠ=ΕΡΙΓΩΝ

➔ Επιχειρήσεις στη Μεσημβρινή Ρωσία (1919)

ΧΕΡΣΩΝ=ΣΕΡΜΠΚΑΣ=ΟΔΗΣΣΟΣ=ΣΕΒΑΣΤΟΥΠΟΛΙΣ

➔ Μικρασιατική Εκστρατεία (1919-1922)

ΑΡΤΑΚΗ=ΑΪΔΙΝΙΟΝ=ΠΡΟΥΣΣΑ=ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ=ΤΟΥΛΟΥΜΠΟΥΝΑΡ=ΚΙΟΥΤΑΧ
ΕΙΑ=ΔΟΥΡΥΛΙΟΝ=ΑΦΙΟΝ ΚΑΡΑΧΙΣΑΡ=ΣΑΓΓΑΡΙΟΣ=ΚΑΛΕΓΚΡΟΤΟ

²⁹Στεφανής, ό.π., 17-20.

³⁰Στο ίδιο, 38.

³¹Ο Ελληνικός Στρατός συμμετείχε επίσημα στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο από το 1917.

Μεταγενέστερα προστέθηκαν στο μνημείο οι τοποθεσίες από τις σημαντικότερες μάχες, στις οποίες έλαβε μέρος ο Ελληνικός Στρατός μετά το 1940. Αυτή τη φορά τα ονόματα χαραχθήκαν εκατέρωθεν του κεντρικού γλυπτού και όχι στις πλευρικές κλίμακες:

↳ Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (1939-1945)³²

ΠΙΝΔΟΣ=ΜΟΡΑΒΑ=ΚΟΥΥΤΣΑ=ΚΑΛΑΜΑΣ=ΤΟΜΟΡΟΣ=ΤΡΕΜΠΕΣΙΝΑ=ΧΕΙΜΑΡΡΑ=ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟΝ=731=ΜΠΟΥΜΠΕΣΙ=ΚΑΛΠΑΚΙ=ΚΛΕΙΣΟΥΡΑ=ΠΡΕΜΕΤΗ=ΟΣΤΡΟΒΙΤΣΑ=ΠΟΓΡΑΔΕΤΣ=ΡΟΥΠΕΛ=ΠΕΡΙΘΩΡΙ=ΚΡΗΤΗ=ΕΛ-ΑΛΑΜΕΪΝ=ΡΙΜΙΝΙ=ΡΟΥΒΙΚΩΝ=ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

³²Η Ελλάδα συμμετείχε επίσημα από τον Οκτώβριο του 1940, όταν δέχτηκε την ιταλική επίθεση.

Για τη συμμετοχή του Ελληνικού Στρατού στον πόλεμο της Κορέας (1950-1953), παρά τις διάφορες τοποθεσίες, στις οποίες έλαβε μέρος, αποφασίστηκε η αναγραφή μόνο του ονόματος της χώρας. Επίσης, το 1994 προστέθηκε το όνομα «ΚΥΠΡΟΣ», λόγω της συμμετοχής των ελληνικών δυνάμεων στην άμυνα της νήσου κατά την τουρκική εισβολή τον Ιούλιο και τον Αύγουστο του 1974.

Τελευταίες προσθήκες στο μνημείο

Κατά καιρούς είχαν υποβληθεί προτάσεις για την αναγραφή νέων τοπωνυμίων στο μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη, αλλά δεν είχε ληφθεί καμία σχετική απόφαση. Τον Μάιο του 2012, το Γενικό Επιτελείο Ναυτικού (ΓΕΝ) με έγγραφό του προς το Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας (ΓΕΕΘΑ), πρότεινε την προσθήκη των ονομάτων ΕΛΛΗ-ΛΗΜΝΟΣ-ΑΙΓΑΙΟ-ΙΟΝΙΟ ως ναυμαχιών-περιοχών δράσης του Πολεμικού Ναυτικού, ώστε να μνημονεύονται και οι συγκρούσεις στον κατά θάλασσα αγώνα.³³ Το ΓΕΕΘΑ συμπεριέλαβε την πρόταση στην ημερήσια διάταξη των θεμάτων που θα συζητούνταν στη σύσκεψη της Μικτής Επιτροπής Εμπειρογνωμόνων Στρατιωτικών Μνημείων και Νεκροταφείων, ζητώντας παράλληλα εισηγήσεις και από τα άλλα δύο επιτελεία για την περίπτωση προσθήκης επιπλέον μαχών σε ξηρά και αέρα.³⁴

Τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους, νέα εισήγηση έγινε προφορικά από τον Αρχηγό του ΓΕΝ προς την Προεδρία της Δημοκρατίας, για τη δυνατότητα εξέτασης της αναγραφής του ονόματος «ΘΩΡΗΚΤΟΝ ΑΒΕΡΩΦ» στο μνημείο, ώστε να τιμηθεί η ιστορική του προσφορά. Η απάντηση της Προεδρίας της Δημοκρατίας ήταν ότι το αίτημα θα εξεταζόταν από τους αρμόδιους φορείς, οι οποίοι ήταν η Βουλή των Ελλήνων και η Διεύθυνση Αναστήλωσης Νεοτέρων και Συγχρόνων Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού και στη συνέχεια θα γινόταν η ανάθεση της μελέτης και της υλοποίησής του στην Εφορία Νεοτέρων Μνημείων Αττικής και στο Τμήμα Νεοτέρων Μνημείων. Στην πορεία όμως δεν υπήρξε κάποια άμεση εξέλιξη.³⁵

Η συζήτηση αναθερμάνθηκε πάλι μετά την πάροδο περίπου ενός έτους. Στις 10 Δεκεμβρίου 2013, ο Πρόεδρος του Άλσους Ελληνικής Ναυτικής Παράδοσης (ΙΔ.ΑΛ.Ε.ΝΑ.Π.)³⁶ επισκέφτηκε τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και του έθεσε το θέμα της μη αναγραφής στο Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη ονομάτων σχετικών με τους θαλάσσιους αγώνες του ελληνικού έθνους. Με συνέπεια να «αγνοούνταν *Ναυμαχίες που διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της ελληνικής και ευρωπαϊκής ιστορίας αλλά και των θαλάσσιων θεάτρων επιχειρήσεων, όπου Έλληνες ναυτικοί επί πολεμικών και εμπορικών πλοίων θυσίασαν τη ζωή τους στην ιδέα της ελευθερίας*». Ο Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας συμφώνησε με την παραπάνω άποψη και απάντησε ότι θα αναλάμβανε ο ίδιος

³³Φ.460/5/12/Σ.81061/28 Μαΐ 12/ΓΕΝ/ΔΕΔΗΣ.

³⁴Φ.485/237805/Σ.92/08 Ιουν 12/ΓΕΕΘΑ/ΔΕΔΗΣ.

³⁵Φ.900/123/901/Σ.355/11 Δεκ 12/ΠτΔ/ΣΓ.

³⁶Το Άλσος Ελληνικής Ναυτικής Παράδοσης είναι κοινωφελές πολιτιστικό ίδρυμα και τελεί υπό την Αιγίδα του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας.

πρωτοβουλίες. Σύμφωνα με τον Πρόεδρο του ΙΔ.ΑΛ.Ε.ΝΑ.Π. για να καλυφτεί το κενό θα έπρεπε να προστεθούν οι λέξεις: ΕΛΛΗ-ΛΗΜΝΟΣ-ΑΙΓΑΙΟ-ΙΟΝΙΟ-ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ-ΙΝΔΙΚΟΣ-ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ. Η αναφορά στον Ατλαντικό είχε σκοπό να αναγνωρισθεί η προσφορά των ελληνικών πληρωμάτων των εμπορικών πλοίων, τα οποία είχαν επιστρατευτεί από τις συμμαχικές δυνάμεις και χρησιμοποιήθηκαν στη γραμμή ανεφοδιασμού μεταξύ Αμερικής και Ευρώπης. Μια επιχείρηση καθαρά πολεμική, στην οποία είχαν χάσει τη ζωή τους περίπου 2.500 Έλληνες ναυτικοί. Το ΙΔ.ΑΛ.Ε.ΝΑ.Π. προσφερόταν να αναλάβει και την απαιτούμενη δαπάνη για την υλοποίηση της πρότασής του.³⁷

Την ίδια περίοδο το ΓΕΝ με έγγραφό του προς το ΓΕΕΘΑ, πρότεινε να αναγραφούν στο Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη δεκαεπτά «ναυμαχίες/θαλάσσιες περιοχές», οι οποίες αναδείκνυαν τη διαχρονική συνέχεια του κατά θάλασσα αγώνα του ελληνικού έθνους και αποτελούσαν σημαντικά σημεία τόσο της ελληνικής όσο και της παγκόσμιας ιστορίας: ΑΡΤΕΜΙΣΙΟ-ΣΑΛΑΜΙΝΑ-ΜΥΚΑΛΗ-ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ-ΠΑΤΡΑ-ΣΠΕΤΣΑΙ-ΑΘΩΣ-ΣΚΙΑΘΟΣ-ΓΕΡΟΝΤΑΣ-ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΣ-ΑΝΔΡΟΣ-ΚΑΦΗΡΕΑΣ-ΕΛΛΗ:ΛΗΜΝΟΣ-ΟΤΡΑΝΤΟ-ΤΟΜΠΡΟΥΚ-ΣΙΚΕΛΙΑ-ΛΕΡΟΣ-ΝΟΡΜΑΝΔΙΑ.³⁸

Στις 29 Ιανουαρίου 2014 συνήλθε η Μεικτή Επιτροπή Εμπειρογνομόνων

³⁷Επιστολή Προέδρου ΙΔ.ΑΛ.Ε.ΝΑ.Π. προς τον Αρχηγό ΓΕΕΘΑ, 11 Δεκεμβρίου 2013.

³⁸Φ.460/32/0189/Σ.114831/13 Δεκ 13/ΓΕΝ/ΔΕΔΗΣ.

Στρατιωτικών Μνημείων και Νεκροταφείων, ώστε να υπάρξει μια συλλογική πρόταση από τους φορείς που εποπτεύει το Υπουργείο Εθνική Άμυνας, ενώ παρόντες ήταν και εκπρόσωποι των Υπουργείων Πολιτισμού και Εξωτερικών.

Κατά τη συζήτηση, οι εκπρόσωποι του Πολεμικού Ναυτικού υποστήριξαν ότι το μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη δεν είναι μόνο ένα κενοτάφιο πεσό-ντων μαχητών υπέρ Πατρίδος, αλλά ενέχει και το στοιχείο της σημαντικότητας των πολεμικών επιχειρήσεων, άρα θα έπρεπε να αναγραφούν και οι περιοχές όπου έλαβαν χώρα κρίσιμες για την εμπέδωση της εθνικής μας κυριαρχίας πολεμικές επιχειρήσεις. Παράλληλα, θα έπρεπε να προσδιοριστεί το σκεπτικό κάτω από το οποίο θα αναγράφονταν τα διάφορα τοπωνύμια στο μνημείο, ώστε να μην υπάρχουν διαφορετικές οπτικές κάθε φορά. Συμπλήρωσαν επίσης ότι η αναγραφή των τοπωνυμίων στον Άγνωστο Στρατιώτη δεν θα έπρεπε να περιορίζεται χρονικά από την ίδρυση του σύγχρονου ελληνικού κράτους, αλλά να παρουσιάζει τον Ελληνισμό ως αναλλοίωτη διαχρονικά ιδέα, ως εκ τούτου θα ήταν σωστό να προστεθούν και ναυμαχίες προηγούμενων ιστορικών περιόδων του Ελληνικού Έθνους. Η νέα πρόταση που παρουσίασε το Πολεμικό Ναυτικό ήταν ένας συγκερασμός της προηγούμενης πρότασης του ΓΕΝ με αυτή του ΙΔ.ΑΛ.Ε.ΝΑ.Π., ώστε να περιλαμβάνονται και οι τοποθεσίες που έδρασε το Εμπορικό Ναυτικό.³⁹

Οι εκπρόσωποι της Πολεμικής Αεροπορίας πρότειναν την αναγραφή στο μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη των τοπωνυμίων Άγιος Ευστράτιος και Κάρπαθος, περιοχές όπου έπεσαν υπέρ της Πατρίδας ο Υπστος(Ι) Νικόλαος Σιαλμάς και ο Επγος(Ι) Κωνσταντίνος Ηλιάκης. Τόνισαν επίσης το γεγονός ότι οι δύο πιλότοι αποτελούν σύμβολα Ηρωισμού για την Πολεμική Αεροπορία και *«αντιπροσωπεύουν όλους τους αφανείς-ανώνυμους Έλληνες αεροπόρους που καθημερινά και με κίνδυνο της ζωής τους μάχονται στον αέρα για την προάσπιση των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας στο Αιγαίο»*.⁴⁰

Η Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού του Γενικού Επιτελείου Στρατού (ΓΕΣ/ΔΙΣ) διαφώνησε με την προσθήκη νέων τοπωνυμίων. Ένας λόγος ήταν ότι χρειαζόταν πρώτα να εξακριβωθεί το νομικό καθεστώς που διέπει το μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη, καθώς και οι ακριβείς αρμοδιότητες των Υπουργείων και των διαφόρων οργάνων. Επιπροσθέτως, τονίστηκε από το ΓΕΣ/ΔΙΣ ότι δεν θα ήταν σωστό να αλλοιωθεί το σκεπτικό της δημιουργίας του μνημείου και τα κριτήρια που είχαν τεθεί για την επιλογή των τοπωνυμίων, όπως η σημασία της κάθε μάχης για την εξέλιξη των πολεμικών επιχειρήσεων και ο αριθμός των «αφανών» νεκρών. Εξάλλου, οι μάχες που διεξήχθησαν πριν από την κατασκευή του έργου, ήταν γνωστές στην τότε Επιτροπή που έλαβε την απόφαση και δεν τις είχε συμπεριλάβει. Το ίδιο ίσχυε και για τις επιτροπές που ανέλαβαν τη συγκεκριμένη αρμοδιότητα και μεταγενέστερα. Με την άποψη του ΓΕΣ/ΔΙΣ συντάχθηκαν ο Πρόεδρος της Επιτροπής και οι εκπρόσωποι του ΓΕΕΘΑ και

³⁹Πρακτικό σύσκεψης Μεικτής Επιτροπής Εμπειρογνομόνων Στρατιωτικών Μνημείων και Νεκροταφείων, 29 Ιανουαρίου 2014.

⁴⁰Στο ίδιο.

του ΓΕΣ, οπότε δεν υπήρξε ομοφωνία για τη λήψη της απόφασης.⁴¹

Το ζήτημα της αναγραφής προωθήθηκε στο Συμβούλιο Αρχηγών Γενικών Επιτελείων (ΣΑΓΕ), το οποίο παρά την αρνητική γνώμη που είχε εκφράσει η πλειοψηφία των μελών της Επιτροπής, αποφάσισε την αναγραφή τεσσάρων νέων τοπωνυμίων στο μνημείο: ΑΙΓΑΙΟ-ΙΟΝΙΟ-ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ-ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ, ώστε, «να αποδοθεί φόρος τιμής στους ήρωες του Πολεμικού και Εμπορικού Ναυτικού», όπως χαρακτηριστικά ανακοίνωσε ο Αρχηγός ΓΕΕΘΑ. Η χάραξη των νέων ονομάτων ολοκληρώθηκε τον Μάρτιο του 2015, ικανοποιώντας έτσι ένα δι-αχρονικό αίτημα του ΓΕΝ και του ΙΔ.ΑΛ.Ε.ΝΑ.Π.

⁴¹Στο ίδιο.

Το μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη αποτελεί σε κάθε κράτος τον χώρο, στον οποίο αποδίδει η εκάστη Πολιτεία τον οφειλόμενο φόρο τιμής σε όσους έπεσαν στα πεδία των πολεμικών συγκρούσεων. Τα μνημεία αυτά άρχισαν να κατασκευάζονται για πρώτη φορά τον 20ό αιώνα, αμέσως μετά τη λήξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Αρχικός σκοπός ήταν η ένδειξη σεβασμού προς τις οικογένειες των πεσόντων πολεμιστών, οι οποίες δεν είχαν βρει τις σορούς των συγγενών τους ώστε να προχωρήσουν στην ταφή τους. Στην πορεία, όμως, τα αντίστοιχα μνημεία εξελίχθηκαν σε σημείο αναφοράς των στρατιωτικών αγώνων κάθε έθνους. Μάλιστα, είναι συχνό το φαινόμενο ηγέτες ξένων κρατών να αποδίδουν τιμές στο μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη με την κατάθεση στεφάνων, δείχνοντας με αυτό τον τρόπο το σεβασμό προς τους νεκρούς πολεμιστές, ακόμα και εάν αυτοί έπεσαν σε πολεμική σύγκρουση με τη δική τους χώρα.

Στην Ελλάδα, μετά τη Μικρασιατική Εκστρατεία, υπήρχε η πρόθεση για την κατασκευή αντίστοιχου μνημείου, δεν κατέστη όμως εφικτή η άμεση υλοποίηση. Η τελική απόφαση για την ανέγερση του μνημείου του Αγνώστου Στρατιώτη ελήφθη ακριβώς πριν από 90 χρόνια, τον Φεβρουάριο του 1926, με τη δημοσίευση, στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, της προκήρυξης του διαγωνισμού για την κατασκευή του μνημείου, το οποίο ολοκληρώθηκε το 1932, χωρίς όμως να λείψουν οι αντιδράσεις για διάφορα επιμέρους ζητήματα του έργου, κυρίως όσον αφορά την αισθητική και τη χωροθέτησή του. Αξιοσημείωτο είναι ότι διαβάζοντας κανείς τον Τύπο, ακόμα και μετά την πάροδο πολλών δεκαετιών από την ανέγερση του μνημείου και μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1960, παρατηρεί μια έντονη επιστολογραφία υπέρ της μεταφοράς του σε άλλο χώρο της πρωτεύουσας.

Δύο βασικά ζητήματα, τα οποία ακόμα και σήμερα προβληματίζουν τα διάφορα όργανα, είναι η έλλειψη προκαθορισμένων κριτηρίων, βάσει των οποίων επιλέγονται οι μάχες που αναγράφονται στο μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη και το πότε και αν χρειάζεται να απαλειφθεί μια ονομασία, όπως συνέβη στο παρελθόν. Αρχικά, η Επιτροπή που είχε επιλέξει τα τοπωνύμια αποφάσισε να μην συμπεριλάβει σε αυτά την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης, τις μάχες από τον Ελληνοτουρκικό Πόλεμο του 1897 και τους αγώνες του Πολεμικού Ναυτικού. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο προστέθηκαν νέα τοπωνύμια από τις πολύνεκρες μάχες του Ελληνικού Στρατού, χωρίς όμως κάποια αναφορά για τους άλλους κλάδους των Ενόπλων Δυνάμεων. Το πάγιο αίτημα του Πολεμικού Ναυτικού για χάραξη τοπωνυμίων αφιερωμένων στους ναύτες που έπεσαν στο καθήκον ικανοποιήθηκε το 2015, μάλιστα δεν θα ήταν λάθος να αναφέραμε ότι τα ονόματα

ΑΙΓΑΙΟ-ΙΟΝΙΟ-ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ που επιλέχθηκαν, αφορούν και τιμούν και τους πεσόντες της Πολεμικής Αεροπορίας, αφού αυτός ο χώρος αποτελεί, κατά κύριο λόγο, την περιοχή της δράσης της.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 📖 Βοζάνη, Αριάδνη, «Το μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη», *Στης Βουλής τα πέριξ. Το μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη και ο Εθνικός Κήπος*, Μπάξας ΑΕ, Αθήνα 2009.
- 📖 Γενικό Επιτελείο Στρατού/7ο Επιτελικό Γραφείο, *Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη*, ένθετο στη Στρατιωτική Επιθεώρηση Νοε.-Δεκ. 2006, ΤΥΕΣ, Αθήνα 2006.
- 📖 Λήμμα «Αγνώστου Στρατιώτου μνημείον», *Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν Ηλίου*, τ. Α', Αθήνα 1976.
- 📖 Λήμμα «Αγνωστος Στρατιώτης», *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια*, τ. Α', Αθήνα 1927.
- 📖 Μπαμπινιώτης, Γ., *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα 2008.
- 📖 Στεφανής, Α., *Το Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη*, Προεδρία Δημοκρατίας/Στρατιωτικό Γραφείο, Τυπογραφείο Ελληνικού Στρατού, Αθήνα 2002.
- 📖 Τρουπάκης, Ν., «Αγνωστος Στρατιώτης», *Μεγάλη Στρατιωτική και Ναυτική Εγκυκλοπαίδεια*, Αθήνα 1928.

ΠΗΓΕΣ

- 📖 Εφημ. *Ελεύθερον Βήμα*, φ. 3573/26-3-1932.
- 📖 Εφημερίς της Κυβερνήσεως, τχ Α', φ.7/15 Ιανουαρίου 1924.
- 📖 Εφημερίς της Κυβερνήσεως, τχ Α', φ.68/19 Μαρτίου 1925.
- 📖 Εφημερίς της Κυβερνήσεως, Παράρτημα, φ.51/18 Φεβρουάριος 1926.
- 📖 Επιστολή Προέδρου ΙΔ.ΑΛ.Ε.ΝΑ.Π. προς τον Αρχηγό ΓΕΕΘΑ, 11 Δεκεμβρίου 2013.
- 📖 Ματθαίοπουλος, Ε., «Το μνημείο του Αγνώστου... γλύπτη», εφημ. *Η Καθημερινή*, 25-10-1998.
- 📖 Πρακτικό σύσκεψης Μεικτής Επιτροπής Εμπειρογνομόνων Στρατιωτικών Μνημείων και Νεκροταφείων, 29 Ιανουαρίου 2014.
- 📖 Φ.460/5/12/Σ.81061/28 Μαΐ 12/ΓΕΝ/ΔΕΔΗΣ.
- 📖 Φ.485/237805/Σ.92/08 Ιουν 12/ΓΕΕΘΑ/ΔΕΔΗΣ.
- 📖 Φ.900/123/901/Σ.355/11 Δεκ 12/ΠτΔ/ΣΓ.
- 📖 Φ.460/32/0189/Σ.114831/13 Δεκ 13/ΓΕΝ/ΔΕΔΗΣ.

ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ

- 📖 www.firstworldwar.com/features/unknown_warrior.htm (25 Ιανουαρίου 2016).
- 📖 www.westminster-abbey.org/our-history/people/unknown-warrior. (25 Ιανουαρίου 2016).
- 📖 www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtirio/Istoria-Ktiriou(26 Ιανουαρίου 2016).
- 📖 www.archaiologia.gr (26 Ιανουαρίου 2016).

Φωτογραφικό Λεύκωμα των Ευθύνων
της Προεδρικής Φρουράς

**Περίοδος προ του 1908 – Χορός Ευζώνων.
(Αρχείο Ε.Λ.Ι.Α.)**

**Περίοδος προ του 1908 – Επιστολικό δελτάριο με χορό Ευζώνων της
Ανακτορικής Φρουράς κατά τον εορτασμό του Πάσχα. (Αρχείο Ε.Λ.Ι.Α.)**

Δεκαετία '10 – Επιστολικό δελτάριο με χορό Ευζώνων στο προαύλιο της Φρουράς. (Αρχείο Ε.Λ.Ι.Α.)

1910 περίπου – Ευζώνες με φόντο την Ακρόπολη. (Αρχείο Ε.Λ.Ι.Α.)

**1910 περίπου –
Αξιωματικός Ευζώνων.
(Αρχείο Ε.Λ.Ι.Α.)**

1915 – Μεταφορά των οστών του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη με σιδηροδρομική άμαξα, σκεπασμένη με την Ελληνική Σημαία, συνοδευόμενη από Εύζωνες, στην Αθήνα. (Αρχείο Π. Πουλίδη, Φωτογραφικό Αρχείο ΕΡΤ)

**1930 – Εορτή της Ανεξαρτησίας στο Καλλιμάραρο Στάδιο για τα 100 χρόνια από την απελευθέρωση του Ελληνικού Έθνους. Παρελαύνει τμήμα Ευζώνων.
(Αρχείο Π. Πουλίδη, Φωτογραφικό Αρχείο ΕΡΤ)**

**Δεκαετία '30 – Εύζωνες μπροστά στο Μνημείο του Αγνωστού Στρατιώτη.
Διακρίνεται έφιππος αξιωματικός της Φρουράς.
(Αρχείο Π. Πουλίδη, Φωτογραφικό Αρχείο ΕΡΤ)**

**Δεκαετία '30 – Εύζωνες Αξιωματικοί της Φρουράς.
(Αρχείο Π. Πουλίδη, Φωτογραφικό Αρχείο ΕΡΤ)**

**Δεκαετία 1930 – Εύζωνες, Επιστολικό δελτάριο, Εκδότης Α. Πάλλης και ΣΙΑ,
Αθήνα. © Φωτογραφικό Αρχείο Μουσείου Μπενάκη**

1930 – Εύζωνες κατά την έπαρση της Σημαίας στον Βράχο της Ακρόπολης. Φωτογράφος Ν. Ζωγράφου. (Αρχείο Ε.Λ.Ι.Α.)

**1938-1939 – Τρεις Εύζωνες.
Φωτογράφος Nelly.
(Αρχείο Ε.Λ.Ι.Α.)**

**Περίοδος 1930-1931 – Εύζωνες παρατεταγμένοι στην είσοδο του
Παναθηναϊκού Σταδίου. (Αρχείο Ε.Λ.Ι.Α.)**

12 Αυγούστου 1945 – Αλλαγή φρουράς στο μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη, Δημήτριος Χαρισιάδης, Αθήνα. © Φωτογραφικό Αρχείο Μουσείου Μπενάκη

12 Αυγούστου 1945 – Αλλαγή φρουράς στο μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη, Δημήτριος Χαρισιάδης, Αθήνα. © Φωτογραφικό Αρχείο Μουσείου Μπενάκη

7 Μαρτίου 1948 – Η τελετή προσάρτησης και ενσωμάτωσης της Δωδεκανήσου στο Ελληνικό κράτος. (Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών)

1948 περίπου – Εύζωνας της Φρουράς με φόντο την Αθήνα. (Αρχείο Ε.Λ.Ι.Α.)

**1951 – Εύζωνες παρελαύνουν, Νικόλαος Τομπάζης, Αθήνα.
© Φωτογραφικό Αρχείο Μουσείου Μπενάκη**

**Περίοδος 1964-1967 – Εύζωνες περιστοιχίζουν αξιωματικούς της Φρουράς
και τον Διοικητή τους, Ανχη (ΠΖ) Κάρολο Σακελλαρίου.
(Αρχείο Σχη ε.α. Αγγελή Σταύρου)**

Περίοδος 1964-1967 – Τμήμα Ευζώνων παρατεταγμένο στο προαύλιο της Φρουράς. (Αρχείο Σχη ε.α. Αγγελή Σταύρου)

Περίοδος 1964-1967 – Τμήμα Ευζώνων παραλαύνει επί της οδού Ηρώδου Αττικού. (Αρχείο Σχη ε.α. Αγγελή Σταύρου)

Ευχαριστούμε το ίδρυμα Ε.Λ.Ι.Α., το Μουσείο Μπενάκη, την ΕΡΤ και τον Σχη ε.α. Αγγελή Σταύρο για την παραχώρηση του φωτογραφικού υλικού που παρατίθεται στο παρόν αφιέρωμα.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ **ΕΠΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΗΣ** ΑΠΟ ΤΗΝ **ΤΙΜΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ** ΣΤΙΣ **ΤΙΜΕΣ**

ΜΕ ΤΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΟΥ
ΤΕΣΤ ΑΙΤΙΟΤΗΤΑΣ GRANGER
«ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥΡΚΙΑΣ 1987-2013»

ΚΕΙΜΕΝΟ*: Emrah TURK & A. Turan CETINKAYA
Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης, Τουρκική Στρατιωτική Ακαδημία Επιστημών, Άγκυρα, Τουρκία

A. Yasin CIN
Τμήμα Τουρκικής Στρατιωτικής Ακαδημίας Βασικών Επιστημών, Άγκυρα, Τουρκία

*Αντίστοιχος Συντάκτης: www.eturk.kho.edu.tr

Σήμερα, ο πληθωρισμός και οι μεταβολές της τιμής συναλλάγματος αποτελούν το μεγαλύτερο πρόβλημα πολλών αναπτυσσόμενων χωρών. Αυτό ελκύει τους οικονομολόγους να εξετάσουν αυτόν τον τομέα. Οι Κεντρικές Τράπεζες που αναλαμβάνουν την αποστολή της επίτευξης σταθερότητας των τιμών στις αντίστοιχες χώρες τους θεωρούν πολύ κρίσιμο το πώς οι μεταβολές της τιμής συναλλάγματος θα επηρεάσουν τις τιμές βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα (επενέργειες αντιστάθμισης) και την ισχύουσα νομισματική πολιτική. Η οικονομική κρίση στο Μεξικό το 1995, στην Ασία το 1997 και στην

Αργεντινή το 2000 είναι η αιτία των κρίσεων της ονομαστικής τιμής συναλλάγματος. Η οικονομική κρίση στην Τουρκία το 1994, τον Νοέμβριο του 2000 και τον Φεβρουάριο του 2001 συνέβη επίσης λόγω της κρίσης της τιμής συναλλάγματος. Τα δηλωτικά εισαγόμενων προϊόντων πιθανόν είναι ένα από τα πλέον σημαντικά κανάλια που καθορίζουν την ανάλυση αντιστάθμισης από την τιμή συναλλάγματος στις τιμές. Οι ονομαστικές τιμές συναλλάγματος μπορούν να επηρεάσουν άμεσα την κατεύθυνση των τιμών εισαγόμενων προϊόντων και των δαπανών. (Landry, 2005). Η υπερβολική αύξηση στην τιμή συναλλάγματος μίας χώρας θα μειώσει τις τιμές εξαγόμενων προϊόντων και έτσι θα αυξηθούν οι εξαγωγές. Ωστόσο, θα μειωθεί η ισοτιμία νομίσματος εισαγόμενων προϊόντων και για αυτόν τον λόγο θα αυξηθούν οι δαπάνες εισροών και αυτό θα επιταχύνει τις επενέργειες αντιστάθμισης από την τιμή συναλλάγματος στις τιμές. Σύμφωνα με την ανάλυση αντιστάθμισης της έρευνας των McCallum και Nelson (1998), αποδέχονται τις εισαγωγές ολοκληρωτικά ως ενδιάμεσα αγαθά και τις τιμές εμπορεύματος και θεωρούν ότι η ανάλυση αντιστάθμισης είναι ολοκληρωμένη με αυτόν τον τρόπο. Αναλόγως, η αύξηση της τιμής συναλλάγματος επηρεάζει κατά πρώτον τις τιμές παραγωγής. Κατόπιν, αυτή η αύξηση της ονομαστικής τιμής συναλλάγματος θα οδηγήσει στη μείωση της αξίας του εθνικού νομίσματος και αυτό θα προκαλέσει την αύξηση της ζήτησης εξαγωγών αλλά, λόγω της αύξησης των δαπανών εισροών, θα πέσει απότομα το πιθανό ακαθάριστο εθνικό προϊόν. Η πίεση του πληθωρισμού που προκαλεί αυτός ο μηχανισμός διπλασιάζεται και επιταχύνεται με τις εσωτερικές δαπάνες.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

Οι εμπορικοί φραγμοί άρθηκαν και κάθε μία από τις χώρες με αναδυόμενες τεχνολογίες που πραγματοποιούν ανταλλαγές στον παγκοσμιοποιημένο οικονομικό κόσμο είναι ένα σημαντικό μέρος. Σε χώρες που έκαναν εμπόριο σε τιμές συναλλάγματος ξένου νομίσματος για εξαγωγές σε χώρες που επηρεάζονται με ιδιαίτερα θετικό τρόπο, οι εισαγωγείς δεν επηρεάζονται από αυτήν την κατάσταση. Για το εξωτερικό εμπόριο, εκτός του ότι η τιμή συναλλάγματος επηρεάζει τον πληθωρισμό, υπάρχουν και άλλες σημαντικές περιπτώσεις. Σε αυτήν την μελέτη εξετάσαμε την επένεργεια από τις τιμές συναλλάγματος στις τιμές. Εφαρμόστηκε η εργασία ως πρότυπο στο τεστ αιτιότητας Granger (αιτιότητα Granger). Μεταξύ της τιμής συναλλάγματος και του πληθωρισμού χρησιμοποιείται το τεστ αιτιότητας Granger για να καθοριστεί η κατεύθυνση της αιτιότητας.

Λέξεις-Κλειδιά: Ονομαστική Τιμή Συναλλάγματος, Τιμές, Επένεργεια Αντιστάθμισης, Τεστ Αιτιότητας Granger

Ειδικά στη διάρκεια κρίσης, μπορούμε να αναμένουμε μείωση στις επενέργειες αντιστάθμισης της τιμής συναλλάγματος. Στη διάρκεια αυτών των περιόδων, η μείωση εισαγωγών, η οποία λαμβάνει χώρα σαν επακόλουθο κρίσης, εμποδίζει την εκροή ξένου συναλλάγματος. Η αύξηση του πληθωρισμού μπορεί να είναι αναμενόμενη κυρίως εξαιτίας των ιδίων αιτιών, εκτός της τιμής συναλλάγματος.

Ο Bonato Billmeier (2002) ερεύνησε την ανάλυση αντιστάθμισης από την τιμή συναλλάγματος της Κροατίας στη μελέτη του. Χρησιμοποίησε το VAR ως πρότυπο. Όταν μισθοί και τιμές ενσωματώνονται στην τιμή συναλλάγματος, η στοχοποίηση της τιμής συναλλάγματος είναι η καλύτερη πολιτική σε χώρες που συναλλάσσονται σε δολάρια. Αλλά, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η μεταβατικότητα της τιμής συναλλάγματος ήταν χαμηλή μετά τη σταθεροποίηση στο τέλος αυτής της μελέτης.

Ο Berument (2002) χρησιμοποίησε πραγματική τιμή συναλλάγματος, αντί ονομαστική τιμή συναλλάγματος, στην τουρκική μελέτη. Χρησιμοποιούνται εικονικές μεταβλητές έντεκα μηνών, από τη στιγμή που παρατηρείται σημαντική εποχικότητα στους δείκτες πληθωρισμού. Το πρότυπο VAR αξιολογείται χρησιμοποιώντας μηνιαία δεδομένα, μεταξύ 1983:3 και 2001:11. Συνεπώς, η τιμή συναλλάγματος του δείκτη τιμών χοντρικής πώλησης επηρεάζεται περισσότερο από την τιμή συναλλάγματος, σύμφωνα με την τιμή συναλλάγματος του δείκτη τιμών καταναλωτή. Ενώ η πραγματική τιμή συναλλάγματος επηρέασε επί το πλείστον την κατασκευαστική βιομηχανία, επηρέασε ελάχιστα την αγροτική βιομηχανία.

Ο Arslan Bayraktutan (2003) συνέταξε μία μελέτη για τη σχέση μεταξύ τιμής συναλλάγματος, εισαγωγών και πληθωρισμού, χρησιμοποιώντας δεδομένα μεταξύ 1980 και 2000 στην Τουρκία. Χρησιμοποιήθηκε ως πρότυπο το τεστ αιτιότητας Granger. Σαν αποτέλεσμα, επιβεβαιώνεται άμεση και έμμεση αλληλεπίδραση μεταξύ του δείκτη τιμών χοντρικής πώλησης, της τιμής συναλλάγματος και του όγκου εισαγωγών.

Ο Coricelli ερεύνησε τέσσερις ευρωπαϊκές χώρες (τη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Ουγγαρία, την Πολωνία και τη Σλοβενία) στη μελέτη του των επενεργειών αντιστάθμισης. Χρησιμοποίησε το VAR ως πρότυπο. Η έρευνά του κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μία επένδυση αντιστάθμισης είναι πολύ ισχυρή και σημαντική. Επίσης η πολιτική της τιμής συναλλάγματος έχει μεγάλη σημασία για τη μείωση της πίεσης του πληθωρισμού.

Ο Edwards (2006) ανέλυσε τη μελέτη του με 3 τρόπους. Πρώτα, εξακρίβωσε μία άμεση σχέση μεταξύ ονομαστικής τιμής συναλλάγματος και πληθωρισμού. Δεύτερον, κατέληξε ότι η διακύμανση της τιμής συναλλάγματος σε χώρες στοχοποίησης πληθωρισμού διαφέρει. Τέλος, ερεύνησε την επένδυση της νομισματικής πολιτικής στην τιμή συναλλάγματος. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η επένδυση παίζει βασικό ρόλο. Οι Ca'Zorzi, Hahn και Sanchez (2007) ερεύνησαν τις επενέργειες αντιστάθμισης 12 αναπτυσσόμενων χωρών στην Ασία, Λατινική Αμερική, Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Ομοίως, διαπίστωσαν θετική σχέση μεταξύ επενεργειών αντιστάθμισης.

Σε προηγούμενες μελέτες, ερευνη-

την παρουσίαση της ανακοίνωσης και οι μεταβλητές που χρησιμοποιούνται στη μελέτη. Στην τελευταία παράγραφο, η μέθοδος Dickey-Fuller σταθερότητας δεδομένων και μετά από αυτήν, χρησιμοποιώντας τα τεστ αιτιότητας Granger, η κατεύθυνση αιτιότητας.

ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΗΣ

Η επενέργεια αντιστάθμισης της τιμής συναλλάγματος περιγράφει πώς επηρεάζονται οι τιμές από τις διακυμάνσεις στην τιμή συναλλάγματος. Δείχνει την κατεύθυνση και τον βαθμό μέχρι τον οποίο μία αύξηση ή μείωση στην τιμή συναλλάγματος επηρεάζει τις τιμές. Υπάρχουν πολλές μελέτες που περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία για την επενέργεια αντιστάθμισης της τιμής συναλλάγματος. Οι βασικές για τις εν λόγω επενέργειες αφορούν τις τιμές των διακινούμενων εμπορευμάτων και ειδικά τις τιμές ενδιάμεσων ειδών και εμπορευμάτων, τις δαπάνες των εξωτερικών εισροών, την κατεύθυνση των κινήσεων της τιμής συναλλάγματος και των προσδοκιών.

Στην παρούσα μελέτη, που εξετάζει την επενέργεια αντιστάθμισης της τιμής συναλλάγματος στην Τουρκία, χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα της περιόδου 1987-2013. Στον καθορισμό της δειγματολογικής περιόδου, υπολογίστηκαν τα χρόνια που είναι κοινά σε όλα τα δεδομένα που λήφθηκαν από τη συλλογή δεδομένων της Κεντρικής Τράπεζας της Τουρκίας και υπολογίζοντας ορισμένες περιόδους πριν και μετά την ημερομηνία που άλλαξε το καθεστώς της τιμής συναλλάγματος.

Οι μεταβλητές που χρησιμοποιούνται γενικά σε μελέτες που διεξά-

θηκε η επενέργεια αντιστάθμισης από την τιμή συναλλάγματος στις τιμές που ισχύει για το πρότυπο VAR, χρησιμοποιώντας τις χρονολογικές σειρές και η αλληλεπίδραση μεταξύ των μεταβλητών της κάθε μίας, ο χρόνος που χρειάστηκε για τη δοκιμή τους. Σε αυτήν τη μελέτη, επενέργειες της τιμής συναλλάγματος στις τιμές, εξετάζεται η επενέργεια αντιστάθμισης, με τη βοήθεια του τεστ αιτιότητας Granger.

Περιγράφεται η εργασία στις ακόλουθες παραγράφους του προτύπου που χρησιμοποιείται στη μελέτη μετά

γονται για την επενέργεια αντιστάθμισης της τιμής συναλλάγματος είναι οι τιμές ενδιάμεσων ειδών και αγαθών ως το μέτρο των ακραίων καταστάσεων (σοκ) στις προμήθειες από το εξωτερικό, των οποίων η μερίδα του λέοντος ανήκει στις τιμές πετρελαίου, το παραγωγικό κενό, την αλλαγή στην ονομαστική τιμή συναλλάγματος, τις τιμές εισαγωγών και τις τιμές παραγωγών και καταναλωτών. Από τη στιγμή που οι τιμές πετρελαίου στην Τουρκία συμπεριφέρονται ανεξάρτητα από εξωτερικές συνθήκες, λόγω ειδικών φόρων κατανάλωσης, στην παρούσα μελέτη οι τιμές πετρελαίου δεν χρησιμοποιήθηκαν ως καθοριστική μεταβλητή. Ωστόσο, μπορούμε να ισχυριστούμε ότι ο δείκτης τιμών εισαγωγών, ο οποίος περιλαμβάνει επίσης τιμές πετρελαίου, θα αντικατοπτρίζει τα σοκ στις τιμές διεθνών εμπορευμάτων. Από την άλλη, για να ελεγχθεί η σταθερότητα των αποτελεσμάτων, συμπεριλήφθηκε ο δείκτης τιμών χοντρικής πώλησης στο πρότυπο, επιπλέον του δείκτη τιμών καταναλωτή. Από αυτήν την άποψη, τόσο ο δείκτης τιμών χοντρικής πώλησης όσο και ο δείκτης τιμών καταναλωτή χρησιμοποιήθηκαν ως ανεξάρτητες και εξαρτημένες μεταβλητές στο βασικό πρότυπο.

Πρότυπο

Στη μελέτη μας στην οποία ερευνήσαμε πώς συμβαίνουν παρενέργειες αντιστάθμισης, εφαρμόστηκε το τεστ αιτιότητας Granger. Το τεστ αιτιότητας Granger χρησιμοποιείται για τον καθορισμό της κατεύθυνσης της αιτιότητας στατιστικά. Σε αυτήν τη μελέτη εξετάζεται η επενέργεια αντιστάθμισης.

Χρησιμοποιώντας την, μπορούμε να προσεγγίσουμε πόσο αντικατοπτρίζεται ένα σοκ στο εξωτερικό εμπόριο από ένα στάδιο στο επόμενο της αλυσίδας παραγωγής στην Τουρκία.

Υπάρχουν δύο μεταβλητές στο πρότυπο. Ο τρόπος εφαρμογής του Προτύπου όσον αφορά στις μεταβλητές είναι ως εξής: Ονομαστική Ισοτιμία Συναλλάγματος → Πληθωρισμός. Με αυτή τη σειρά γνωστοποιείται ότι οι μεταβλητές επηρεάζουν τις επόμενες τους, αλλά δεν επηρεάζουν καθόλου τις προηγούμενες. Η σειρά δηλώνει ότι ενώ η ονομαστική τιμή συναλλάγματος επηρεάζει τον πληθωρισμό, ο πληθωρισμός δεν επηρεάζει καθόλου την ονομαστική τιμή συναλλάγματος. Επίσης, από τη στιγμή που ο σκοπός αυτής της μελέτης είναι να ερευνηθεί τις επενέργειες της τιμής συναλλάγματος στον πληθωρισμό, στο πρότυπό μας, χρησιμοποιήσαμε δύο διαφορετικές οικογένειες προϊόντων, αντί να χρησιμοποιήσουμε μόνο έναν ορισμό πληθωρισμού. Έτσι, στοχεύσαμε στο να βρούμε τις σχέσεις μεταξύ της ονομαστικής τιμής συναλλάγματος, του δείκτη τιμών χοντρικής πώλησης και του δείκτη τιμών καταναλωτή και επίσης την υποκατηγορία τους.

Συλλογή Δεδομένων

Οι μεταβλητές που χρησιμοποιούνται καθορίζονται από τη χρήση των προηγούμενων μελετών σε σχέση με το θέμα και τον σκοπό της μελέτης και όλες οι διαδικασίες στην αλυσίδα παραγωγής ενσωματώθηκαν στο πρότυπο, λαμβάνοντας υπόψη τις τιμές παραγωγού και καταναλωτή. Τέτοιου είδους τιμές περιλήφθηκαν στο πρότυπο ως δείκτες.

Πίνακας: 1 ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ

Ονομαστική Τιμή Συναλλάγματος	NExchg (1987-2013) μηνιαία δεδομένα
Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	CPI (1987-2013) μηνιαία δεδομένα
Δείκτης Τιμών Χοντρικής Πώλησης	WPI (1987-2013) μηνιαία δεδομένα

Η δεδομένη ονομαστική τιμή συναλλάγματος Δολαρίου / ΤΛ (αγοράς) χρησιμοποιήθηκε ως τιμή συναλλάγματος. Ο λόγος που χρησιμοποιήσαμε τιμή συναλλάγματος δολαρίου είναι ότι η ανταλλαγή πολλών ειδών και προϊόντων στο εμπόριο γίνεται σε δολάρια. Ο λόγος χρησιμοποίησης του δείκτη τιμών καταναλωτή είναι ότι στην Τουρκία, ο πληθωρισμός υπολογίζεται σύμφωνα με τον δείκτη τιμών καταναλωτή και ο λόγος που χρησιμοποιούμε τον δείκτη τιμών χοντρικής πώλησης είναι για να δείξουμε ότι μπορούμε να επιτύχουμε παρόμοια αποτελέσματα επίσης, όταν δοκιμάζουμε το αποτέλεσμα που βρίσκουμε στον δείκτη τιμών χοντρικής πώλησης.

Τα Χαρακτηριστικά των Δεδομένων

Το ηλεκτρονικό σύστημα μεταφοράς δεδομένων της Κεντρικής τράπεζας της Τουρκίας (CRBT) συνιστά τη βασική πηγή των δεδομένων που χρησιμοποιούνται σε αυτήν τη μελέτη. Για να βελτιωθεί το πρότυπο χρονολογικών σειρών, πρέπει να φαίνεται κατά πόσο αλλάζει μία συγκεκριμένη στοχαστική διαδικασία (stochastic process), ανάλογα με τον χρόνο. Εάν τα χαρακτηριστικά της στοχαστικής διαδικασίας αλλάζουν με τον χρόνο, είναι γενικά δύσκολο να δείξουμε, με ένα βασικό αλγεβρικό πρότυπο, τα χρονικά διαστήματα χρονολογμένων σειρών του παρελθόντος και του μέλλοντος. Εάν η στοχαστική δια-

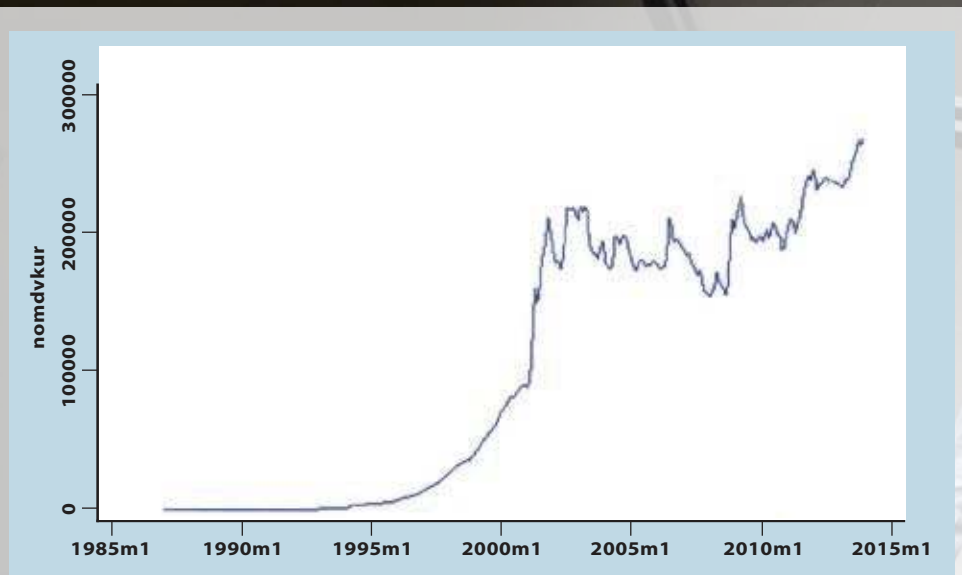
δικασία είναι σταθερή στον χρόνο, τότε μπορεί να επιτευχθεί μία προβλέψιμη εξίσωση με σταθερούς συντελεστές (από συγκεκριμένα δεδομένα) και ένα πρότυπο διαδικασίας (Sevuktekin και Nargelecekenler, 2010). Εάν η δομική σχέση αλλάζει με τον χρόνο, οι αναλύσεις, που γίνονται χρησιμοποιώντας το πρότυπο παλινδρόμησης, θα είναι αβάσιμες (Pindyck και Rubinfeld, 1991).

Σύμφωνα με τη σταθερή στοχαστική διαδικασία (constant stochastic process) Wooldrige, εάν η εν λόγω διαδικασία του $(x; t=1,2,3,\dots)$ για όλες τις $1 \leq t_1 < t_2 < t_3, \dots < t_n$ χρονολογούμενες σειρές, μικτή κατανομή του $(X_{t_1}, X_{t_2}, X_{t_3}, \dots, X_{t_n})$ είναι ίδια με τη μικτή κατανομή του $(X_{t_1+h}, X_{t_2+h}, X_{t_3+h}, \dots, X_{t_n+h})$ για όλους τους ακέραιους αριθμούς $h \geq 1$, τότε είναι σταθερή. Ας δώσουμε περισσότερες λεπτομέρειες για αυτόν τον ορισμό. Μία εφαρμογή είναι ότι (για $m=1$ και $t_1=1$) για $t=2,3,4,\dots$ το X_t έχει ίδια κατανομή. Με άλλα λόγια, η μικτή κατανομή του (X_1, X_2) (τα πρώτα δύο στοιχεία στη σειρά) για όλα τα $t \geq 1$, πρέπει να είναι παρόμοια με τη μικτή κατανομή του (X_t, X_{t+1}) .

Η σταθερότητα απαιτεί ο χαρακτηρισμός οποιοδήποτε συσχετισμού μεταξύ διαδοχικών περιόδων να μην αλλάζει με τον χρόνο. Ένα σημαντικό κομμάτι των χρονολογημένων σειρών δεν είναι σταθερό. Όταν η κατανομή των χρονολογημένων σειρών δεν γίνεται με σχεδόν σταθερό ποσοστό ή τα χαρακτηριστικά της στοχαστικής διαδικασίας αλλάζουν με τον χρόνο, τότε εμφανίζονται ασταθείς σειρές.

Για να μετασχηματιστεί αυτό το είδος σειρών, πρέπει να εξαλειφθούν οι επενέργειες τάσης και εποχής (Sevüktekin και Nargelecekenler, 2010).

Στο Διάγραμμα 1, ερευνάται η κατάσταση της ονομαστικής τιμής συναλλάγματος μεταξύ 1987 και 2013 και όπως φαίνεται, υπάρχει ασταθής σειρά. Φαίνεται σαφώς ότι το διάγραμμα δεν συνεχίζει με ορισμένη σειρά και υπάρχουν διακυμάνσεις συγκυρίας.

Διάγραμμα 1: Πριν τη σταθερότητα της ονομαστικής τιμής συναλλάγματος

Τα ριζικά τεστ είναι η τυποποιημένη μέθοδος καθορισμού της ύπαρξης σταθερότητας. Τα ριζικά τεστ μονάδας για πρώτη φορά περιελήφθησαν στις μελέτες των Dickey και Fuller στην ουσία. Η Dickey-Fuller καθορίζει κατά πόσο το επαυξημένο ριζικό τεστ μονάδας Dickey Fuller δείχνει μεταβλητές των χρονολογημένων σειρών με καθυστέρηση (Damar, 2010). Τότε πώς μπορεί μία σταθερή σειρά να μετασχηματιστεί σε σταθερά; Ο πλέον

γνωστός και εύκολος τρόπος απάντησης αυτής της ερώτησης είναι η μέθοδος διαφοροποίησης. Γενικά, στο πρώτο στάδιο της μεθόδου οι σειρές καθίστανται σταθερές, διαφορετικά τα στάδια συνεχίζονται μέχρις ότου η σειρά καταστεί σταθερή.

Γενικά, η στοχαστική διαδικασία, της οποίας ο μέσος όρος και η μεταβλητότητα είναι ίδια στον χρόνο και της οποίας η κοινή μεταβλητότητα μεταξύ δύο περιόδων εξαρτάται μόνο από την

απόσταση μεταξύ δύο περιόδων και όχι από την κοινή μεταβλητότητα που εκτιμάται σε περίοδο, χαρακτηρίζεται σταθερή. Για να δηλώσουμε αυτό το

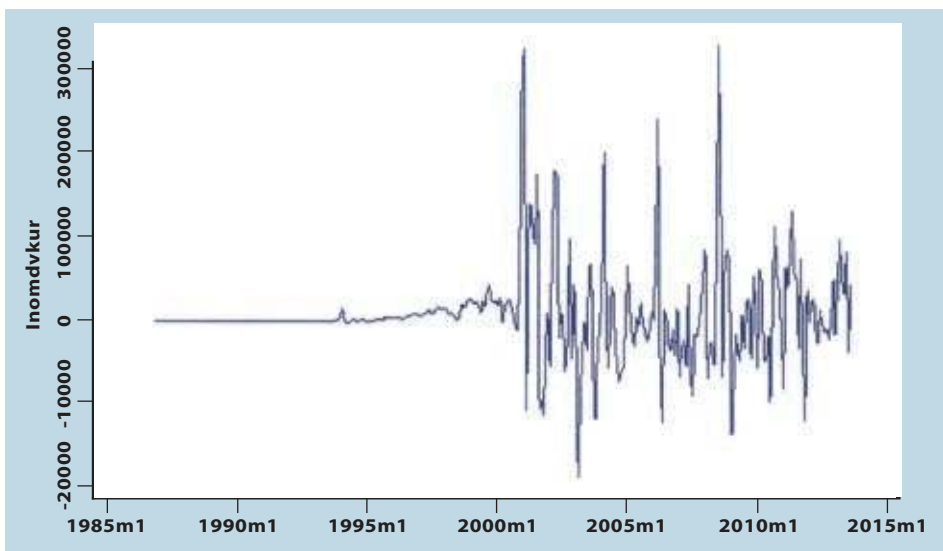
δείγμα, για όλες τις τιμές t , ας υποθέσουμε ότι Y_t είναι μία στοχαστική χρονολογημένη σειρά, που ικανοποιεί τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

$$\Delta Y_t = \mu_0 + \mu_1 Y_{t-1} + \sum_{i=1}^k Y_i \Delta Y_{t-i} + \Omega_t$$

Εδώ, το Ω_t είναι η περίοδος σφάλματος. Για το ριζικό τεστ μονάδας, το $H_0: \mu_1=0$ ελέγχεται έναντι του $H_1: \mu_1 < 0$. Εάν το H_0 απορριφθεί, τότε η σειρά Y_t είναι σταθερή, διαφορετικά η Y_t είναι ασταθής. Εάν οι ληφθείσες απόλυτες τιμές Dickey Fuller είναι μικρότερες από τις κρίσιμες τιμές, στατιστικά, είναι αποδεκτό ότι η σειρά δεν είναι σταθερή και περιλαμβάνει ρίζα μονάδας. Εξ άλλου, η απόλυτη τιμή της ληφθείσας

στατιστικής του τεστ είναι μεγαλύτερη από τις κρίσιμες τιμές, στατιστικά, είναι αποδεκτό ότι η σειρά είναι σταθερή.

Στο Διάγραμμα 2, η ονομαστική τιμή συναλλάγματος καθίσταται σταθερή με τη μέθοδο της διαφοροποίησης. Στο πρώτο στάδιο της διαφοροποίησης, όπως φαίνεται στην Εικόνα 2, χωρίς την αναγκαιότητα της διαφοροποίησης κατά δεύτερο λόγο, η σειρά κατέστη σταθερή.

Διάγραμμα 2: Μετά τη σταθερότητα της ονομαστικής τιμής συναλλάγματος

Αποτελέσματα Ριζικού Τεστ Μονάδας

Γενικά, μία στοχαστική διαδικασία, της οποίας ο μέσος όρος και η μεταβλητότητα είναι ίδια σε χρόνο και της οποίας η κοινή μεταβλητότητα μεταξύ δύο περιόδων εξαρτάται μόνο από την απόσταση μεταξύ δύο περιόδων

και όχι από τη μεταβλητότητα που εκτιμάται σε περίοδο, χαρακτηρίζεται σταθερή. Για να δηλώσουμε αυτό το δείγμα, για όλες τις τιμές t , ας υποθέσουμε ότι Y_t είναι μία στοχαστική χρονολογημένη σειρά, που ικανοποιεί τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

$$\text{Μέσος Όρος: } E(Y_t) = \mu \quad (2)$$

$$\text{Μεταβλητότητα: } \text{Var}(Y_t) = E(Y_t - \mu)^2 = \chi_2 \quad (3)$$

$$\text{Κοινή Μεταβλητότητα: } \gamma_k = [(Y_t - \mu)(Y_{t+k} - \mu)] \quad (4)$$

Εδώ το γ_k είναι η κοινή μεταβλητότητα του Y_t ανάλογα με την απόσταση καθυστέρησης του k και του Y_{t+k} . Με άλλα λόγια, εάν μία σειρά είναι εξαρτημένη, τότε ο μέσος όρος της, η μεταβλητότητα και η κοινή μεταβλητότητα με

Μεταβλητή	Επίπεδο				Πρώτη Διαφοροποίηση			
	Σταθερή Ναι Τάση Όχι	Mac. Κίν. %5 Κρίσιμη Τιμή	Σταθερή Ναι Τάση Ναι	Mac. Κίν. %5 Κρίσιμη Τιμή	Σταθερή Ναι Τάση Όχι	Mac. Κίν. %5 Κρίσιμη Τιμή	Σταθερή Ναι Τάση Ναι	Mac. Κίν. %5 Κρίσιμη Τιμή
CPI	4,161	-2,877	-1,848	-3,427	-6,742	-2,877	-9,003	-3,427
WPI	3,224	-2,877	-1,619	-3,427	-6,021	-2,877	-7,338	-3,427
Τιμή Συναλλά- γματος	-0,071	-2,877	-2,215	-3,427	-8,491	-2,877	-8,53	-3,427

Πίνακας 2: Ριζικά Τεστ Μονάδας DICKEY FULLER 1987-2013

αρκετή καθυστέρηση είναι ίδια, ανεξαρτήτως χρόνου (t). Το τεστ σταθερότητας, όπως αναφέραμε πριν, είναι ένα είδος τεστ το οποίο εφαρμόζεται, για να αποφευχθούν αποκλίσεις στη διακύμανση χρονολογημένων σειρών.

Σε αυτήν τη μελέτη, εξετάστηκε κατά πόσο οι μεταβλητές ήταν σταθερές ή όχι, χρησιμοποιώντας το ριζικό τεστ μονάδας Dickey Fuller και τα αποτελέσματα παρουσιάστηκαν στον Πίνακα: 2. Το ριζικό τεστ μονάδας εφαρμόστηκε υπό τις προϋποθέσεις που έχουν μόνο σταθερές μεταβλητές και επίσης τόσο σταθερές όσο και τάσης. Τα αποτελέσματα του τεστ αξιολογήθηκαν στο σημείο κρίσιμων τιμών 5% του MacKinnon. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του τεστ, παρατηρήθηκε ότι στην περίπτωση σταθεράς και τάσης, οι μεταβλητές δεν ήταν σταθερές σε επίπεδα, ωστόσο διαπιστώθηκε ότι όταν ελήφθησαν οι πρώτες διαφοροποιήσεις, κατέστησαν σταθερές.

Τεστ Αιτιότητας Granger

Η σχέση αιτιότητας μεταξύ δύο χρονολογημένων σειρών αναπτύχθηκε από το Τεστ Αιτιότητας Granger. Αυτό το τεστ είναι μία μέθοδος που χρησιμοποιείται για να καθοριστεί κατά πόσο υπάρχει σχέση αιτιότητας μεταξύ μεταβλητών ή όχι και εάν υπάρχει, προς ποια κατεύθυνση είναι αυτή η σχέση, ποια είναι η αιτία και ποια η επενέργεια. Όπως αναφέραμε προηγουμένως, οι σειρές πρέπει να είναι σταθερές για να εφαρμοστεί αυτό το τεστ.

Σύμφωνα με τον Granger (1969), εάν οι τεκμαρτές τιμές για τη μεταβλητή Y_t , με χρήση όλων των δεδομένων, είναι πιο επιτυχείς από τις τεκμαρτές τιμές, με χρήση πληροφοριών άλλων από τη μεταβλητή X_t , τότε η μεταβλητή Y_t είναι η αιτία της μεταβλητής X_t . Αυτή η αιτιότητα μεταξύ των μεταβλητών δεικνύεται ως $Y_t \rightarrow X_t$. Το Τεστ Αιτιότητας Granger απαιτεί την πρόβλεψη των δύο ακόλουθων εξισώσεων παλινδρόμησης.

$$\Delta Y_t = \sum_{i=1}^m \alpha_i \Delta Y_{t-i} + \sum_{i=1}^m \beta_i \Delta X_{t-i} + u_t \quad (5)$$

$$\Delta X_t = \sum_{i=1}^m b_i \Delta X_{t-i} + \sum_{i=1}^m c_i \Delta Y_{t-i} + n_t \quad (6)$$

Σε αυτές τις εξισώσεις, δεικνύεται ότι $\alpha_i, \beta_i, b_i, c_i$ είναι συντελεστές καθυστέρησης, το m είναι οι περίοδοι καθυστέρησης για μεταβλητές u_t, n_t είναι οι περίοδοι σφάλματος και Δ είναι η αλλαγή.

Η ανάλυση Αιτιότητας Granger εξετάζει κυρίως κατά πόσο οι συντελεστές καθυστέρησης ανεξάρτητων μεταβλητών β, c ισούνται με μηδέν ή όχι. Η υπόθεση ορίζεται αμφιμερώς, για να καθοριστεί εάν η αιτιότητα είναι μονόπλευρη ή δίπλευρη.

$H_0 = \beta_1 = \beta_2 = \beta_3 = \dots = \beta_k = 0$. Εάν αυτή η υπόθεση είναι αποδεκτή,

τότε δεν υπάρχει αιτιότητα από το X στο Y . Διαφορετικά, υπάρχει αιτιότητα από το X στο Y .

$H_0 = c_1 = c_2 = c_3 = \dots = c_v = 0$. Εάν αυτή η υπόθεση είναι αποδεκτή, τότε δεν υπάρχει αιτιότητα από το X στο Y . Διαφορετικά, υπάρχει αιτιότητα από το X στο Y . Εάν απορριφθούν και οι δύο υποθέσεις, τότε υπάρχει δίπλευρη αιτιότητα. Εάν είναι αποδεκτή μία από τις δύο και η άλλη είναι απορριπτέα, τότε υπάρχει μονόπλευρη αιτιότητα. Εάν είναι και οι δύο αποδεκτές, τότε δεν υπάρχει καμία αιτιότητα μεταξύ των μεταβλητών X και Y .

Πίνακας 3: Αποτελέσματα Τεστ Αιτιότητας Pairwise Granger

Υπόθεση Μηδέν (H0)	Chi2 Στατιστική	Απόφαση	Αποτέλεσμα
Η NExchg δεν είναι αιτία Granger του CPI	8.705 (0.033)*	ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΑ	Η NExchg είναι αιτία Granger του CP
Ο WPI δεν είναι αιτία Granger της NExchg	2.086 (0.555)*	ΑΠΟΔΕΚΤΗ	Ο WPI δεν είναι αιτία Granger της NExchg

Πίνακας 4: Αποτελέσματα Τεστ Αιτιότητας Pairwise Granger

Υπόθεση Μηδέν (H0)	Chi2 Στατιστική	Απόφαση	Αποτέλεσμα
Η NExchg δεν είναι αιτία Granger του CPI	28.876 (0.000)*	ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΑ	Η NExchg είναι αιτία Granger του CP
Ο WPI δεν είναι αιτία Granger της NExchg	1.142 (0.767)*	ΑΠΟΔΕΚΤΗ	Ο WPI δεν είναι αιτία Granger της NExchg

Σημείωση: * είναι σημαντικό σε επίπεδο 5%. Οι τιμές στις παρενθέσεις δεικνύουν τιμές p . Η διάρκεια της καθυστέρησης καθορίζεται σύμφωνα με το ελάχιστο της τιμής AIC(lag3).

Σύμφωνα με τα αποκομισθέντα αποτελέσματα, πιστεύεται ότι οι επενέργειες αντιστάθμισης θα υπάρχουν πάντα αναλογικά, από τη στιγμή που η Τουρκία εξαρτάται από εξωτερικές οικονομικές πηγές ενδιάμεσων αγαθών...

Όσον αφορά στο αποτέλεσμα του τεστ αιτιότητας Granger, διαπιστώνεται στο 5% επίπεδο σπουδαιότητας σχέσης μονόπλευρης αιτιότητας από την Τουρκική Υπηρεσία Απασχόλησης στον δείκτη τιμών καταναλωτή και τον δείκτη τιμών χοντρικής πώλησης. Όπως καθίσταται κατανοητό από τα αποτελέσματα των Τεστ Αιτιότητας Granger, οι μηδενικές υποθέσεις που ανέφεραν ότι δεν υπάρχει σχέση αιτιότητας από την Τουρκική Υπηρεσία Απασχόλησης στον δείκτη τιμών καταναλωτή και τον δείκτη τιμών χοντρικής πώλησης, απορρίπτονται. Εν συντομία, ενώ ο δείκτης τιμών καταναλωτή και ο δείκτης τιμών χοντρικής πώλησης δεν είναι η αιτία Granger της ονομαστικής τιμής συναλλάγματος, η ονομαστική τιμή συναλλάγματος

είναι η αιτία Granger του δείκτη τιμών καταναλωτή και του δείκτη τιμών χοντρικής πώλησης. Με άλλα λόγια, η αιτιότητα είναι μονόπλευρη από την Υπηρεσία Απασχόλησης στον δείκτη τιμών καταναλωτή και τον δείκτη τιμών χοντρικής πώλησης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η παρούσα μελέτη, η οποία εξετάζει την τουρκική οικονομία τα έτη 1987-2013, δεικνύει ότι η τιμή συναλλάγματος επηρεάζει τον πληθωρισμό. Σε οικονομετρική ανάλυση, εξετάζεται κατά πρώτον εάν οι σειρές που ανή-

κουν στα ριζικά τεστ μονάδας και οι μεταβλητές είναι σταθερές ή όχι. Οι ονομαστικές τιμές συναλλάγματος που χρησιμοποιήθηκαν στο πρότυπο, οι μεταβλητές του δείκτη τιμών καταναλωτή και του δείκτη τιμών χοντρικής πώλησης δεν ήταν σταθερές. Κατά πρώτον, καταστήσαμε τις σειρές σταθερές, λαμβάνοντας την πρώτη τους διαφοροποίηση. Η κατεύθυνση διόδου των μεταβλητών καθορίζεται από το Τεστ Αιτιότητας Granger. Ο ξεχωριστός υπολογισμός της αλληλεξάρτησης της τιμής συναλλάγματος και του πληθωρισμού με τον δείκτη τιμών καταναλωτή και τον δείκτη τιμών χοντρικής πώλησης ενίσχυσε την κατεύθυνση αλληλεξάρτησης.

Όταν εξετάσαμε τα εξαχθέντα αποτελέσματα, όπως οι άλλες έρευνες για την Τουρκία, διαπιστώνεται ότι η αιτιότητα είναι μονόπλευρη, με άλλα λόγια από την τιμή συναλλάγματος στον πληθωρισμό. Από τη στιγμή που η Τουρκία εξαρτάται από εξωτερικές οικονομικές πηγές ενδιάμεσων αγαθών, μία αύξηση στην τιμή συναλλάγματος αυξάνει τις αρχικές δαπάνες των εισαγόμενων προϊόντων και αυτό αντικατοπτρίζεται στις τιμές από παραγωγούς. Οι επιδράσεις στις τιμές επηρεάζουν άμεσα τον πληθωρισμό.

Σύμφωνα με τα αποκομισθέντα αποτελέσματα, πιστεύεται ότι οι επενέργειες αντιστάθμισης θα υπάρχουν πάντα αναλογικά, από τη στιγμή που η Τουρκία εξαρτάται από εξωτερικές οικονομικές πηγές ενδιάμεσων αγαθών. Μπορούμε να ισχυριστούμε ότι μία από τις αιτίες μείωσης της επενέργειας αντιστάθμισης στην Κεντρική Τράπεζα της Τουρκίας (CBRT) είναι αποφασιστική όσον αφορά στην εξασφάλιση σταθεροποίησης της τιμής. Αν και τελευταία η επένεργεια αντιστάθμισης είναι χαμηλή, ο πληθωρισμός ακόμα επηρεάζεται από την τιμή συναλλάγματος. Πέραν του οικονομικού διεθνούς εμπορίου, οι αποφάσεις που λαμβάνονται από την νομισματική πολιτική της Κεντρικής Τράπεζας και οι αποφάσεις για σταθεροποίηση της τιμής θα επιφέρουν αύξηση ή μεγαλύτερη μείωση στην επένεργεια αντιστάθμισης.

Το παρόν άρθρο δημοσιεύεται στο πλαίσιο των ΜΟΕ μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας έτους 2015 και αποτελεί μετάφραση άρθρου που απεστάλη στο ΓΕΣ από το Τουρκικό Γενικό Επιτελείο

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ✎ BAYRAKTUTAN, Yusuf, ARSLAN, İbrahim, (2003), "Türkiye'de Döviz Kuru İthalat ve enflasyon İlişkisi Ekonometrik Analiz (1980-2000)", Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, Sayı 2, s. 89-104, Afyon.
- ✎ BERUMENT, Hakan, (2002), Döviz Kuru Hareketleri ve Enflasyon Dinamiği: Türkiye Örneği", Bilkent Üniversitesi, Ankara.
- ✎ BILLMEIER, Andreas, BONATO, Leo, (2002), "Exchange Rate Pass-Through and Monetary Policy in Croatia international Monetary Fund", IMF Working Paper No. 02/109.
- ✎ CA'ZORZI, M., HAHN E., SANCHEZ, M., (2007), "Exchange Rate Pass Through in Emerging Markets", No: 739 (Erişim), <http://www.ecb.int/pub/pdf/scpwps/ecbwp739.pdf>.
- ✎ CORICELLI, Fabrizio, JAZBEC, Bostjan, MASTEN, Igor, (2004), "Exchange Rate Policy and Inflation in Acceding Countries: The Role of Pass-Through", William Davidson Institute Working Paper Number 674.
- ✎ DAMAR, O. Armağan, (2010), Türkiye'de Döviz Kurundan Fiyatlara Geçiş Etkisinin İncelenmesi, Yayımlanmış Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Piyasalar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- ✎ DARVAS, Zsolt, (2001) "Exchange Rate Pass-Through and real Exchange Rate in EU Candidate Countries", Economic Research Centre of the Deutsche Bundesbank, Discussion paper 10/01.
- ✎ Dickey, D. A., W. A. Fuller "Likelihood Ratio Statistics for Autoregressive Time Series with a Unit Root", *Econometrica*, 49, pp: 1981, 1057-1072.
- ✎ EDWARDS, Sebastian, (2006), "The Relationship Between Exchange Rates And Inflation Targeting Revisited", National Bureau Of Economic Research, Working Paper Number 12163, MA 02138.
- ✎ GRANGER, C. W. J., (1969), "Investigating Causal Relations by Econometric Models and Cross-spectral Methods", *Econometrica*, Sayı 3, s. 424-438. GRANGER, C:W.J., NEWBOLD, PAUL, (1986), *Forecasting Economic Time Series*, Academic Press, Tokyo.
- ✎ GUJARATI N, Damodar; (2009), *Temel Ekonometri*, (Çev. Ümit Şenesen, Gülay G. ŞENESEN), Literatür Yayınları, İstanbul.
- ✎ KRUGMAN, Paul, "Deflationary Spirals" (1999), web.mit.edu/krugman/www/spiral.html
- ✎ LANDRY, Anthony E. (2005) "Expectations and Exchange Rate Dynamics:A State-Dependent Pricing Approach", Job Market Paper, Boston University.
- ✎ McCALLUM, Bennet T. and NELSON, Edward, (1998) "Nominal Income Targeting in an Open-Economy Optimizing Model", NBER Working Paper, No. 6675.
- ✎ Models and Cross-spectral Methods", *Econometrica*, Sayı 37, s. 424-438.
- ✎ PİNDYCK, Robert, RUBİNFELD, Daniel, WOLAK, Frank, (1991), *Econometric models and economic forecasts*, McGraw-Hill Education.
- ✎ SEVÜKTEKİN, Mustafa, NARGELEÇEKENLER, Mehmet, (2010), *Ekonometrik Zaman Serileri Analizi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- ✎ Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, (2013), *Elektronik Veri denetim sistemi*, Ankara.
- ✎ WOOLDRIDGE, M. Jeffrey, (2013), *Introductory Econometrics*, (Ebru ÇAĞLAYAN), Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΓΕΣ/ΔΙΣ

για μελέτη από τα Στελέχη του ΣΞ

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ (324-1453).

Συγγραφέας: †Δρ Νικόλαος Σόλ. Δεπάστας – Δρ Πηνήγ Καλογεράκου, (επιμ.)
Αθήνα 2012

Περιεχόμενο: Η παρούσα έκδοση αποτελεί συνέχεια του έργου Στρατιωτική οργάνωση και πολεμική τέχνη των αρχαίων Ελλήνων (1600-146 π.Χ.), έκδοση της Διεύθυνσης Ιστορίας Στρατού, έτους 1999. Αντίστοιχα, στον τόμο αυτό, ο αναγνώστης μπορεί να παρακολουθήσει την οργάνωση, τη σύνθεση και τη δράση του Βυζαντινού Στρατού από τον 4ο έως και τον 15ο αιώνα, να γνωρίσει την εξέλιξη της στρατηγικής και των πολεμικών τακτικών που ανέπτυξε και υιοθέτησε η Αυτοκρατορία, να αποκτήσει εικόνα για την οργάνωση και τη δράση του Πολεμικού Ναυτικού, το οποίο διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην άμυνα του Βυζαντίου και να ενημερωθεί για τις θεωρίες που έχουν διατυπωθεί σχετικά με την κατασκευή του υγρού πυρός. Παράλληλα, η παρούσα έκδοση συνεισφέρει ουσιαστικά στη σύγχρονη ελληνική βιβλιογραφία που αφορά την οχυρωματική και τον οπλισμό των βυζαντινών χρόνων. Η αναλυτική παρουσίαση του δικτύου των οχυρωματικών έργων σε όλη την Αυτοκρατορία αποτελεί σημαντικό βοήθημα για τους μελετητές της περιόδου, καθώς ο αείμνηστος συγγραφέας, Δρ Νικόλαος Δεπάστας, κατόρθωσε να συγκεντρώσει πολύτιμο και διάσπαρτο υλικό από πολυάριθμες σύγχρονες σχετικές δημοσιεύσεις και από αναφορές σε κείμενα Βυζαντινών συγγραφέων. Εξίσου σημαντική είναι και η ενότητα σχετικά με τον αμυντικό και επιθετικό οπλισμό των Βυζαντινών στρατιωτών, καθώς και στον τομέα αυτόν η βασική βιβλιογραφία είναι, κατά κύριο λόγο, ξενόγλωσση και προσιτή μόνο στους ειδικούς.

ΕΠΙΔΟΘΗΤΩ ΧΕΡΣΙΝ ΑΥΤΟΥ. 100 ΤΕΚΜΗΡΙΑ ΜΝΗΜΗΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ. 100 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ.

Συγγραφέας: Σχης (ΠΒ) Γεώργιος Σκαλτσογιάννης – Ανχης (ΤΘ) Βασίλειος Αναστασόπουλος
Αθήνα, 2012

Περιεχόμενο: Με το σκεπτικό της διαφορετικής προσέγγισης, για τη σύνθεση μιας «ολικότερης» ιστορίας για τους Βαλκανικούς Πολέμους, ξεκίνησε η δημιουργία του μοτίβου που στηρίχθηκε η παρούσα έκδοση. Το όλο υλικό κρίθηκε σκόπιμο να ταξινομηθεί σε δύο μέρη εκ των οποίων το πρώτο αναδεικνύει με τη μορφή θεματικών ενοτήτων διάφορες όψεις των Βαλκανικών Πολέμων, ενώ στο δεύτερο ο αναγνώστης παρακολουθεί με τη μορφή αυτοτελών κειμένων την εξέλιξη των πολέμων στα πεδία των μαχών. Αποτέλεσμα αυτού του σκεπτικού ήταν να δημιουργηθούν τελικά δεκαπέντε θεματικές ενό-

τητες, οι οποίες προβάλλουν στο σύνολό τους εξήντα έγγραφα και σαράντα κείμενα μαχών. Η επιλογή του αρχαιακού υλικού έγινε με βάση μια σειρά κριτηρίων, όχι ιδιαίτερα αυστηρών, που είχαν ως στόχο να αναδείξουν το αρχαιακό υλικό της Διεύθυνσης Ιστορίας Στρατού και να καλλιεργήσουν το έδαφος για την περαιτέρω διερεύνηση της περιόδου.

Τα κείμενα που έχουν γραφεί υποστηρίζουν το σπάνιο αρχαιακό υλικό, το οποίο αποτελεί το επίκεντρο του λευκώματος, και κρίθηκε σκόπιμο να έχουν αυτοτελή και όχι ρέουσα μορφή. Καταβλήθηκε προσπάθεια για την αποφυγή χρήσης εξειδικευμένης ορολογίας, η οποία σχετίζεται κυρίως με τη διεξαγωγή στρατιωτικών επιχειρήσεων, αλλά σε καμία περίπτωση δεν υπήρξε αλλοίωση ή τροποποίηση βασικών εννοιών τακτικής, όπως επίθεση, σταθεροποίηση, υπερκερωτικός ελιγμός κ.λπ. Με γνώμονα ότι τα κείμενα είναι το συνοδευτικό μέσο προβολής του αρχαιακού υλικού, η απλότητα και η τυποποίησή τους στοχεύουν στο να μην καταστήσουν την έκδοση κουραστική και μονότονη.

Η υπόψη έκδοση διατίθεται προς πώληση μόνο από τα ΕΛΤΑ.

ΣΞΞΤΟΥ ΙΟΥΛΙΟΥ ΦΡΟΝΤΙΝΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΗΜΑΤΑ, ΒΙΒΛΙΑ Ι-ΙV.

Επιμέλεια Έκδοσης: Ανχης (ΤΘ) Βασίλειος Αναστασόπουλος

Μετάφραση: Δρ Βασίλειος Παπάς

Εισαγωγή: Δρ Γεώργιος Θεοτόκης

Αθήνα 2015

Περιεχόμενο: Το έργο αποτελεί μια συλλογή στρατηγημάτων τα οποία ο

Ρωμαίος ιστορικός συγγραφέας Σέξτος Ιούλιος Φροντίνος συγκέντρωσε βάσει της εμπειρίας που απέκτησε από τα πεδία των μαχών, αλλά και αντλώντας πληθώρα παραδειγμάτων από την αρχαία και ρωμαϊκή περίοδο. Το έργο αποτελεί «γέφυρα» μεταξύ των αρχαίων ελληνικών και των βυζαντινών στρατιωτικών εγχειριδίων, ενώ αποκαλύπτονται ιστορικές πηγές που χρησιμοποίησε ο συγγραφέας και ήταν χαμένες για εμάς. Αποτελεί μετάφραση από τη λατινική στη νεοελληνική γλώσσα και έχει καταβληθεί κάθε προσπάθεια από τον μεταφραστή και τον επιμελητή ώστε να αποδοθεί το πολλές φορές στρυφνό ύφος του πρωτοτύπου με ρέον και δόκιμο νεοελληνικό λόγο. Για τη μετάφραση ακολουθήθηκε η έκδοση του λατινικού πρωτοτύπου από τη σειρά Loeb. Προηγείται εκτενή και λεπτομερή εισαγωγή σχετικά με τον βίο και τα έργα του συγγραφέα, τις πηγές, καθώς και τις επιδράσεις που άσκησε το έργο του στους μεταγενέστερους. Αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για τους Έλληνες ερευνητές του έργου του Φροντίνου και ένα ελκυστικό ανάγνωσμα για τους λάτρεις της στρατιωτικής ιστορίας, και ιδιαίτερα για τους στρατιωτικούς.

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗΣ**

A/A	ΚΩΔΙΚΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ	ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	ΕΤΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ	ΑΞΙΑ €
1	70	Κατασκοπεία	1970	0.59
2	84	Ιστορία Σταυροφοριών - Τόμος Γ΄	1976	0.88
3	87	Στρατιωτική Ιστορία Νεώτερης Ελλάδος	1980	0.88
4	92	Προβλήματα πολέμου στην Αρχαία Ελλάδα	1981	0.88
5	97	Ήπειρος Προμαχούσα	1982	0.88
6	100	Γ΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (Τζον Χάκκετ)	1983	1.17
7	107	Θεωρία και κείμενα Διεθνούς Δικαίου	1985	1.32
8	108	Ο επιτήδειος ουδέτερος	1985	1.17
9	109	Ο Μ. Αλέξανδρος και η ΔΜ του Μακεδονικού στρατού	1986	0.88
10	110	Παντουρκισμός	1986	0.88
11	111	Το δικαίωμα να είσαι άνθρωπος - Τόμος Γ΄	1986	1.03
12	113	Ιστορία Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου - Τόμος Α΄	1988	0.88
13	115	Δεύτερος Παγκοσμίος Πόλεμος - Τόμος Γ΄	1991	0.88
14	116	Διοίκηση και Ηγεσία (Δνση Μελετών ΓΕΣ)	1988	0.44
15	117	Πρακτικές Οδηγίες Δκσης Μικρών Κλιμακίων (Δνση Μελετών ΓΕΣ)	1988	0.15
16	118	Διοικητική	1988	0.29
17	119	Στρατιωτική Ιστορία της Ελλάδος (μέχρι και 1941)	1992	0.73
18	120	Θέματα Στρατιωτικής Ιστορίας (συμπλήρωμα του ΔΕΚ 94)	1992	0.29
19	121	Οι Γερμανικές Εκστρατείες στα Βαλκάνια (Κέντρο Ιστορίας των Η.Π.Α.) (Μετάφραση - Απόδοση Αντγου ε.α. Νικόλαου Κολόμβα)	1994	0.88
20	122	Προσωπικός Υπολογιστής (Τχη Παν. Βαχαβιόλου)	1989	0.29
21	125	Οι Επικίνδυνοι Άνδρες - Τόμος Α΄ (Αντγου ε.α. Χρήστου Φωτόπουλου)	1994	2.93
22	126	Οι Επικίνδυνοι Άνδρες - Τόμος Β΄ (Αντγου ε.α. Χρήστου Φωτόπουλου)	1995	2.93
23	127	Το Δίκαιο της Θάλασσας	1994	0.44
24	128	Το Ημερολόγιο μιας Καταστροφής (Μετάφραση Υπτγου ε.α. Κων\νου Κανακάρη)	1996	2.05
25	129	Στρατιωτική Επιθεώρηση 1883-1884	1995	1.47
26	130	Θεματικό Ευρετήριο Μελετών Στρατιωτικής Επιθεώρησης και Συγγραμάτων 1981-1995	1996	1.47
27	131	Στρατιωτική Επιθεώρηση - 1 ^ο τεύχος Μάιος 1883	1998	0.88
28	132	Διεθνείς Συμφωνίες, Συνθήκες και Συμβάσεις (Υπτγου Γεωργίου Γκορέζη)	2000	0.88
29	133	Ο Πόλεμος και οι Άνθρωποι (Στγού Dereney) Ανατύπωση Εκδόσεως της Στρατιωτικής Επιθεώρησης Ιουλίου 1939	1998	4.40
30	134	Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων 1828-1998 - Τόμος Α΄ (Αντγου ε.α. Χρήστου Φωτοπούλου)	1997	2.35
31	135	Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων 1828-1998 - Τόμος Β΄ (Αντγου ε.α. Χρήστου Φωτοπούλου)	1998	2.35
32	136	Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων 1828-1998 - Τόμος Γ΄ (Αντγου ε.α. Χρήστου Φωτοπούλου)	1998	2.35
33	137	Πακτωλός γνώσεων, παροιμιών και γνωμικών	2000	1.47
34	138	Εγχειρίδιο του Καλού Διοικητού (Αντγου ε.α. - Νομικού Θεοδώρου Λ. Γούλα)	2000	1.47
35	139	Θεματικό Ευρετήριο Μελετών (1991-2001) & Ευρετήριο Συμπληρωματικών Εκδόσεων (1991-2001)	2002	4.00
36	140	Αναμνήσεις ενός Ευέλπιδος του ΄40 (Υπτγου ε.α. Γεωργίου Μπερδεκλή)	2011	5.00
37	ΔΙΑΦ. 21	«Ωδές» του Α. Κάλβου	1992	7.34
38	ΔΙΑΦ. 29	Η Έμμεσος Στρατηγική (Β. Η. Liddell Hart)	2001	2.93

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΓΕΣ/ΔΙΣ

A/A	ΚΩΔΙΚΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ	ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	ΕΤΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ	ΑΞΙΑ €
1	1	Ο Μακεδονικός Αγώνας και τα γεγονότα στη Θράκη (1904-1908)	1988	3.52
2	2	Επιχ/σεις κατά των Τούρκων σε Μακεδονία και ν. Αιγαίου, 1912 (Α')	1988	2.35
3	3	Επιχειρήσεις κατά των Τούρκων στην Ήπειρο (1912/13) (Β')	1992	3.48
4	4	Ο Ελληνικός Στρατός κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους (1912-14) (Γ')	1992	4.7
5	5	Επίτομη Ιστορία Βαλκανικών Πολέμων (1912/13)	1987	1.76
6	8	Η Ελλάδα και ο Πόλεμος στα Βαλκάνια	1958	1.59
7	9	Η συμμετοχή της Ελλάδας στον Πόλεμο (1914-1918)	2012	2.09
8	10	Επίτομη Ιστορία της Συμμετοχής του Ελληνικού Στρατού στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο	1994	3.23
9	11	Το Ελληνικό Εκστρατευτικό Σώμα στη Μεσημβρινή Ρωσία (1919)	1955	7.44
10	13	Ο Ελληνικός Στρατός στη Σμύρνη	1957	2.47
11	14	Επιχειρήσεις Φιλαδέλφειας - Προύσης - Ουσάκ	1957	2.05
12	15	Επιχειρήσεις Φιλαδέλφειας - Προύσης - Ουσάκ (σχεδιαγράμματα)	1957	1.17
13	16	Επιθετικά Επιχειρήσεις Δεκ 1920-Μαρ 1921	1957	9.61
14	17	Επιχειρήσεις Ιουνίου-Ιουλίου 1921	2012	2.75
15	18	Επιχειρήσεις προς Άγκυρα (Μέρος Α') 1921	1965	1.76
16	18	Επιχειρήσεις προς Άγκυρα (Μέρος Α') 1921	2012	2.71
17	19	Επιχειρήσεις προς Άγκυρα (Μέρος Β') 1921	1965	1.76
18	20	Τα προ της Τουρκικής Επιθέσεως γεγονότα Σεπ 1921-Αυγ 1922	2012	2.44
19	21	Το Τέλος της Μικρασιατικής Εκστρατείας, Α' Τόμος (Υποχωρ. Αγώνες Α' και Β' Σ.Σ.)	2012	3.22
20	22	Το Τέλος της Μικρασιατικής Εκστρατείας, Β' Τόμος	1962	2.05
21	22	Το Τέλος της Μικρασιατικής Εκστρατείας, Β' Τόμος	2012	2.50
22	23	Επιχειρήσεις εις Θράκη (1919-1923)	1969	9.75
23	28	Ιταλική Εισβολή 1940	1959	1.76
24	28	Ιταλική Εισβολή 1940	2012	3.06
25	29	Ελληνική Αντεπίθεση 1940	2012	2.11
26	30	Χειμερινές Επιχειρήσεις - Ιταλική Επίθεση Μάρτιος 1941	2012	1.74
27	31	Αγώνες εις Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (1940/41)	1956	1.76
28	31	Αγώνες εις Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (1940/41)	2012	2.80
29	32	Το Τέλος μιας Εποποιίας Απρίλιος 1941	1959	14.62
30	33	Η Μάχη της Κρήτης 1941	1961	2.20
31	33	Η Μάχη της Κρήτης 1941	2012	1.76
32	34	Επίτομη Ιστορία Ελλ./Ιταλ.-Ελλ./Γερμ. Πολέμου (1940-1941)	2012	1.62
33	45	Η Υγειονομ. Υπηρεσία κατά τη Μικρασιατική Εκστρατεία (1919/22)	2012	2.17
34	46	Η προς Πόλεμον Προπαρασκευή του Ελληνικού Στρατού (1923-1940)	1969	10.96
35	47	Ανεφ/σμοί-Μεταφοραί κατά τη Μικρασιατική Εκστρατεία (1919/22)	1967	2.64

A/A	ΚΩΔΙΚΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ	ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	ΕΤΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ	ΑΞΙΑ €
36	48	Εφοδ/μοί του Στρατού σε Όπλα και Πυρ/κά ΠΖ-ΠΒ (1940/41)	1982	1.17
37	49	Η Υγειον. Υπηρεσία κατά τον Πόλεμο 1940-41	1982	0.88
38	50	Ευρετήριο Πολεμικών Γεγονότων Ελληνικού Έθνους	1989	2.05
39	51	Αγώνες και Νεκροί του Ελληνικού Στρατού, 1940/45	1989	7.92
40	56	Ο Ελληνοτουρκικός Πόλεμος 1897	1993	3.23
41	57	Η Ειρηνευτική Αποστολή στη Σομαλία	1996	2.49
42	58	Ο Ελληνικός Στρατός στη Μέση Ανατολή, 1941/45 (Ελ Αλαμείν-Ρίμνι-Αιγαίο)	1996	2.64
43	59	Αρχεία Εθνικής Αντίστασης (1941-1944), 8 τόμοι	1998	28.00
44	60	Αρχεία Εμφυλίου Πολέμου (1944-1949), 16 τόμοι	1998	52.00
45	61	Ιστορία του Ελληνικού Στρατού	1997	2.35
46	62	Η Ελληνική Δύναμη στην Αλβανία (ΕΛΔΑΛ) (Απρ.-Αυγ. 1997)	1998	2.35
47	63	A Concise History of the Balkan Wars 1912-1913	1998	2.93
48	64	An Index of Events in the Military History of Greek Nation	1998	2.93
49	65	An Abridged History of the Greek-Italian & Greek-German War, 1940/41	1997	2.93
50	66	Ο Βορειοηπειρωτικός Αγώνας	1997	2.93
51	67	An Abridged of the Hellenic Army Participation in the World War I	1999	3.37
52	68	History of the Hellenic Army 1821-1997	1999	4.25
53	69	Στρατιωτική Οργάνωση & Πολεμική Τέχνη των Αρχαίων Ελλήνων	1999	9.68
54	71	Η Συνοπτική Ιστορία του Γενικού Επιτελείου Στρατού (1901-2001)	2001	6.93
55	73	Επίτομη Ιστορία της Εκστρατείας στη Μικρά Ασία, 1919-1922	2002	8.65
56	73	Επίτομη Ιστορία της Εκστρατείας στη Μικρά Ασία, 1919-1922	2012	2.13
57	74	The Battle Of Crete	2002	10.07
58	75	Η Υγειονομική Υπηρεσία κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους, 1912-1913	2002	7.52
59	76	The struggle for Macedonia and the events in Thrace, 1904-1908	2003	6.40
60	77	A Concise History of the Campaign in M. Asia, 1919-22	2004	16.20
61	78	Ιστορικές Ονομασίες Ενεργών Συνταγμάτων και Ταξιαρχιών (ΠΖ-ΤΘ-ΕΔ)	2004	12.40
62	79	Ιστορία της Οργάνωσης του Ελληνικού Στρατού, 1821-1954	2006	11.00
63	80	Ο Οπλισμός του Ελληνικού Στρατού (1866-2004)	2008	5.48
64	81	Ευρετήριο Αρχείου Καποδιστριακής Περιόδου: Στρατιωτικά Τεκμήρια (1827-1833)	2007	1.27
65	82	Concise History of the Hellenic Army General Staff	2007	4.35
66	83	Η Σημασία των Ιστορικών Αρχείων στην Αντικειμενική Συγγραφή της Ιστορίας-Φορείς που τηρούν Ιστορικά Αρχεία-Διαδικασίες Πρόσβασης στο Αρχειακό Υλικό	2009	1.89
67	84	Οι Ελληνοαμερικανοί Εθελοντές στην Εθνική Αντίσταση	2005	12.50
68	84	Οι Ελληνοαμερικανοί Εθελοντές στην Εθνική Αντίσταση	2012	1.56
69	85	Η Συμβολή της Ελλάδας στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο	2009	4.16
70	86	Οι πολιτικο-στρατιωτικές σχέσεις Ελλάδας - Γαλλίας	2011	1.20

A/A	ΚΩΔΙΚΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ	ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	ΕΤΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ	ΑΞΙΑ €
71	87	Οι κυριότερες μάχες του Ελληνικού Στρατού (1897-1955)	2012	1.21
72	88	Μνήμες Πολέμου 1897-1974	2012	3.64
73	89	Επιχείρηση Καλάβρυτα	2012	0.72
74	90	Στρατιωτική Οργάνωση και Πολεμική Τέχνη της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας	2013	3.31
75	91	Πρακτικά Ημερίδας για τα 100 Χρόνια από την Έναρξη των Βαλκανικών Πολέμων	2013	3.40
76	92	Το Εκστρατευτικό Σώμα της Ελλάδας στην Κορέα, (1950-1955), Τόμος Β', Συμπληρωματικοί Πίνακες Προσωπικού	2014	0.68
77	93	Σέξτου Ιουλίου Φροντίνου Στρατηγήματα	2015	0,96
78	301	The Northen Epirus Struggle	2002	6.79

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να προμηθευθούν τις παραπάνω εκδόσεις όλο το έτος, εκτός από τους μήνες Ιανουάριο και Φεβρουάριο από τα παρακάτω σημεία:

- Το ΤΥΕΣ/Β' Δνση, ΣΤΓ 1020 (Στρατόπεδο Παπάγου), τηλ: 210-6552673. Οι διαμένοντες στην Αττική μπορούν να προσέρχονται κάθε **Τετάρτη από 09:00 π.μ. έως 13:00 μ.μ.**, οι διαμένοντες εκτός Αττικής μπορούν να στέλνουν το ακριβές αντίτιμο της αξίας τους με ταχυδρομική επιταγή, στην παραπάνω διεύθυνση (μαζί με τον αριθμό τηλεφώνου τους).
- Το Γραφείο Ενημέρωσης Κοινού, Λ. Μεσογείων 227-231 (Υπουργείο Εθνικής Άμυνας), τηλ: 210-6598661, 210-6598666.
- Το ΕΚΕΜΣ Αθήνας (τηλ: 210-7652478, 210-7675495).
- Το Στρατιωτικό Πρατήριο 1ης Στρατιάς.
- Τα Στρατιωτικά Πρατήρια Κοζάνης, Βέροιας, Θεσσαλονίκης & Ξάνθης.

Η τιμή διάθεσης των βιβλίων σε τρίτους, πλην του προσωπικού του ΥΕΘΑ, προσαυξάνεται κατά 100%.

ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ
ΡΕΤΑΙΕΣ ΠΡΑΜΕΝ
ΠΡΟΦΑΙΝΕ

ΡΙΝΔΟΣ
ΜΟΡΟΒΑ=ΚΟΥΡΤΣΑ=ΚΑΛΑΜΑΣ
ΤΟΜΟΡΟΣ=ΤΡΕΜΠΕΣΙΝΑ
ΧΕΙΜΑΡΡΑ=ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟΝ
731=ΜΠΟΥΜΠΕΣΙ=ΚΑΛΠΑΚΙ
ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ=ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ

